

SAN MARCOS

Maach peerd_Δ haaujem Jesucristo

higwia jö_{oi} Marcoou p'ã p_Δatarr

Chi p'ātarr. Marcos chan Mateojö Jesús dāi hāba hiy_Δ t'ach k'öba, hirua nem jaaumamjā t'um hich jāg_Δucha hūrba, ni hirua hōor dauderraa nem waaujerrjā t'um hoobajim hich daúacha. Magua chi m_Δg maach meúa traduciitarr k'_Δnau pöd sīi negöon meúa simjö t'um hich daúa hootarrjö p'āabajim, hichdēujā chi Jesús dāicha wēn_Δrraajerr k'_Δnag jēeu hoowi hamau jaaumamta p'ātarr haawai. Mam_Δ Jerusalenpierr harr haawai tale hirua chi hoon hich daúacha Jesús hoojim. Mam_Δ maagwai hagt'a chi jöoicha k'aba sīi hēwan sīejim. Hōrau k'_Δirjuawai hich k'āijā hajim haajem Jesús t'ōopāaig p_Δr hautarr hedaar hēwan hāb börrjōou höp_Δrnnaa hi hēudee matarr (14:51-52).

Simón Pedro k'apeer hanaa (1 Pe. 5:13) Bernabé k'od hajim haajem (Col. 4:10), hich Marcos. Mag Pedro k'apeer harr haawai hirua hōrag jaaun_Δrrarr hūrjerrta jūrr hichdēu p'ājim hanaabá. Hich m_Δg Marcopai hīchab Juan ha t'_Δlrjeejim; hajapcharan Juan Marcos hajim hi t'_Δr (Hch. 12:12).

K'an jawaag hajī. Chadcha Marcoou Jesuu hiek'amatarra jaau sim, mam_Δ hārcha hōrag jaaum hig sim_Δn hirua nem waumatarra dawaacha hoopi sim. Magua Marcoou hoowai Jesús chadcha hich Hēwandam Hiewaa hatarrta sīi hich Haai chogk'a bēejim; mag hi chog haawai hich Jōoirau nem waupim k'ōsimpierr wawaagta bēejim.

Magua chadcha hichdëu ley jaaunaa, mepeenjä hőor mor heemua dau daau höbeerpäinaa, hamag meeurredrau haadëp'äm haig hirua dawaata hich jua t'eeg hõrag hoopiejeejim. Mag hirua nem waumatarr gaai hich jua t'eeg hoopijieb mamä, chik'amnau hi juau t'õotarrjä deeu hiiu p'iidabarm gaaita hõrcha hõrau hi jua t'eeg hoojierram. Maguata peer libro järrchapaím Marcoou haata jaaau sim (11:1-16:18).

*Juan hõor pör choomieu Hẽwandam hiek jaaunarrar
(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9; Jn 1:19-28)*

¹ Warrcha maach peerdlajem hiek jawaag Jesucristo Hẽwandam Hiewaa bëetarran mägta hajim haajem: ² Warr jõoingar Hẽwandam hi jaaumie Isaías k'ararrag Hẽwandamau hich hiek p'äpiewai hich Chaai päijuuta jaaujim hanaabá. Pari mag hich Chaai päiju na deeum higwia hich Chaairagta magjim hanäm:

“Hiewaa, mua pΛ na mΛch hiek jaaujem päiju.

Mag wounauta pΛ na pΛ maju hee hõrag pΛ barju jajawagmaju, t'umaam k'ΛΛnau pΛ hiek hūrm k'õsi sii pΛ nΛ naamkñir” hajim hanäm. *(Mal. 3:1)*

³ “Mag woun hajappai hõor barba haajem haar sñejemuata hich haar hõor barbaimaawai pΛ jaaumamua, ‘Ya maach Pör bëeimΛΛ sim’ ha jaaumaju, pΛ higwia.

Mag pΛ higmamua, ‘Hi bëeju nawe pääach t'ääar kñir k'augbat’ ha jaaumaju, t'äraucha k'õsi pΛ hiek hæk'amkñir.” *(Is. 40:3)*

Magta hajim haajem Hēwandamaau hich Hiewaag, Juan higwia.

4 Mag chi Hēwandam Hiewaa maju na hi jaau nərrarr Juan hajim haajem, chi hōor pör choomie. Warrgarwe chi Juan higwia mag nərraju jaautarr haawaita chadcha t'um hich hagjōo hōbēbergmamua Juanau hōrag, “Pāach k'aibag hāsie hewag k'īrjuwia, Hēwandamag chugpaapi jēeuwia, mərləg pāach pör choopibat; magbaawai Hēwandamaau chadcha pāar k'aibag chugpaapłiju” ha jaaujeejim hanaabá.

5 Mag hirua jaau nərrəm hūrbaawai bēejeejim haajem: Judea durram k'ʌn dāi Jerusalén p'öbör heem k'ʌnnpa, hi hiek hūraan. Mag hamach j̄łgʌucha hūrwia, hāsie hewag hamach k'aibag k'īrjuwia, meerba jaaunaa hamach pör choopibaawai, Juanau ham pör choopłimajim haajem, dōjā Jordán hee.

6 Juan chi hōor pör choomie k'ajūan camello hēu dēnta k'a sīejim haajem. Hi hāi jłajemjā nemhēu dēn hajim haajem. Maagwai hirua k'oojerr, hasp'it hajim hanaabá pamiel dxi. **7** Mag wounau hōrag jaauwai, “Məg hed gaai mə hēudee jöpcha woun hāb bēejugui” haajeejim hanəm. “Ma mə k'āaijā h̄rcha hiek t'eeg sim. Mag mə k'āaijā h̄rłłcha hiek t'eeg sīewaita mə chan məg chirəm haig sīi hi chogk'aagpajā serbiiba chirəm. **8** Muan sīi dōdamaupai pāar pör choo chirəm. Pari hichcha bēem hed gaai hichdēun pārag hich Hēwandam Hak'aarchata deejugui” haajeejim haajem hōrag, mag Jesús bēeju higwia.

*Juanau Jesús pör chootarr
(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)*

⁹ Mag Juanau hõor pör choo nãrram jaarta Jesucristo Hēwandam Hiewaa bëejim haajem, Galilea durram p'öbör Nazaretmua. Mag hich haig pierrwai Juanau döjä Jordán hee hi pör choopäijim haajem. ¹⁰ Mag pör choowia dö heemua höbéraau hoowai, hedaujääata weeudabaadäm heemua Hēwandam Hak'aarta duburjöö k'itäm hi gaai jupcheeg wëwëwë hurum hoojim hanäm. ¹¹ Magbarm hee hïchab hñgt'armua hõor hiekjö, “Hiewaa, pãta mΛ Chaai mΛchdëu jäsehne wai chitämäu; pΛ gaaimua mΛ honee chiraajem” habarmjä hñrjim haajem.

*Dösätau Jesús k'ügurju hëk'atarr
(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)*

¹² Mag pör choo haaipawi hi durrpabaadäm hee, hich Hēwandam Hak'araucha warp hõor chukag hee hi warrjim haajem. ¹³ Mag mam mawia cuarenta días sãejim hanaabá, durr warp hõor chukag hee, maach k'oojem nemk'am hee. Mag hi sim haigta dösätau bëewia hirig sëuk'abaichëjim hanaabá, hi k'ügur hawaag. Maigmua chi dösäti petarr hëudee jürr Hēwandam chognaanauta hñgt'armua bëewia hi k'ir jäsenk'achëjierram haajem.

*Jesuu warrpem Galilea durr Hēwandam hiek jaubaaderr
(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)*

¹⁴ Mag k'ur Jesús majim haajem Galilea durr, hõrag “Hēwandamau hõor t'umta hich dënka haum k'osi sim” ha jawaan. Mag hi maawai rey

Herodeeu Juan þar hauwi cárcel deg pitarr k'ur hajim haajem. ¹⁵ Mag Hewandam hiek jawaanta marr haawai hichpai higwia jaaumamua, “Warrgurwe Hewandama Juan heudee woun hab pijju ha jaaujerr hista barbaichemgui” hajim hanam. “Maagwai hisin chad Hewandama t'umaam k'an hich denk'a haum k'osita sim. Pari magaagan pach k'aibag hsie hewag k'irjunaa hiseg nam di t'raucha maach peerdajem hiekta hk'abat” haajeejim haajem hich Jesuucha hrag.

*Do hamien jayap Jesuu hich di t'rp'e harrtarr
(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)*

¹⁶ Biek hab Jesús t'rrd Galilea hanam higaau nrramua hor numí do hru nam hooimajim haajem. Mak'an Simón hajim haajem hich naam Andrés hanam di. Hich mak'an do hamien hajim haajem. ¹⁷ Mak'anag Jesuu, –Hidu pach red pawia m dita wttarau hajim hanam. Hich jag pach mg si do ha gaaipai nmj, mg hatag jrr m hiek hrag jaau gaaipaita nisijugui hajim hanam hamag.

¹⁸ Mag chadcha hamachig magbarm brre hamach red pawia Jesús di hrujim haajem. ¹⁹ Mag hrubaadeeu hag hatk'ajrpai deeu hor numí botedam hee hamach red t'rrd sidam k'a nam hooimajim haajem. Mak'an joi Zebedeo chaain hajim haajem, Santiago Juan di. ²⁰ Mak'anj Jesuu heurrjim hanaabá hich di. Magbaa hamach haai Zebedeo hich p'dk'ajem k'an di bote hee pawia hi di wtjim haajem.

*Jesuu woun hāb dösāt bēnēu baarjerr monaau-tarr
(Lc 4:31-37)*

21 Mag wëtwi, Capernaum p'öbör hee barwia, jua hñlijem hed haadeewai, judionaan Hñwandam hiek jaaujem hee mawia, hõrag Hñwandam hiek jaaubaadëjim haajem, hich Jesuu. **22** Mag hirua jaaumam hñrwia, haig hõor hi hiek hñr narr k'ññn jñgderraa naajim haajem, hamachdëu hñurwai Jesuu jñrr Moiseeu ley p'ã pñarr jawaag chi k'ap'ñm k'ap'ñm haajem k'ññn k'åyaujä jaau k'apcha jaaumam hñrwia. **23** Mag Jesuu Hñwandam hiek jaau sim haig woun hāb mor hee bën k'aigbam wai sim sñejim haajem. **24** Mag wounau Jesús hoo hat'aawai chi bën hi mor hee simuata t'et häa hanaa hirig, — ¡Jesús Nazaretpierr! Hidëu maar sñi k'ajap'a sñubá hajim hanñm. Puan sñi maar hñpääinta hurum. Mua pñ k'ap'ñ chirñmgui hajim hanñm, pñ jammua hurú. Pñ Hñwandam Hiewaa hñgt'armua bëetarr k'abahab, warrgurwe Hñwandamau pñiju ha jaau-jerr hajim hanaabá hirig chi mepeer garmua.

25 Magbaawai jñrr Jesuu chi meperagta meeuk'anaa, —K'ñu habá. Pñchta warag jñg woun mor heemua höberbaad hajim hanñm.

26 Jesuu mag hiek'abaa, chi mepeer mag woun mor heemua wiwiug höberbaadeeu, warre jëk'ñt p'ñp'ñrgpñliwia, chi wounta hiek chuk pñajim hanaabá. **27** Hñrau hamach daúa mag hoobaawai dauderraa nñm hiek'au hamach wir haigpai, “¿Jäga jñg wounau hiek'aawai meperaupa hi hip-ierraan nñma?” hanaajim haajem. **28** Jesuu mag woun mor heem mepeer jñrbapñim jöpchata

Galilea durr hee maimua hag bigaau p'öbördam nñnlidñm heem magwe k'ak'apdö jöisijim haajem.

*Simón p'aauhūan Jesuu monaaupäitarr
(Mt 8:14-15; Lc 4:38-39)*

²⁹ Mag judionaan Hēwandam hiek jaaujem deg Jesuu hōrag Hēwandam hiek jaau sñewia höberaau higbaadëjim haajem, Simón Andrés däi joobaa-jerr di haar. Mag hi mam däi hi k'apeen numí wëtjim haajem. Mak'ññ, Santiago ha-jim haajem Juan däi. ³⁰ Mag wëtwia Jesús deg pabaimaawai haiguim k'ññnau hirig jaaujim haajem, Simón p'aauhūan put hee k'ññumieu mor mas sim. ³¹ Hichig mag jaaubaa, haar dub-wia, hi juu gaai pñrnaa hñgt'aag p'iriuhaujim hanaabá. Mag p'iriuhat'am bärre chi k'ññumiejä t'umbabaadeewai warag p'iidñwia ham jähogjim haajem.

*K'ëubaadëm hee Jesuu hõor pöm monaaupäitarr
(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)*

³² Maimua ya hedau k'ëubaadëm hee, hõrau hamach haaunaan k'amor machag k'ñirpierr wai narr k'ññ däi dösät bënëu sñsidñmpa Jesús haig waibëemajim haajem. ³³ Mag warag t'um p'öbör heem k'ññ bëewia hi sim di haig puertdi higaauta daaugajärm magwe pos hap'öbaadëjim hanaabá. ³⁴ Mag, sñi k'ajap'am k'amor machag k'ñirpierr wai sñsidñm hich haig haubëemarr k'ññ monaaumam däi hñchab mepeenpa hõor mor hee sñsid harr jñr wérpmajim haajem. Chi mepeenau hi k'ap'ñ naa-jim hanaabá, hi chadcha Hēwandam Hiewaak'a sim. Mamñ hich Jesuu bñlrjä hamag hiek'apiiba haajeejim haajem.

*Jesuu Galilea durr Hēwandam hiek jaau p'ʌʌrdʌnʌrrarr
(Lc 4:42-44)*

³⁵ Jesuu hichdëu mag hōor pōm monaautarr hag noram hedaraawe p'iidʌwia p'öbör higaaup warp'aapai hich hap majim haajem, hōor chukag hee, Hēwandamag jēwaan. ³⁶ Magbaawai Simonau tagam k'ʌʌn hich k'apeen dāimua hi jlr wēnʌrrawi hoobaimaawai ³⁷ hirig jaaujierram haajem, hōor t'umaam k'ʌʌnau mag hi jlr wēnʌrram.

³⁸ Mamʌ magbaawai jūrr hichdëu hamag magjim hanʌm:

—Chawag dewam p'öbör dak'apaim haarta wēttarau, jūrr mamaam k'ʌʌnagjā Hēwandam hiek hagjō jawaag. Warrjā mag jawaanta mʌ bēejimgui hajim hanaabá.

³⁹ Hich mag Jesuu Galilea durr hōor nʌnʌidʌmpierr Hēwandam hiek jaau nʌrranaa judionaan Hēwandam hiek jaaujem degjā jaaujeejim haajem. Mag nʌrrʌmua hōor mor hee mepeer k'aigbam wai s̄isidʌmjā warre dau daau höbeerpäi maajeejim hanaabá.

Jesuu woun hāb kokobé bēnëu bar s̄terr mon-aaupäitarr

(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

⁴⁰ Biek hāb woun p'ie k'a dodoso sim Jesús haig bēewia hi k'īrp'ee kanieu p'ōbk'achēwia hirig, —Pua k'ōs chirʌm k'ai, mʌg p'īedau warre mʌ gaaimua chugpaabapäi haichējim hanʌm hirig.

⁴¹⁻⁴² Magbaa Jesuu hi dau haug k'augwi hi gaai pʌrnnaa hirig, —Mua pʌ monaaupäim k'ōsi chirʌm. Monaau chirsi magan hajim hanʌm hirig. ⁴³⁻⁴⁴ Magwia Jesuu hirig, Mua mʌg pʌch

monaaubarm hoob hõrag jawam hajim han^{am}. Magju k'ääi nacha Jerusalén mawia Haai hi jëeujem degam p'adëg pach mor hoopibaimá. Maimua Moiseeu hiek p'âtarr gaai jaau simjö pach monaaubarm paar nemchaain ofrendak'a deebá hajim han^{am}, pach mag monak'a chirsim hõrag k'ap hamk'íir.

⁴⁵ Mam^a Jesuu mag hich monaautarr hõrag jaaupiba harrta hich n^arrampierr jaaubaadéjim hanaabá. Mag gaaimua Jesús tag p'öbör hee parhooba höberju k'aba, hõor chukag ch^alita sⁱsijim haajem. Mam^a mag^{am} h^aba, mam p'öbör higaau hi sim haar durrpierram k'^{an} hi haar baarjeejim hanaabá.

2

*Jesuu woun h^ab k'apá j^aser k'it^am monaautarr
(Mt 9:1-8; Lc 5:17-26)*

¹ Jesuu mag woun monaaup^äitarr k'ur k'ääi k'apancha k'aba n^am hee, p'öbör Capernaum han^{am} mag majim haajem. Mag mawia barbaimaawai sⁱ p'öbör heem k'^{an}nau hi barbaimam k'ak'apdö jöisijim hanaabá. ² Mag hamachd^eu hi deg pabaichëm k'aug hat'aawai haig b^ee t'^{an}mua hõor p^om pos sⁱ puertdi higaaum magwe p'^{eu} t'^{an}lisijim han^{am}. Jesuu mag pos t'^{an}m k'^{an}nag H^ewandam hiek jaau sⁱejim haajem. ³ Mag n^am hee hõor jayapam k'^{an}nau woun h^ab k'apá j^aser k'it^amta pa b^ark'am gaai jiir haibëejierram haajem. ⁴ Mag haibëewi Jesús sim haar mag woun wai dubaag h^ek'a naajim haajem; pari mag puertdi higaaum hõor p'^{eu} t'^{an}m k'urau p^od hierrag wai dubju k'aba haawai,

h̄gt'aa dih̄eu h̄r waaid̄tk'awia, chi Jesús sim h̄r̄l̄ dih̄eu magar hauwi, chi pa b̄l̄rk'am gaai j̄gadau j̄k'anā mag chi k'apá j̄ser k'it̄lm̄ heeg jiir burrp̄l̄jierram hanaabá, Jesús sim haigcha, hamach haaunaan monaaup̄l̄ju k'ap'Λ narr haawai. ⁵ Jesuu hamau mag k'īrju n̄lm̄jā k'ap'Λ s̄ierr haawai chi k'apá j̄ser k'it̄lm̄gta, —PΛ pekau t'um ya mua chugpaabap̄l̄imgui hajim han̄lm̄.

⁶ MamΛ mag hiek'abarm h̄rwia Hēwandam hiek jawaag hit'ee chi machnaan haig narr k'Λnau hamach wir haigpai, ⁷ “¿Ma chijāg wounta Hēwandam dau na mag k'aigba hi jūur hiek'a s̄ima? Hāba Hēwandamau k'abam chan maach pekau chugpaa hauba haajem” hajierram han̄lm̄.

⁸ MamΛ hamau hamach hödegpai mag k'īrju n̄lm̄jā Jesuu k'ap'Λ s̄ierr haawai hamag, —¿Pārau k'ant'ee pāach hödeg jāg k'aigbata k'īrju n̄ma? hajim hanaabá. ⁹ ¿Wa mag pekau chugpaabarmjā dau daau hooba naawai pārau k'īrjuwai chadcha p'it'urg chuk'u t'umaam k'Λnau mag hiek'aju haai n̄m̄ ha n̄wa? MamΛ mua hirig, “P'iid̄wia p̄ch pa b̄l̄rk'am h̄bam̄g p̄'e hauwia petá” hak'iin, hōrau hamach daúacha hooju, hi monaau s̄isi wa monaauba k'āijā hich mag s̄isim. Magua pārau mΛ dēnjö chan cha mua jawaagpamjö habajugui hajim han̄lm̄. ¹⁰ MamΛ m̄ch chi Hemk'ooi Hiewaa Hēwandamau hich juapá deetarrau chadcha m̄g j̄eb gaai hōor pekaujā chugpaaju haai chir̄lm̄ pārag k'ap hamk'īr, mua pārag hoopik'imgui hajim han̄lm̄.

¹¹ Magnaa chi k'apá j̄ser k'it̄lm̄gta, —P'iid̄wia, p̄ch put h̄bam̄g juurwia, p̄ch diig petá hajim han̄lm̄.

12 Magbaawai hag bärre chadcha p'iidawia, hich wai bëetarr pa bələrk'am däi hich putpa hābamłg p'ē hauwia, t'umaam k'ən dak'ir nem moná dawag höbérbaadéjim hanaabá. Mag höbérbaadém hoowi haig narr k'ən dauderraa nəisijim hanəm. Mag nəm hiek'au Hēwandam t'ö hiek'amamua, "Hēwandam, hag na marau bələrjā məg nem hooba haajemta hīsta chadcha pua marag pəch jua t'eeg hoopibarm. Pachta chadcha chi jua t'ierriu Hēwandam" hanaajim haajem, hirig jéeumamua.

*Jesuu Leví hich däi hēeurrterr
(Mt 9:9; Lc 5:27-28)*

13 Jesuu Capernaum p'öbör hee mag woun monaautarr k'ur petajim haajem deeu Galilea t'ərrdöog. Mag mawia hi barbaimaawai, hich haig jūrram k'ən p'ēp'ēuk'amua hōor pos haadeewai, hamag Hēwandam hiek jaaubaadéjim haajem.

14 Mag jaau sīewi petaau jöoi hāb Alfeo hanəm hiewaa Leví hanəmta hooimajim hanəm. Mag Leví Romaam gobierno dën dëbpaar jéeujem harr haawai hōrau hichig dëbpaar p'agaan bēejem hag mes bigaau päär sīejim hanəm. Mag hoobaimaawaita Jesuu hirig, "Mə däi marrau" habaawai, p'iidawí, chadcha hi däi petajim hanaabá, hi k'a hogdəba nərraag.

*¿K'an jāgwia Jesús pekaupan däi t'ach k'oojeejī?
(Mt 9:10-13; Lc 5:29-32)*

15 Biek hāb Jesús hich k'apeen däi Leví di haig t'ach k'ö sīejim haajem. Maig naajim haajem hīchab hich Leví k'apeen hagjö gobierno dën dëbpaar jéeujem k'ən. Maimua hīchab hōor k'apan hi hēudee bëetarr haawai hamach k'aibagau

t'ñrp'öök'am k'ññnpa haig t'ñnaajim haajem, Jesúś däi hääbam mes gaai t'ach k'oowai. ¹⁶ Mag hi mak'ññn däi hääba t'ach k'ö sim haig fariseonaanau Hëwandam hiek jawaag chi machnaan däimua chi Jesúś däi wënñrraaajerr k'ññnagta jëeuchëjierram hanñm:

—Jäga jäg pääar maestro sii dëbpaar jëeujem k'ññn däi pekau pöm sñsidñm k'ññnpa hääba t'ach k'ö sñ? hajierram hanñm.

¹⁷ Mamñ hamau mag hiek'abarm hürwia Jesuu hamag magjim hanñm:

—K'a monak'a nñm k'ññnau chan doctor higba haajem. Mor masim k'ññnta doctor hiigjem. Mñ chan bñlrjä pekau chuk'u wajap'a k'it'ëem haajem k'ññn jñraanjä bëeba, mñnn hõor pekau pöoma k'it'ëem k'ññn peerdñ hawaanta bëejimgui hajim hanaabá, k'ñirjug hiiur haumk'ñir. Maguata mag ham pekau pöm nñmjä higba, ham däi t'ach k'ö chirabahab hajim hanñm, hamjä Hëwandam dënk'a hawaag.

¿K'an jägwi Jesúś k'apeen sark'aba haajejñ?
(Mt 9:14-17; Lc 5:33-39)

¹⁸ K'ääi hääb fariseonaan higar nñm k'ññn Juan chi hõor pör choomie k'apeen däi t'ach k'öba sark'a naajim haajem. Mag nñm hee hõrau Jesúś sim haar wëtwia hirig maguimajierram hanñm:

—Fariseonaan higar nñm k'ññn maimua Juan k'apeenjä sark'a nñmta, ¿k'an jägwie pñ däi wënñrraaajem k'ññnta jäg sark'aba nñ? hajierram hanñm.

¹⁹ Magbaa Jesuu hamag magjim hanñm:
—Pärau hoowai, ¿chi jua pñr sim woun honee hich hñli däi t'ach k'ö nñmich, hirua hõor

hich jua p_{ar} n_{am} hee t'ārtarr k'ānn sīi bēewia hōk'īirjuu hohoodö naajē, s_{ark}'aawai bālrjā t'ach k'ōba? Magba haajem. ²⁰ Magua hich hagjō m_a dāi wēn_{rra}rajem k'ānnjā s_{ark}'aba n_{am}. Ham s_{ark}'ajuun, m_ag hatag m_a ham jaaijō ham dāi chit_{lm} p_{ar} hat'am hed gayan chadau ham hamach k'īrauta s_{ark}'awia hīchab t'achjā k'ōba n_{lisip} haju, gaai machgau. Mam_a m_{ll}gwaiwe chan ham s_{ark}'aju k'aba n_{am}gui hajim han_{am}, hagt'a m_a ham dāi chiraawai.

²¹ Magnaa, 'Pāadē k'īrjubat hajim han_{am}. Pāraun chadcha pāach jōoinau jaaujerrjō t'ach k'ōba s_{ark}'a n_{am}. Mam_a pārāu jāg mua hiek hiiur jaau chir_{lmjā} k'ōsinaa hagjō warrgarm k'īrjug chi jōoijā hagt'a k'ōsi wēn_{rram}, magan mag k'īrjugan sīi put hiiur hauwia jūrr k'ajūa jōoi gaai p'ēek'abarmjöta sīsim. Hābmua k'āijā put hiiuriu k'ajūa jōoi gaai p'ēek'ak'iin, mag put hiiur hi pāchd_lbaadēmu chi k'a sim hee t'ārrd_lbaadeeu warag hich warr sīerr k'āaijā nem wāg sīsiju. Magua chi m_a hiek hāk'a simua chan m_ag hiek hiiur mua jaau chit_{lmjā} hāk'anaa pōd hamach jōoin hijā hagjō hālrk'aju k'aba simgui hajim han_{am}. ²² Wa magbam k'ai, vino hōrr hachpamk'īr nemhēu jōoi dēn t'ūrk'a sim hee p_{ab}armjöta haju: Chi vino hōrr hachpabaadeewai, chi nemhēu jōoiraasīewai, hāwatba jēgd_lbaadee chi vinojā hārbaadēm dāi chi nemhēujā ya tag serbiiba sīsiju. Maguata vino hōrr hachpamk'īran, hagjō nemhēu hiiur heeta p_{lajem}gui hajim han_{am} hamag.

Jesuu k'an nemta jua hālijem hed wauju haai sī

hajaautarr

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

²³ K'ääi hääb jua häälijem hed Jesús hich k'apeen däi trigodö hee dich wëtumua chi k'apeenau trigo p'ierr hahaug wëtmajim haajem. ²⁴ Mag trigo p'ierr näm hoowia Moiseeu Hëwandam hiek p'ä pñatarr wajapcha hñark'aajem k'ñnau Jesuug, —Pñdë hoobá: Jua hñi nám hed haawai bñlrjä p'idk'aju k'aba nñmta pñ k'apeenau jäg trigo p'ierrnaa k'ö wënñrrñmwai hajierram hanám. ¿Pua chan k'augbahab hajierram hanám, jägpai p'ierr nñmjä nem pöm heeu nám däi hääba sim?

²⁵ Magbaa jürr Jesuu hamag magjim hanám:

—Mamñ ¿k'ani mñ k'apeenau k'aigba habar? Magan ¿pärau chan Hëwandam hiek p'ä sim gaai t'ñrwai bñlrjä k'augbata haajeeb, rey David k'ak'itarrau hich k'apeen däimua hamach jäsöö hap'öbaadee pan k'ötarr? ²⁶ Pärau k'ap'ñ nñmgui hajim hanám, warr Abiatar p'adnaan pörk'a sim jaar David hich k'apeen däi Haai hi jëeujem deg dubwia hag hee pan ofrendajö Hëwandam hit'ee wai narr k'öpäitarr. Mag pan parhoobam k'ñnau k'öju k'aba, hääba p'adëupaita k'öju haai sñejim hanaabá. Mag sñerrta hichdëujä k'öwi hich k'apeenagjä deejimgui hajim hanám hamag. Mamñ mag k'ötarr paarjä Hëwandamaau ham chig habajim.

²⁷ Jesuu hamag mag hiek'awi hichdëupai deeu hümaai hamag magjim hanám:

—Jua häälijem hedan, häu hñordam jua hñi wënñrramk'ñirta Hëwandamaau deejim; mamñ mag nám chan mag jua häälijem hed sñrk'a wënñrrñm gaaimuata maach häu wënñrrñm hanám k'abam.

²⁸ Maguata mñch chi Hemk'ooi Hiewaa mñg jëb

gaaijā hiek t'eeg chirəmuata t'umaam k'ʌʌnag k'an nemta wauju haai nʌ ha jaauju haai chirəmgu hajim hanʌm, juu hʌl̄ijem hed hawiajā.

3

*Woun hāb juajasar k'itarr
(Mt 12:9-14; Lc 6:6-11)*

¹ Biek hāb deeu juu hʌl̄ijem hed Jesús mawi Judionaan Hēwandam hiek jaaujem deg dubima-jim haajem. Maig woun hāb hooimajim hanʌm t'oom juadam jasar k'itam. ² Maig naajim haajem hīchab fariseonaan, Moiseeu Hēwandam hiek p'ā p̄atarr wajapcha hʌl̄rk'aajem k'ʌʌn. Mak'ʌʌnau Jesuug bʌl̄rjā dau t'ōba naajim hanʌm, hamach dak'īir Jesuu juu hʌl̄ijem hed mag woun mon-aubapāaiwai hirig, "Jāgan pua chan juu hʌl̄ijem hedjā hʌl̄rk'abata chirab" ha hiek'aag, mag nʌm dīi hīchab magʌm gaaimua t'et'em k'ʌʌnagjā hi k'aibag waupi jawaag. ³ Mamʌ Jesuu hamau mag k'īirju nʌm k'ap'ʌ sīerr haawai warag chi juu jasar k'itamʌgta, —P'iidʌwia dayag pidú, maimua mau hōor jārr dʌnʌʌubaiché hajim hanʌm.

⁴ Magnaa jūrr chi fariseonaanagta, —Pārau hoowai Ɂ'k'an nemta maadēu wauju haai nʌ hajim hanʌm, juu hʌl̄ijem hed? Ɂ'Hōordam dīi hajap'a haju wa hōor k'aibag wauju? Ɂ'Hōor peerdʌ hauju, wa hōor t'ōoju? Ɂ'K'ani hāucha sī? ha jēeujim hanʌm hamag.

Mamʌ hamachig mag jēeutarr ni hābmuajā bʌl̄rjā hi hiek hāk'abajierram hanaabá. ⁵ Mag ni hābmuajā hich hiek hāk'aba habaawai hamag k'īir masi heerpanaa warag hök'īirjuu haadējim

hanam, hichdëu hoowai hamau bñlrjä wir haig hamach k'apeen dau hee haug k'augba nñm hoowia. Magwia chi jua jasar k'itñmñgta, —Dayag jua hñabá hajim hanam.

Mag chadcha hi hipierr hñgt'aag jua hñabaawai warre jua monakk'a sñsijim hanaabá. ⁶ Mag chi fariseonaanau hamach dak'ir mag woundam monaaubapñim hoobaawai k'ir machgau warag hamachta daau paauk'abaadëjierram haajem. Maimua rey Herodes higarm k'ñn chi t'et'emnaan dñi hñba biirdñwia, "Jäga hak'iin maadëu jäg Jesùs par hauwia t'öopñik'amgui" ha k'irju nñsisijim hanaabá.

Jesuu Galilea t'ñrrdö higaau hñor pöm monaaupñitarr

⁷ Maigmua Jesuu hich k'apeen hich dñi p'ë harrjim haajem, hich hag Galilea heepai t'ñrrdö pöoma simñg. Mag hi mam dñi hñor k'apaana Galileapien Judeapienpa wëtjim haajem. ⁸ Jesuu mag hñor mor masim k'ñn monaau nñrrñm ha hñrp'öbaadeewai hñor pöoma hi haig bëe t'ñnñsisijim hanaabá: Jerusalenpien, p'öbör Idumea hanam haram k'ñn, döjä Jordán hanam hee hedau höbeerjem garm k'ñn, maimua p'öbör Sidón hanam dñi Tiro dak'a p'öbördam nñnlidñm heem k'ñnnpa bëejierram haajem. ⁹ Mag hñor pöm bëe t'ñnaawaita Jesuu hich k'apeenag ya hag nawe jaau wai sñejim haajem, sñi hich hit'ee bote k'ir k'aug wai naamk'ir, hatcha hñor pöm haadeewai t'et hich p'ëeut'ñ haum hugua hag hee waaidñag. ¹⁰ Hich mag hed Jesuu hñor pöoma monaauk'apñijim haajem. Mag hñor pöm

monaaumam hamach daúa hoo narr haawaita warag jūrram k'ɻnau hi gaai juacha pərchēm hīgjeejim hanaabá, hamachjā monaaumk'īir.

¹¹ Mag hōor pōm wējōm hee naajim haajem hīchab, mor hee t'ōt'ōrrsöm bēn paraa sīsidlām k'ɻn. Magam k'ɻnau Jesús hoowai warag haig bēenaa, hi k'īrp'ee kanieu p'ōbk'anāa wiwiuk'amuata, “Pɻn chadcha Hēwandam Hiewaau” haajeejim hanām. ¹² Mamā Jesuu chi mepeenag meeurrāu sīijeejim hanaabá, t'umaam k'ɻn jāgdaar mag hich jaau wēnrrram hugua.

Jesuu hich dāi hogdaba wēnrrramk'īir doce jār hautarr

(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

¹³ Mag Jesuu hōor pōm monaaau nərrarr k'ur durrsī gaai waaidlwia hich dāi wēnrrarr k'ɻn heem hichdēu k'ōsim k'ɻn hich haig t'ārk'a haujim haajem. ¹⁴ Mag hich haig t'ārk'a hauwia mag hōor k'apan hich dāi wēnrrām k'ɻn heem hichdēucha doce jār haujim haajem, hich hiek hōor hee jaau wēnrrramk'īir pāyaag. Hich mak'ɻnta hich hiek jaaujem k'ɻnk'a t'ārjim haajem, apostolnaan.

¹⁵ Maimua mag doce jār hautarr k'ɻnag hīchab hich jua t'eegjā deejim haajem, hich dēnjo hōor mor masim k'ɻn monaaunaa mor hee mepeer k'aigbam sīsidlampa jār wērpmamk'īir. ¹⁶ Mag hichdēu doce jār hautarr k'ɻn t'ār, māk'ɻn hajim: Simón, (hichpai Jesuu Pedro ha t'ārjim);

¹⁷ Santiago, jōoi Zebedeo hiewaa, (hichpai hīchab Jacobo haajeejim);

Juan, hagjō jōoi Zebedeo hiewaa, chi Santiago heeum; (Mak'ɻn Santiago Juan dāita hamach numwe Jesuu “Boanerges” ha

t'ñrjim haajem, ham hibñar wau t'ñr;
 mag "Boanerges" ha sim haiguin, kñrg
 pagt'ñmjö sñerrjëem ha simñu.)

Maimua mag tag

¹⁸ Andrés,

Felipe,

Bartolomé,

Mateo, (hichpai Leví ha t'ñr sñejim);

Tomás,

Santiago, chi Alfeo hiewaa, (hichpai hagjö Jacobo
 ha t'ñr sñejim);

Tadeo, (hichpai Judas hanaa Lebeo haajeejim);

Simón chi Cananista, maimua

¹⁹ Judas Iscariote, (hich maguata hewag pawi
 t'et'em k'ñnag Jesús pñr deeju hajima, hi
 t'ñomk'ñir).

Mag hich k'apeen hich dñicha hogdñba
 wññrraju k'ñn n jñrk'a hauwi degag bñejierram
 haajem.

*Hñor hiek meperauta Jesuug juapá dee sñejim
 haajem*

(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

²⁰ Mag bñewi hñrau hi deg pabaichëm k'aug
 hat'aawai hi haig hñor pñoma biirdñbaadëjim haajem. Mag hñor pñm bñe t'ñnaawai bññrjä jua par
 k'abam gaaimua Jesujä t'ach k'ñba ni hi k'apeenjä
 pñd t'ach k'ñba naajim haajem. ²¹ Jesús haar mag
 hñor pñm jñrr p'ñp'ñeuk'am gaaimua pñd t'achjä
 k'ñba sim ha hñr hat'aawai chi k'odnaananu hi
 hawaan wñtjierram haajem, lñkiebaadeewaita mag
 t'achjä k'ñba simpii hawia.

²² Mag nñm dñi hñchab Moiseeu Hñwandam
 hiek p'ñ pñatarr jawaag chi machnaan Jerusalén

p'öbör heemua bëetarr k'ʌnaujā hi higwia, “Jāan dösätnaan pör Beelzebú haajem däi k'apeerk'a siewai hag juapaauta jāg hōor mor heem mepeenjā dau daau järk'ʌli nʌrrabahab” hanaajim haajem.

²³ Mamʌ ham mag hiek'a nʌm hich Jesuu k'ap'ʌ s̄err haawai warag hich haig ham t'ärk'a hauwi hamag, —Mua pārag jēeu hook'imgui hajim hanʌm: ¿Pārau k'īrjuawai meperau hichdëupai wir haig hichjöm k'ʌn dawag järk'ʌiju k'ai? Meperau chan bēn k'aigbam chawag järba hajemgui hajim hanʌm. ²⁴ Gobiernou k'āijā hōor pōm hich higar t'ʌnʌm jārrcha t'önnaa hamach wir haigpai wērbʌpik'iin, hamach wir haigpai höbapäaiwai mag gobierno hich mag nem jua t'eeg s̄errabaju. ²⁵ Wa magbam k'ai, woun hāb hich chaain däipai meeuk'awi hamach wir haigpai wērbʌl'iin, warag haaidju. ²⁶ Hich hagjöta simgui hajim hanʌm, mepeerjā. Meperau wir haig hamach heepai juurhi p'iriupläik'iin, magan warre hamach höpäijuuta hēk'a p'öbaadëm.

²⁷ Magnaa hamag, 'Pāadë mʌ s̄eu hawi wajap'a k'īrjabat hajim hanʌm. ¿K'aiu mʌg nʌm haig s̄ii hāb jierrnem wajap'am däi hich di t'la sim haig dubwi hi nem jīgk'aju k'ai? S̄ii k'apanaam k'ʌnau wa hi k'āai hārʌlcharamu hi hibʌr hauwi k'abam chan pōd hi nem jīgk'abam. Hich hagjöta s̄iebahab hajim hanʌm, mepeerjā. Mʌ hi k'āai jua t'eeg k'aba chirak'iin, muajā pōd hōor mor heem mepeen jāg dau daau jär wērbajugui hajim hanʌm.

²⁸ Mag hiek'amamua hich Jesuupai hamag magjim haajem: 'Pāadë pāach jāgʌucha wajap'a hūrbat cha mua jawaagpam: Hēwandamaun chadcha hōor k'aibag t'umaa chugpaaju, ham

parhoob hiek'amarrpa t'um. ²⁹ Mam Λ pekau hāb sim, maan mua Hēwandam Hak'aar jua t'eegau nem wau chit Λ m hoo n Λ mta warag mepeer gaai t' Λ n Λ mlu. Mag pekau chan Hēwandamau b $\tilde{\Lambda}$ lrjā perdonaabamgui hajim han Λ m, hi Hak'aar higwiata mag hiek'a naawai. Magua Hēwandam Hak'aar higwiata mag k'aigba hiek'am Λ n, mag wounan Hēwandam d \tilde{A} i hiekk'ōr pöomata hich mag chirsijugui hajim han Λ m, perdonaajā k'augba.

³⁰ Jesuu hamag mag hiek'atarran, Moiseeu Hēwandam hiek p' \tilde{A} p Λ arr jawaag chi machnaanaau hich Jesús higwia "Jāan Beelzebú d \tilde{A} i k'apeerk'a s \tilde{E} waita jāg nem jua t'eeg hōor mor heem mepeenjā j Λ rk' Λ li n Λ rr Λ m" ha hiek'a narr haawai hajim haajem.

*Jesús heeugpeenau hamach hād d \tilde{A} imua hi d \tilde{A} i
hiek'am hig narr
(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)*

³¹ Mag n Λ m hee hich Jesús hād hi heeugpeen d \tilde{A} i hi haig b \tilde{E} ejierram haajem. Mam Λ s \tilde{E} i hōor pöm t' Λ n Λ m k'urau pöd hi haar dubba, daaugajārpai n Λ isiwia jūrr hamach garmuata dawag hi t' \tilde{A} r naajim haajem. ³² Magbaawai hi haig narr k' Λ n Λ nau hirig, —P Λ hādau p Λ heeugpeen d \tilde{A} imua p Λ h \tilde{A} rp' Λ linpa daaugajār p Λ j Λ r w \tilde{E} n Λ rr Λ m, p Λ d \tilde{A} i hiek'aag haajem ha jaaujierram han Λ m hirig.

³³ Magbaa hichd \tilde{E} u hamag, —¿Chijā hagá mag m Λ hād, maimua chijā k' Λ n hagá mag m Λ heeugpeen? hajim han Λ m.

³⁴ Magnaa hich bigaau hohoodö narr k' Λ nag heerpanaa magjim han Λ m:

—Cham^λ k'λλanta m^λ hād hanaa m^λ heeug-peenau. ³⁵ M^λrgan Hēwandamau k'ōsimjö nem wau n^λm k'λλanta m^λ hād hanaa m^λ hāp'λλinau, maimua hīchab mak'λλanta m^λ k'odnaananau hajim han^λm hamag.

4

*Wounau nemjīr dau p'öt'urtarr hag nem hīgk'aa
(Mt 13:1-9; Lc 8:4-8)*

¹ Deeu hūmaai Jesuu Galilea t'λrrdö higaau Hēwandam hiek hōrag jaaubaadëjim haajem. Mag hirua jaau sim hūurwai, sīi hōor pōoma hich bigaau pos p'λλrbaadeewai, haig bote sīerr hee waaidλwia, dō jārraapai hoo jōisijim haajem, jūrr mammua jawaag. Magbaawai hōor pōm mag t'λnarrau durrpaimuata hi hiek hūr naajim haajem. ² Mag mos higaau hōor pos t'λnλm^λg ejemplodampa jaaumamua, —Mua pārag nem hīgk'aadam jaauk'im; wajap'a m^λ hiek hūrbat hajim han^λm.

³ Maimua magjim haajem:

—Biek hāb, woun hāb trigo dau p'ōon maimgui hajim han^λm. ⁴ Mag mawi chi nemjīr dau hirua p'ötarr, hāaurag bā diichjem hee burrjim haajem. Magbaa nemchaain bēewia sīi t'umaa k'ök'λλirläijim haajem. ⁵ Maimua hāaur k'λλn sīi mokpör jooodög heeta burrjim haajem, hajappai jēb chuk'u sīerr hee. Mak'λλnan chi t'arrp'een hāu jöpcha t'arrp'ejim haajem. ⁶ Mam^λ mag durrk'u hārl^λ sim hiek'au pōd hierr k'aar jērk'aba hārl^λta k'aark'a k'ēk'ēd harr haawai, hed pechag wλλbaadeeu, sīi hē nanauk haadëmua p'uubaadëjim haajem. ⁷ Maigmua hīchab tagam

p'ötarr, miudö harr hee burrwia, chi miiuta nemjiiir k'ääijä bääau k'ap'í bääauwi, sii chi nemjiiirdam hichdëuta pör parëu hich magpai dau hap'laa nlisijim haajem, sirp'ag hee hag gaai jopjä jopba.

⁸ Mamla tagam häu jëb wajaug hee burrtarran wajaug höberwia häu nem hajaug sii p'ur jopjim haajem, nem bich dapag maimuajä bich t'laa, maimua pogk'a bich daii; mamla mag sisiidam chan bllrjä chi vano chuk'u.

⁹ Mag hïgk'a höbaadeewai haig hich hiek hür narr k'laanag, 'Keena, jäg hñrlñnaa chamag nem hïgk'aadam mua jaaubarm wajap'a hürbat hajim hanam hamag.

*K'ant'ee ejemploouta Jesuu mag nem jaaujeejī
(Mt 13:10-23; Lc 8:9-15)*

¹⁰ Mag Jesús haig hoor pos t'anaawia ya hoor jigidla k'abaadäm hee, hõordam hagta hi dak'apai hi k'apeen däi hääba hohoodö narr k'laanau k'ap haag hirig jëeujierram haajem:

—Ma chaig pua nem hïgk'aadam jaau sierrau ñk'ani jaau simma? Marag jaaubá hajierram hanam, wajapcha k'ap'la haag hit'ee.

¹¹ Magbaa Jesuu hamag magjim haajem:

—Pärau k'augam k'ösi hür naawai mächdëun warre pärag k'ap'la hapi chiram, jägata Hëwandam hoor t'äar hee sëeicheejë. Pari har hi hiek bllrpaijä häl'abam k'laanag sii nem hïgk'a nluapaita jaaujemgui hajim hanam, ¹² maagwai mag sii k'ajap'am nem hïgk'aadamjöpai hürwai par hamau hamach jägucha hürnaa hamach dak'ir nem wau nám hoo námjä hoobamjö hamk'ir; mag nám gaaimua Hëwandamagjä hamach k'aibag

chugpaapi j  eba haawai H  wandamaau ham k'aibagj   chugpaaba hamk'  ir.

13 Maimua hamag, '  Mag nem h  gk'aadam merag chuk'u k'it  mj   p  rau k'augbata n  ? hajim han  m. Mag p'it'ur k'aba simj   k'augba n  m chan magan deeum nem jaauk'iinj     p  rau j  ga k'augjuma? hajim han  m. **14** Cha mua nem h  gk'aadam p  rag jaaubarm  n móga simgui hajim han  m: Chi nemj  ir dau p'  o n  rrarr woun, woun h  b H  wandam hiek h  or hee jaau n  rramj  ota sim. **15** Maagwai mag chi nemj  ir dau h  or b   diichjem hee burrtarr, s  i har H  wandam hiek jaau n  m h  urjem k'  anta jaau simgui hajim han  m. Mag h  urnaa b  lchk'un k'augtarrdam meperau b  ewia p  r heem warre k'  ir hak'oopibap  aiwai h  rba harrj  o t'  ba n  mgui hajim han  m.

16 Maagwai h  aur k'  an, chi nemj  ir dau har mokpör jojood  g hee burrtarrj  ota naabahab hajim han  m. H  wandam hiek h  rau jaau n  m hamach j  glucha h  urwai warrpem  n hamau k'  chag h  k'a n  m. **17** Pari mag chi nemj  ir wajap k'aar k'aba harrj  o hag't'a H  wandam hiek gaai hub   k'aba naawai, mag H  wandam hiek hamachd  eu h  k'a n  m gaaimuua hamach p'it'urg haunaa, bigaaum k'  nauj   hamach d  i k'aigbajuj   haadeewai, s  i warag hag  g hoobamj   h  berwi weetjemgui hajim haajem. **18** Maagwai h  aur k'  an s  i nemj  ir dau miud   harr hee burrtarrj  ota n  mgui hajim han  m. Hamau h  chab H  wandam hiek h  rm k'  si h  r n  m, **19** pari h  sie deeum hewag k'  irjuajerram. Ham k'  irjugan h  ba riknaan k'ajuuta k'  irju s  sid  m, nem t'  um paraa haag. Mag k'  irju s  sid  m gaaimuata h  chab, mag nemj  ir sirp'  g

hee haadeewai sīi dau hap'la chëba n̄lisierrjö, Hēwandam hiekjā t'āraucha hāk'awi hi hit'ee nem wajap'a wawaagjā serbiiba t'laaabahab hajim hanlm. ²⁰ Pari hāaur k'laan t'lanmgui hajim hanlm, har Hēwandam hiek t'āraucha hāk'awi, hi dau na hagchanaa, nem wajap'a waaujem k'laan. Maglaam k'laanau har Hēwandamau nem wajap'a waupi jaauwaijā nem par daúa hooba haajem. Mag waum k'ōsi wau naawai hamachdēu nem wauju hayagpierr waaujem: hāaur k'laanau nemjūir chi chémiejö därrcha, hāaur k'laanau hagpierrpai, maimua hāaur k'laanau b̄lchk'unpai. Mamla t'umaam k'laanau hichiita hichdēu k'ōsimjö haajem ha jaaumajim haajem.

Lámpara nem hīgk'aa
(Lc 8:16-18)

²¹ Mag jaautarr k'ur hamag magjim haajem: 'Pārau hoowai, ¿k'aíu hōtdau paanaa sīi bat'ee heegar wa nem bā hee k'āijā hausšiujē? Hōrau mag hausšuba haajemgui hajim hanlm. Hōtdaun paanaa dau garta hausšiujemgui hajim hanlm, dau hararaa hoog. ²² Hich jägtä s̄ebahab hajim hanlm hagjö Hēwandam hiekjā. H̄iswe chan hōrau hagt'a wajappai k'augba n̄lm, jäga Hēwandamau hōor peerdl̄ hauju. Mamla jäg hōt b̄l̄g nem hoowai dawaa hoojemjö, m̄g hatagta hamau wajapcha k'ap'la n̄lisijugui hajim hanlm. Chi mag k'augba n̄lm k'laanau hagt'a k'īchag hee nem hoo n̄lmjöta n̄lmgui hajim hanlm, b̄llrjā k'augba.

²³ Magwi hich Jesuupai, 'Jāg hārl̄naa cha mua jaau chirlmjö habat hajim hanlm hamag.

²⁴ Maimua magjim haajem: Pārau mua nem

jaau chir_λmta pāach t'āraucha hāk'am k'ōsinaa, pör hee haunaa warag k'augam k'ōsi ham_λn, hich Hēwandamau hagiö pāar pör höp'ér hapiju, hich hiek hajapcha k'ap'_λ hamk'īir. ²⁵ Har chi t'āar honee hūrm k'ōsi hūr n_λm k'_λanag Hēwandamau warag k'īirjug deejugui hajim han_λm, hich hiek k'apcha hamk'īir. Mam_λ har hūrmap'apai hūr n_λm k'_λan k'īirjug heem_λn, cha mua jaau chir_λmjö deeu hich hiek s̄iepiba, k'echeu haumajugui ha jaaumajim haajem.

Nemjīir dau bāaumam hag nem hīgk'aa

²⁶ Mag jajawagmamua hīchab hich Jesuupai, 'Pārag deeum ejemplodam jaauk'imgui hajim han_λm, jāga haajē hōrau mag m_λ hiek hāk'am k'ōsi hāk'awi hamach t'āar hee haauwai. Mag m_λ hiek hamach t'āar hee hau n_λm_λn, woun hābmua nemjīir daudam jīir sīubarmjöta simgui hajim han_λm. ²⁷ Mag jīir sīubaawai t'arrp'ëwia hedaram magwe bāau hēhēek'am. Mam_λ mag bāau hēhēek'am chan chi jīirtarraujā bālgrjā k'augba sim, jāga mag hich happai bāaumamua hāgt'aa papagmá. ²⁸ Maan mag sim_λn, ya jēb hee s̄iewai chi jēbēuta hich happaimua mag bāaupi sim k'abahab. Nacha t'arrp'ëwi bāau sim, maimua dārrcha haadeewai bi p'ūp'ūid haadēwi hūhūi jōisim. ²⁹ Maimua mag t'_λn_λ hawi ya p'ur haadēm. Mag p'ur haadeewai t'umaam k'_λanau ya k'ap'_λ n_λmgui hajim han_λm, t'_λlju haai haadēm. Magbaawai t'_λlwi deg paa t'_λn_λlujem. Hich hagjöta simgui hajim han_λm hīchab m_λ hiekjā: Hōrau k'augmampierr bābāwagmamjöta sim,

warag hich Hēwandamau k'ōsimjö wēnrraa k'ap'Λ
paauk'amaawai.

*Nemjūr mostaza dau hag nem hīgk'aa
(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)*

30 Jesuu mag jaaumamua, 'Pārau k'ap'Λ nΛ,
jāga sim habari Hēwandam hiek mua jaau chitΛm,
maimua k'anjöta sim ha mua pārag jaaubark'iin?
hajim hanΛm. **31** MΛg mua jaau chitΛm hiek'an,
mostaza daudam woun hābmua hich dik'u gaau jīir
sīubarmjöta simgui hajim hanΛm. Hichta nemjūr
daudam t'umaam k'Λn k'āajīā bārlaacha k'itΛm.
32 Pari mag bārla k'itΛmta jēb hee jīir k'ērbarmn sīi
pabā pōm hādēe bāaujem. Magbaawai nemchaain
bēewi chi piu gaai hamach di hēeujem. Hich hagjöta
simgui hajim hanΛm hīchab mΛg Hēwandam hiek
mua pārag jaau chitΛmjā: MΛgawaiwe chan k'apan
k'abata hāk'a durrum; pari mag durrumuata
warag nem pōm haaidΛba pāaiwai hōor k'apank'am
k'Λnauta hāk'aju ha jaaumajim haajem.

*Jāgwi ejemplo jaaumamuata Jesuu nem jaaujee-
jim haajē*

(Mt 13:34-35)

33 Mag ejemplodampa jaaumamuata
Hēwandamau maach peerdΛ haaujem hiek Jesuu
jaaujeejim haajem, magΛm gaaimua wajapcha
k'ap hamkīir. **34** MamΛ ejemplo chuk chan
mag hōor pōm wējōmΛg bālrjā nem jaauba
haajeejim hanaabá. Mag ejemplodamaupa nem
jaaumatarrta hich k'apeen dāi hamach happai
haadeewain deeu wajap'a hamag jaaujeejim
haajem, wajapcha k'ap hamkīir.

*Jesuu p'ū dāi p'ūas t'umbapitarr
(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)*

35 Hich hag hedpai ya k'eeuraa haadēm hee, Jesuu hich k'apeenag, —Wëttarrau hajim haajem, dō k'ūijār t'ārrdö higaau.

36 Maimua chadcha hōor haig narr k'ān p'ēplawi, ya hich Jesús bote hee waaidawia hoo wējorr haawai, chi k'apeenau hi joo harrjim haajem. Mag ham wētum dāi deeum bote haig narrjā hagjō ham dāi wētjim haajem. **37** Mag ham dōjārr paauk'a p'ōbaaderr hagt'a pōm k'aba nām hee, p'ū t'eeg wēbaadēmua sīi p'ūasdau baupa jōisijim hanām. Mag p'ūas baupa haadēmua bote hee p'ūasdau sog bēbēek'amua ya chi boteeu hāwatbajujō hierrpamaa hajim hanaabá. **38** Mamā mag nām hee hich Jesús bote k'ua pōrk'au gaai sīuba k'āi jōrrajim haajem. Magbaawai hi k'apeenau jāp'ierr nām hiek'au hi p'iriupāiwia hirig, —¡Maestro, p'iidawá! Pua chan māg maach k'ōomamjā k'augbahab hajim hanām hirig.

39 Magbaa Jesús p'iidawia mag p'ū t'eeg t'ānāmāg meeurrāu sīunaa hīchab p'ūas meeuk'a t'ānāmāgjā "T'umbabaad" habaawai, warre dōjā meuu sīsijim hanaabá. **40** Magwi hich k'apeenagta, —¿K'an jāgwi pāar jāg hatcha jāp'ierr nāma? ¿Pārau mā māg pāach dāi mā chitāmjā k'augbata nā hajim hanām, jāgcha jāp'ierraag?

41 Jesuu hamach dak'ūir mag p'ūas dāi p'ūpa meeuk'a t'ānarr t'umbā hat'am hoowia dauderraā nām hiek'au, "Keena, ¿mān k'anim wounta jāg p'ūujā p'ūas dāimua hi hipierraa nāma?" ha jējēeu haajeejim hanaabá hamach wir haipai.

5

Jesuu woun hāb dösāt bēnēu baarjerr bēn chug-paatarr

(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

¹ Mag k'odjörrōo hawia Gadara durr p'ēeubaimajierram haajem, hich hag t'arrdö heepai t'oom higar. ² Mag p'ēeubaimawia Jesús bote heemua waaidawia durrpabaadēm hee, hi k'iirp'ee woun hāb dösāt bēnēu bar simta durr hujā haarmua hi haig k'ap'ig bēejim haajem. ³ Mag woun sīi hujā hee hōor hauk'eerjem jēbdegpai sīejeejim hanaabá. Mag sim chan par hōrau p̄l̄r̄ haunaa cadenau jāl̄ sīsiuk'amjā pōd jāl̄ wai naaba haajeejim hanlm̄. ⁴ Mag juapa t'eeg sīewaita biek k'apan parii hōrau cadenau bāl̄ jānaa juapa jāl̄ sīsiuk'amjā, sīi warag chi cadenta t'arrēu p̄l̄r̄la haajeejim hanlm̄, ni hābmuajā pōd p̄l̄r̄ wai sīeba. ⁵ Mag simlm̄ hedaram magwe sīi pabāl̄ heeta n̄lrranaa hujā hārl̄m̄ magwe n̄lrraajeejim hanaabá. Mag n̄lrrlm̄ sīi parhooba hähäaggamua mokdau juajā gar haunaa hichdēupaita hich p'ärmaajeejim hanlm̄. ⁶ Mam̄ mag n̄lrrlm̄ua warpwe Jesús hoo hat'aawai sīi warag hi sim̄gta k'ap'ig bēewia hi k'iirp'ee p'ōbk'abaichējim hanlm̄. ⁷ Mag p'ōbk'achēnaa t'et wiiu hanaa hirig, —jJesús, cha Hēwandam hāgt'aa p'uu n̄lm̄ Hiewaa! ¿K'ant'eeta pua m̄l̄ m̄g k'aibag waubaichēma? hajim hanlm̄.

⁸ Chi wounau hich garmua Jesuug mag hiek'atarran, maan Jesuu ya hag nawe chi mepeer mag woun mor hee sim̄g chawag höbérpi jaautarr haawaita hirua mag hiek'ajim hanaabá.

9 Magbaa Jesuu hirig, —¿PΛ k'an ha t'ññrjēwi? hajim hanñm.

Magbaa chi wounau, —MΛΛn “Mepeen P'öbör” ha t'ññrjemgui hajim haajem, maar nem k'apan sñerrjëe haawai.

10 Hich mag wounau hirig hö bñrññ haadëp haajeejim hanñm, maigmua warp chi mepeen jñrk'ññipñim hugua. **11** Maig dak'a durr bñk'ñrr k'ñsnaan k'apan p'at'au jñr k'ö wëññrrarr haawai **12** chi mepeenau, —Magan har chum k'ñsnaan k'apan t'ññam haar maar pñiwi jñrr jñk'ññ k'ñsnaan heeta marag dubpi jaaubá hajierram hanñm Jesuug.

13 Magbaa chadcha Jesuu mag chi woun mor heem mepeenag höbeerpi jaauwi, jñrr mag k'ñsnaan k'apan dos miljö narr heeta dubpi jaaubaawai, chadcha mak'ññ heeta dubp'öbaadëjim hanaabá. Mag mepeen k'aigbam pöm k'ñsnaan hee dubp'öbaadeewai sñi parhooba k'ap'ig p'öbaadëwi hit'urmñg hñrmua t'ñrrdö hee dñrbagk'a sñi dö hee jogaa k'ëchdubjim haajem.

14 Mag hoobaawai hajap jñp'ierrwi chi t'ña narr k'ññ parhooba k'ap'ig p'öbaadëjierram hanñm, hñrag jawaan. Mag wëtwi p'öbör heejä jaauwi maimua p'öbör higaau di hñhñbdö nñnnidñm heem k'ññnagjä t'umwe jaaumajierram haajem. Hamachig mag jaaumaawai hag bñrre hñrau haar hoon weetjeejim hanñm. **15** Mag wëtwia Jesús haar barimawia hooimaawai, chi woun mag dösätiñ sñerr k'ajüa wajap'a jñawia maach kñir hich mñg jup hoo sim hooimajierram hanaabá, sñi magñm bñen k'aigbam pöm mor hee chuk'u sñerrjö, monak'a. Mag hoowai hñor dauderra naajim

han_{AM}. ¹⁶ Mam_A mag hamach daúacha Jesuu mag woun bën chugpaap_{Li}wia chi k'üsnaanjā lökiewi dö hee jogaa k'échtarr horr k'ʌnau jūrr deeum k'ʌnag nem hīgk'amajierram haajem. ¹⁷ Chi hag perás joobaajerr k'ʌnau mag hürbaawai Jesuug jajaau haajeejim han_{AM}, hamach durrmua chawag mamk'ir. ¹⁸ Mag hich järbaadeewai, deeu maag hawi, hich bëetarr boteeg mawi hag hee waaid_Λbaadëjim haajem. Mag hi mam hoobaa mag chi dösät bën wai sīerrau hich harrmk'ir hirig jēejim hanaabá. ¹⁹ Pari Jesuu hich d*ai* harrbajim haajem. Sīi hirig warag, —Pach diig mawia pach k'odnaanag jaaubamí hajim han_{AM}, jāga Hēwandamau häu p_A dau hee haug k'augwia p_A monaabbar. ²⁰ Jesuu hichig magbaawai chadcha hi hipier mawia Decápolis durr p'öbör n_{AN}lid_{AM} hee hōrag jaaumajim han_{AM}, Jesuu hi dau haug k'augwi häu hi bën chugpaatarr. Mag jaaumam hürwi t'umaam k'ʌnanta jāgderra naajim haajem.

Jairo k'a maimua hʌli hābmua Jesús k'ajūa gaaipai partarr

(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

²¹ Mag chadcha Jesús deeu Gadaramua d_{AR}bawia, t'oom higar nacha hich sīerr haar barbaimaawai, hōor pōm hi bigaau p'ʌrbaadëjim han_{AM}. Magbaawai pōd durragjā maba, hich haigpai dö higaau sīsijim haajem. ²² Mag hōor pōm p'ēp'ēuk'am hee, woun hāb Jairo ha t'är sim hi haig bēejim haajem. Mag jōoi judionaan Hēwandam hiek jaaujem deg chi pörnaan t'ʌn_{AM} heem hajim haajem. Mag bēewia, Jesús bāk'arr p'ōbk'achēwia, ²³ chaigpamamua, —M_A k'aan parba

jā heemuapai k'érəmta hoo p̄ajim, m₄ di haar marraugui hajim han₄m. Mua k'ap'₄ chir₄m, puata m₄ k'a jua p̄rman hāu hi peerd₄ haujugui hajim han₄m hich Jairoou.

24 Mag Jairoou hich di haar hēeurrbaicheewai Jesús chadcha hi d̄i majim haajem. Mag hi mam d̄i hīchab hōor pōm hi hēudee p'ēeud₄ wētmajim hanaabá. **25** Mag hōor k'apan pos wētum hee h₄li hāb s̄ejim haajem, doce años s̄ii p'ōmieu bar sim. **26** Mag k'it₄m₄n wajap h₄li dau haug waaujeejim han₄m, doctornaanag hich monaaupiju hēk'a n₄mjā pōdba haawai. Parii bēnhē gaai hich p'atk'ondam wai k'érarr t'um gastaap̄itarrijā b̄l̄lrjā monaauba, waragta heeg pamaa hajim hanaabá. **27** Hich mag h₄lyau hūr hat'ajim han₄m, Jesuu hōor mor masim k'₄n monaaau n₄rr₄m. Hichdēu mag hūrbaawai hi haar hōor pos t'₄n₄m hee t'et p'ēeud₄ mawia hēugarmua meraa hi k'ajūa gaaipai s̄ii p̄rimajim hanaabá. **28** Hirua mag meraa p̄rimatarran, hich hödegpai, “S̄ii mua hi k'ajūadam gaai p̄rbarmuapai m₄ monaaau h̄lisiju” ha k'īirjuwiata mag p̄rimajim hanaabá. **29** Mag chadcha hirua Jesús k'ajūa gaai p̄rbarm b̄rre chi p'ōmie mag t'₄narrjā warre t'₄babadee warre hich mag monaaau s̄isijim han₄m. Magbaa h₄lyau hīchab warre hich k'a j̄l̄ubaadēmjā k'aug hat'ajim hanaabá. **30** Mam₄ hīchab mag hich gaai p̄rbaichēm b̄rre Jesuu k'aug hat'ajim han₄m, Hēwandam juapá hich gaai simua h₄li hāb monaaubap̄im. Magbaa Jesuu mag hōor pos t'₄n₄m̄g heerpanaa, —¿K'āíuta m₄ k'ajūa gaai p̄rbaichēma? hajim han₄m.

31 Magbaawai jūrr hich k'apeenaupai hirig, —
Jāga mag k'aíuta mΛ gaai pΛrbaichë haju? Pua
hoobahab, hōor k'apan pΛch haig p'ēp'ēuk'am.
Mag nΛmΛ mag "K'aíuta mΛ gaai pΛrbaichë" ha s̄eb
hajim hanΛm hirig.

32 MamΛ mag jēeu buburk'amjā ni hābmuajā
hichig jaauba haawai hich bigaau hōor nΛm
k'ΛΛnagta hoop'ΛΛrdΛdΛ haajeejm hanΛm, mag
hich k'ajūa gaai pΛrchëtarr hook'aawai. **33** MamΛ
mag meraa hi gaai pΛrtarrta hich k'aug hat'aawai
jāp'ierr nΛm hiek'au sīi k'a duui Jesúus haig bēewia hi
k'īrp'ee kanieu p'ōbk'abaichëjm hanaabá. Magwi
chadcha meerba jaaujim hanΛm, mag hichdēu
hi k'ajūa gaai pΛrtarr. **34** Mag hichig meerba
jaaubaawai Jesuu hirig, —Mua pΛch monaauju
k'ap'Λ mΛ gaai pΛrchëtarr gaaimua, hāu pΛ mon-
aaawi peerdΛjā peerdΛ hāisimgui hajim hanΛm.
Ya pΛ monak'a hāisiewai pΛch diig maju haai
hāmgui hajim hanΛm hirig.

35 Jesúus hagt'a mag hiek'a dΛnΛm hee, mag ju-
dionaan Hēwandam hiek jaaujem degam chi pōr
Jairo hanΛm di haarmua hōor bēewi hirig, —Kakë,
ya haaunaanaujā pōd hāwatba habarm; hidēu
Maestro sīubá hajierram hanΛm hirig. Ya par
maach haar hi mabajup hajierram hanΛm.

36 Pari Jesuu hamau mag jaubaichëmjā
hasekasba, chi Jairoogta, —Hoob k'īrjum; sīi mag
k'āai warag pΛch chaai hoo wai chitaju k'īrjugta
wai chirsi hajim hanΛm hirig.

37 Maimua ya warag Jairo dāi hi di haar mam
harr haawai hich mam dāi hōor k'apan harrbjim
haajem. Hāba hich dāi harrtarr k'ΛΛnan Pedro dāi
Santiago hajim haajem, maimua Juan; mak'ΛΛn

t'ärjuppai harrjim haajem hich däi. ³⁸ Mag wëtwia di haar barimawia hooimaawai Jairo deg sii bïep sereu t'änäm däi hõor p'ogdä t'änämjö t'änäm hee jürram k'änau hñapëpërk'amta hürimajierram haajem. ³⁹ Magbaa hich Jesuu hierr mag ham sereu t'änäm haar dubwia hamag, –¿K'ant'eeta mag hatcha sereu t'änäm? hajim hanäm. Hoob bïemiet. Chaai meeба sii k'äi k'ëräm k'abahab hajim hanäm hamag.

⁴⁰ Mamä Jesuu mag chaai meeба sii sim habaawai haig narr k'änau warag hi wau hiek'a naajim hanaabá. Mamä hich gaai hiuk'a nämä ham hiek hasekasba, warag t'umaam k'änag dawag höberpi jaauwi, chi binaandam dënnaan maimua hich k'apeen t'ärjup hich däi p'ë harrtarr k'ännpaita hich däi hierrag dubpijim haajem. ⁴¹ Mag chi binaandam haar dubwi, hi juadam gaai p'r haunaa hirig, –Talita, kum hajim hanäm. (Mag sim haiguin maach meúan, “Hänik'aardam, p'iidäbaad” ha simu.)

⁴² Magbarm bärre chadcha p'iidäwia hõor dak'íir monak'a dlr nänlu k'abaadëjim hanaabá. Mag hoobaawai chi dënnaan maimua hich Jesús k'apeenpa warre dauderraan naisijim hanäm. Hich mag chi daupeerdam Jesuu p'iriū hautarr, doce años sñejim haajem. ⁴³ Mag p'iriū hauwi chi chaairag t'achdam deepi jaaujim hanäm, k'ömk'íir. Mamä mag daupeerdam hichdëu p'iriū hautarr chan bñlrjä haig narr k'änag jaaupibajim haajem.

*Nazaret p'öbör heem k'ʌnau Jesús hisegtarr
(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)*

¹ Mag chaai chi meem harrta deeu p'iriu hauwia, Jesús hich bääutarr durr p'öbör Nazaret hanʌmʌg petajim hanʌm. Mag hi petam däi hi k'apeenjä hi däi wëtjim haajem. ² Mag mawi barimawia, ya juu hñl̄ijem hed pabaadee, maar meeun Hēwandam hiek jaaujem deg mawi Hēwandam hiek jaaubaadëjim haajem. Mag hirua jaaumam hūrwia haig hōor pöm t'ʌnarr k'ʌnau jñgderraa nʌm hiek'au hamach wir haigpai jéjéeu' amua mag naajim hanʌm:

—¿Magʌm hiek hichdëu jamta k'augjimta mag hiek pöm jaaumáma? Jäga jäg hōor monaau nʌrráma? hanaajim hanʌm. ³ Keena, pārau hoowai, ¿hich mʌg woun kalpinter k'abá hanaajim hanʌm, María hiewaa? Hi heeugpeenauwai, Santiago, José, Judas maimua Simón. Hi hñp'ʌlin k'abahab hñchab har mʌig hich mʌg p'öbör hee naajem k'ʌn; maagwai hichjä maadëu k'ap'ʌ nʌm, hich mʌiguim haawai.

⁴ Pari magbaa Jesuu hamag magjim hanʌm:

—Chadcha deeum durram k'ʌnnaun mʌg Hēwandam hiek jaau wënʌrrʌm k'ʌnnag heenaa ham däi hajap'a haba haajeeb. Pari mag sim jürr dich bääutarr durrpai chan ham k'a k'ōchk'abanaa hamach k'odnaanau ni hamach däi hñbam deg joobaajem k'ʌnnaujä ham k'a hisée haajemgui hajim hanʌm hamach k'ñircha.

⁵ Mag warag maig chan Jesuu hōor mor masi narr k'ʌn t'um juu pərbajim haajem, hamachdëu mag hirua jaau sim hñk'aba harr gaaimua. Daudam k'apan k'aba hichdëu juu pərtarr

k'ʌʌnpai monaaupāijim haajem. ⁶ Mag hichdēu Hēwandam hiek jaau k'itʌm häk'aba nʌm hoowi hich Jesúpata warag t'umaa k'īirjuwi hök'īirjuu haadējim hanaabá.

Magbaawai hichta warag mawi jūrr haigmua p'öbördam dak'a sīsidʌm hee Hēwandam hiek jaau nʌrraajeejim haajem.

Jesuu hich k'apeen doce Hēwandam hiek jawamk'īir p̄itarr

⁷ Mag nʌrrʌmua Jesuu biek hāb hich k'apeen doce hich dāi hogdʌba wēnʌrraajerr k'ʌʌn häbam haig t'ärp'ë hauwi nunumdö p̄yaagpajim haajem. Mag p̄yaagpamua hīchab hich juapa t'eegjā hamag deemajim hanʌm, mag juapaau hōor mor heem dösät bēn k'aigbampa hich dēnjö jär wērpmamk'īir. ⁸ Magwia hīchab k'ʌd hee k'ōmaagjā bʌlərjā hamag nem hinag harrpiba, ni talegdijöm, t'achjöm, ni p'atk'onjā harrpibajim haajem. Hāba harrpitarran bordondampaita harrju haai nʌm hajim hanʌm. ⁹ Hich hagjö zapatjā hamachdēu jūa narrdampai harrpiwi k'ajūajā hamach mor gayam dīipaita wētju haai nʌm ha jaaujim haajem, deeum t'eg jūjūa haagjā harrba.

¹⁰ Mag jaauwi hīchab, —Pāach wēnʌrrʌmpierr pāachig di jaaubarm degpai k'eeupaawai k'āibat hajim hanaabá, pāach maigmua chawag wēt nʌm hora. ¹¹ Dēgölp k'āijā hōrau hamach deg pāach dubpiba habaawai, wa pāachdēu hamachig Hēwandam hiek jaau nʌm k'āijā hūrba habaawai, warre hamach dak'īirwe pāach bā gayam jēb hʌlərp'ë hʌlərp'ënaa pāachta hērēubaadēt hajim

hanam. Pārau magmān magbarmuapai hamag, “Pāach jāg Hēwandam hiek hūrba habarm gaaimua hich dāita k'īir k'ap'ā habat” hanamugui hajim hanam.

12 Hamachig magbaawai chadcha hērēubaadēwia p'ōbōrpier hōrag Hēwandam hiek jaaumamua, “Pāach pekau pōoma nām hāsie hewag k'īrjuwia Hēwandamagta chugpaapi jēeubat” haajeejim hanam. **13** Mag jaau wēnarrāmua hīchab dösāt bēnēu baarjerr k'ān mor heem bēn k'aigbampa jār wērpnaa, pabā olivo hanam k'aúa hōor k'amor masim k'ānjā k'a p'urnaa, Hēwandamag jēeubaa hōor pōm monaaupāi maajeejim haajem.

Rey Herodeeu Jesuuta Juan hōor pōr choomie k'ararrpii sīerr

(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

14 Jesuu mag hōor mor masim k'ān pōm monaau nārrām gaaimua sīi hōor hee t'ārp'ōo sīejim haajem. Mag nām hee Rey Herodeeu hūr hat'ajim hanam, hirua nem wau nārrām. Mag hichdēu hūr hat'aawai Jesuuta Juanpii hawi, “Maan Juan hōor pōr choomie k'ararrta deeu hiiu p'iidāwia mag nārrām; maguata mag hōor mor masim k'ānpa monaau nārrabahab” haajeejim hanam.

15 Mamā hirua mag sim hee bigaaum k'ānnau, “Jā warr jōoingar Hēwandam hi jaaumie Elías haajerr k'abahab” haajeejim hanam, Jesús higwia. Mamā jūrr magbaawai hāaur k'ānnau, “Jā sīi warr jōoingar Hēwandam hi jaaujerr k'ānjō Hēwandam hiek jaajem k'abahab” haajeejim hanaabá. **16** Jūrram k'ānnau mamagk'am hūrbaawai chi rey Herodeeu,

“Mʌrʌg chan ma chan deeum k'abam. Mua k'ürjuawain maan Juan chi hōor pör choomieu, har mua hi hö t'ʌappäipitarr. Hichta deeu hiiuwia mag nʌrrabahab” haajeejim hanʌm.

17-18 Hirua mag s̄ierran mʌg hajim haajem: Maata hich Herodeeu hich naam Felipe hʌli Herodías hanʌmta k'echeu hauwi hag d̄ai s̄iejim hanaabá. Mag hit'eeta Juanau chi reíg, “Pua pöd pʌch naam jua heem hʌli k'echeu hauwi pʌch hʌlik'a hauju k'aba simgui” hajim hanʌm. Mamʌ s̄i hichig magbaawai warag Juan pʌr haupi jaauwi, cárcel deg p'āar s̄iupinaa, cadenau j̄l s̄iupijim hanaabá. **19** Mamʌ mag nʌm hee chi Herodes hʌli Herodías hanʌmuān Juanau mag hiek'atarr gaaimua t'ðopimjā k'ōsi t'ʌnaajim hanaabá. Pari mag nʌmta pöd t'ðoba haajeejim hanʌm, mag chi jayau t'ðomk'īir jaaubam haawai. **20** Mag nʌm d̄ai chi rey Herodeejā Juan hök'ö haajeejim hanaabá, hirua hoowai Juanau chadcha H̄ewandam dau na nem hagcha waunaa hāba hi hiekpai jaaujerr haawai. Maguata Juanau hichigcha hik'ʌaba hiek'amamjā magʌmjā higba, warag hūrm k'ōsi hi hiek hūrnaa s̄i hich hödegpai, “Jägata hak'iina?” haajeejim hanʌm.

21 Mag nʌm hee Herodeeu hich aña cumplii nʌm hed p'iejāb pöm waupijim haajem, p'iesta k'aag. Magwi chi t'et'emnaan hich garcharam k'ʌn d̄ai, comandantenaan maimua Galileapien hagjö chi t'ierrnaanpa hāba t'ñrk'ʌlipäijim haajem, hich haig t'ach k'oон bëemk'īir. Magbarm heeta h̄ichab Herodiaaujā Juan k'aibag wauju dawaa p'it'urg chukk'u hoo hat'ajim hanaabá. **22** Mag ham t'ach k'ö nʌmta, chi Herodías k'a

bëewia hōor dak'īir jemk'abaichējim hanam. Mag jemk'abarm chi reiu hich dāi hāba t'ach k'ō narr k'āan dāimua k'ōigjierram haajem. Mag wajap'a jemk'abarm hoobaawaита chi reiu hich bāaurrag, —Pachdēu nem k'ōsim mārlag jēubá, mua pārlag deeju pachdēu nem higbarm hajim hanam.

23 Mama mag hichig nem jēeupipik'amjā chi dauperau bālārjā jēeuba haawai hichdēuta deeu pāba hirig, —Chadcha māch himeerba parhoobam nem pachdēu k'ōsim mārlag jēeubarm mua pārlag deeba-jupa. Pua māg durr māchdēu jāa chirām heem jārrcha k'āijā mārlag jēeuk'iinjā, hichiita mua deeb k'aba pārlag deejugui hajim hanam.

24 Chi rey Herodeeu pāba hichig mag jēeupipik'amjā jēeuju k'augba haawai hich hād haar mawi jūrr hich hādagta jaauwimajim hanaabá, hichig k'īrjugdam deemk'īir. Magbaa chi hādau hich k'aag, —Pachig Juan pōrta t'āpnāa t'ēp hee deepi jaaujuma hajim hanam.

25 Hich hādau hichig mag jaaubarm bärre deeu hich bāaurr jöoi haar mawia hirig, —Rey hajim hanam, muan nauwe pārlag Juan hōor pōr choomie pōrta t'āpwia māchig t'ēp hee deepim k'ōsi hāmgui hajim hanaabá.

26 Mama hich bāaurrau mag hichig Juan pōrta jēeubaawai chi rey warre hök'īirjuu haadējim hanam. Pari mag hich bāaurrau hichdēu nem k'ōsim t'umwe jēeuwiajā hōor dak'īir hich himeerba deeju ha hiek'atarr haawai mag hāsie deebamjā habajim haajem. **27** Magbaa hag bärre hich soldaaun hāb pāijim hanam, Juan hō t'āpnāa hich haig chi pōr happai haibēemk'īir. **28** Magbaawai

chi soldaaunau chadcha Juan cárcel deg sim haar mawia, hi hö t'ʌappäinaa, chi pör happai t'ëp hee chi dauperag deechéjim hanaabá. Mag hichig deebaicheewai jürr hich hädag deejim hanʌm. ²⁹ Mag Juan cárcel deg pʌr wai narr hö t'ʌapbapxim ha hürbaawai hi k'apeenau chi mordam cárcel degmua harrwia hauk'ërt'urjierram haajem.

*Jesuu hőor cinco mil jähogtarr
(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17; Jn 6:1-14)*

³⁰ Magtarr k'ur Jesú斯 k'apeen mag hichdëu päitarr k'ʌʌn deeu hi haig barchéjierram haajem. Mag bëewia deeu hābam haig naaicheewai hamachdëu hōrag Hēwandam hiek jaaujerr dxi hōor monaaumarrpa t'um hirig jaauchéjierram haajem. ³¹ Mamʌ mag jürram k'ʌʌn p'ëp'ëuk'am gaaimua t'achdam k'oogpajā bʌʌrjā jua par k'aba narr haawai mag ham nem hīgk'a höpinaa jürr hich Jesuu hamag, —Hōor chukag hee maach happai jua hñyaan wëttarrau hajim hanʌm.

³² Magwia chadcha hamach happai haig botedam s̄ierr hee hérëubaadëjim haajem, hōor chukag haar. ³³ Pari mag ham wëtum hōor k'apank'am k'ʌʌnau hoopläijierram haajem. Hamachdëu mag hoobapääiwai, hi barjujā k'ap'ʌ narr haawai, jürr k'ʌd hee k'ap'ig p'öbaadëwi, hamachta hi barju nawe bardatk'aimawia hi nʌ naaimajim haajem. ³⁴ Maimua barimawia hooimaawai chadcha hōor pöoma pos t'ʌnaajim hanʌm, hi nawe. Hōor pöm mag wëjöm Jesuu hoowai hi dau hee hap'ʌ durrajim hanʌm, s̄i nemchaain papjā chuk'u wënʌrrʌmjö narr haawai. Hichdëu mag hoobaawai hamag

Hēwandam hiek jaau wai sīi hajim haajem. ³⁵ Mag jaau simua ya k'eeuraa haadeewai hi k'apeenau hirig, —Ya hedau k'ēumamgui hajim hanam. Mag n̄lmta maach chan t'ach k'ōjujā chuk'u n̄l. ³⁶ Maach d̄lī m̄līg hōor pōm t'ānām k'ānnag wētpi jaaubá hajim hanam, hōordam di dak'apaim haar wa magbam k'ai p'ōbör dak'am haar k'āijā hamach k'oog t'ach pēr hawaan wētamk'īr.

³⁷ Hichig magbaawai jūrr hich Jesuu hamachigta, —Ham rāiju k'āyau pāachdēuta hamag t'ach deejurauma hajim hanam.

Magbaa chi k'apeenau jūrr hirig, —¿Magan hōor pōm m̄lg wējom t'um t'ach k'ōpiegan doscientos denariota pan gaaipai haupi s̄leb? hajierram hanam.

³⁸ Magbaa Jesuu hamag, —¿Pārau pandam k'arr wai n̄wi? hajim hanam. Chuk'u n̄l k'ai, hōrag jēeu hoobat, k'aíu p'iejāb waibēejī hich k'oog k'āijā, maimua m̄lrāg jaaubat hajim hanam.

Magbaawai chadcha wētwi, hōrag jēeu hohoogmamua hābmua pandam cinco maimua hāwarrdam numí wai sim hoobaawai, deeu hi haig bēewia, hich mag hirig jaauchējim haajem.

³⁹ Magbaa hich Jesuu hōor k'apan mag t'ānarr k'ānnag p'ūak h̄l̄r k'apanaa p'ālr hohoodö juppi jaaujim haajem. ⁴⁰ Hamachig mag juppi jaaubaawai chadcha warp'aa poso p'ālr n̄lñlīd, p'ālr n̄lñlīd, hohood hap'ōbaadējim hanam, hamach k'īk'īratdö pogk'a chi k'apanag cincuenta, maagwai pogk'a cien; hōor pōm mag t'ānarr t'umaa hich mag hohood t'ānñisijim haajem. ⁴¹ Magbaawai Jesuu mag pan cinco narr d̄lī mag hāwarr dau numí narrpa p'ē hauwia, h̄gt'aag

heerpanaa, Hēwandamag hāu hajim hanaa chi pan t'orreunaa, jūrr hich k'apeenag hlap̄aimajim haajem, tagam k'lanag jigmamk'ir. Hich hagjō chi hāwarrjā hagdaujō t'umaam k'lanag jigrāijim haajem. ⁴² Magdamaupai maig hōor t'anarr k'lan t'um biwaauwia himie p'obaadējim hanaabá. ⁴³ Mag himie p'obaadeewai chi pan hāwarr dāi sobtarrau t'labl̄t doce hipiirk'a haujim haajem. ⁴⁴ Mag chi t'ach k'ötarr k'lan k'apanag hemk'ooin happai cinco mil naajim haajem, hlinjā beerba chaainjā beerba.

*Jesús dōjā hār narrarr
(Mt 14:22-27; Jn 6:16-21)*

⁴⁵ Mag t'ach k'ö haaipawia Jesuu hich k'apeenag, —Pāar mā na t'oom higar Betsaidaag d̄rbagk'abaadēt hajim hanam, maimua jam p'obör heeta mā nabaimat. Mān nau mag hōor hērēu t'anam t'um hoop̄iwiata majugui hajim hanam.

⁴⁶ Maimua chadcha mag hōor wētum k'lan t'um hoop̄iwiata durrsī gaai petajim haajem, Hēwandamag jēwaan. ⁴⁷ Mag hich k'apeen bote hee hich na pl̄itarr haawai, ya k'ēubaadeewai, dōjār wētmajim haajem. Maagwai Jesús hich happai t'labawi hagt'a durrsī gaai Hēwandamag jēeu s̄ejim hanaabá. ⁴⁸ Mammua Jesuu hoowai hi k'apeen hamach juadamau hōk'ar hēk'a wētmajim hanam, k'ir garmua p'ū t'eeg wē t'anam hee. Mag hamach juadamau hēk'a wētum hoobaawai hāspajuag ham hēk'a hauwimajim haajem, sī dōjā h̄rpai mamua. Pari mag ham hēk'a hautarrjā sī k'ajap'a ham haig dichaagpamjōo s̄ejim hanam. ⁴⁹ Mamā mag

sī dōjā hārta nʌrrʌm hoo hat'aawai hak'aarpīi hawia jāp'ierr nʌm hiek'au hähää k'ap'öbaadējim hanaabá. ⁵⁰ Ma chan mag hābpaimuajā hooba, hamach t'umaam k'ʌnauta hoo narr haawai, hamach t'umta jāp'ierr naajim haajem. Pari mag sereubaadēm bʌrre hich Jesús garmua hamag, —Keena, hoob jāp'ierrmiet; mʌ k'abahab hajim hanʌm.

⁵¹ Magnaa ham bote hee waaidʌbaadee chi p'ūjā warre t'umbamamua t'umbabaadējim haajem. Mag hoobaawai hi k'apeen warre dauder-raa nʌisijim hanʌm, ⁵² hag noram Jesuu hamach dak'īir pan hāwarr dāi k'apanjā k'aba narraupai hōor pōm t'ʌnarr t'ach k'öpitarrjā k'īir hee paba. Jesuu hich juapá hoopi sim k'ap'ʌ haju haai nʌmta warag magʌmjā k'īirjuba silita jāp'ierr naajim hanaabá.

*Jesuu Genesaret durr hōor mor masim k'ʌn
k'apan monaaupäitarr*
(Mt 14:34-36)

⁵³ Maimua warag hāba hēréubaadēwi t'oom higar deeum durr Genesaret hanʌm p'ēeubagk'abaimaawai warre hamach wëttarr bote jā sīujim haajem. ⁵⁴ Mag jā sīuwia ya ham durr paauk'abaadeewai haig hōor narr k'ʌnau warre Jesús k'aug hat'ajierram hanʌm. ⁵⁵ Hamachdēu mag hi k'augp'öbaadeewai, hamach dak'am k'ʌnag hi barbaichēm k'ap hamk'īir, jūrr jaau nʌrrjēe hap'öbaadējim hanʌm. Hamachdēu mag hūrp'öbaadeewai p'öbörpierr haaunaanpanau hamach haaunaan pa bʌlark'am gaaipa hi sim haig haibēemajim haajem.

56 Jesús narrampierr p'öbör hee didam k'apan k'aba nʌnʌidʌm hee maimua sii durr didam hāhābdö nʌnʌidʌm heem magwe hi na kaaijā hee hamach haaunaan haubéenaa hirig, —Maar haau-naanag pʌch k'ajūahidam gaaipai k'āijā pʌrpibá haajeejim hanʌm, monaumk'īir.

Mag chadcha t'um hi k'ajūa gaai pʌrmam k'ʌnʌnan warre monaauk'a maajeejim haajem, mag sii pʌrbarmuapai.

7

Sii juu sūgba t'ach k'ö nʌmuapai chan maach hārba haajem.

(Mt 15:1-20)

1 K'āai hāb Jerusalén p'öbör heemua Jesús haig bēejierram haajem, Moiseeu Hēwandam hiek p'ā pʌatarr wajapcha hʌrk'aajem k'ʌnʌn d̄ai hich hag Hēwandam hiekpai jawaag chi machnaanpa.

2 Mag bēewia hamachdēu hoowai hi k'apeen juajā hʌbata t'ach k'ö nʌm hoobaawai hāu k'abata nʌm hajim hanaabá. **3** (Hamau mag hiek'a narran, hamach chi judionaan t'um hamach jōoin hi pʌaba warrgarwe t'ach k'oopierr hap'a juu hʌnaa k'oojemta warm k'ʌnʌau hich jāg juajā sūgba k'ö narr haawaita mag hiek'a naajim hanaabá. Maguata ham meeun chan juu hʌb k'aba chan t'ach k'öba haajeejim haajem, Hēwandam dau na hamach hārju hawia. **4** Maguata merrkau hee hudt'urwia bēejā, hamach jōoinau jaaujemjō, juu hʌba chan pöd t'ach k'öba haajem haajem. Mag tag hamau nem waaujem k'īir k'apan t'ʌnʌm hamach warrgarm k'ʌnʌn jōoin hi

pλaba, maguata hamau t'um hamach dö doo-jem jarr, t'ëp, jiedöpjömjä t'um hλk'apλiwi hīchab hamach k'ääijem putjä t'um jääk'apääijem hanaabá.)

⁵ Hamach hich mag sñerrjëem k'apta chi fariseon-aanau maestronaan däimua hich Jesuug, —¿K'an jägwia pλ k'apeenau warrgurwe maach jöoinau jaaujem hipierraak'aba, sñi juajä hλba hich jägtat'ach k'ö nλma? hajierram hanaabá.

⁶ Mag hichig jëeubaa jürr hich Jesús garmua hamag magjim hanλm:

—Päach jäg Hēwandam hiek gayam pāachdëu nem jaaujemjö k'aba jürr hag chaaur nem wau sñerrjëem k'apta Hēwandamau hich hi jaaumie jöoi Isaías k'ararrag pāach higwia hich hiek'atarr hiek mλg p'äpijimgui hajim hanλm:

“Päran sñi par hiek'aupaita mλ hiek hλk'a nλm hλk'a nλm haajem.

Pari mag nλm chan par chadcha t'äraucha hλk'abamta mag sñerrjëem.

Päach mag nλm gaaimua pāar t'äar chan mλ dak'ajä k'aba, sñi mλ warpta t'λnλm.

⁷ Jäg nλm haiguin pariipäach hip'it'ur pārau mλrλg jëeuju.

Pärau jaau nλmjä sñi wir haig pāach k'irjugpai; jää mλ hiek k'abam” hajim warrgarwe Hēwandamau, pāar higwia. *(Is. 29:13)*

⁸ 'Mag chirλmλn pāachdëujä Hēwandamau nem jaau sim hipierraak'aba, sñi pāach jöoin hiigta hee ham k'öchgau warag hirua nem jaau sim hichaaur sñi pāach juagam nem hλk'ak'a haju happai k'ap sñerrjëe haawaita mag chirλmgu hajim hanλm hamag.

⁹ Hamag mag hiek'apläwi hichdëupai hïchab magjim hanäm: 'Sii pääch jöoin hiigta härcha hee ham k'öchgau pärau Hëwandam hiek chaar gaai jaau simta warag hasekasmap'a haajem. ¹⁰ Jägju k'apta warrgarwe jöoi Moisés k'ararrau, "Pach haai pach häd dxi jäsenenaa hök'ö habá" hajim hanäm. Maimua, "Har hiwiir häbmua k'äijä hich haai wa hich häd k'äijä t'öpnaa hääuk'a simän, maan warreta t'öopläiju haai näm" ha sim. ¹¹ Pari Hëwandamau hich hiek gaai mag jaau simta jürr pääar hiek mag häbmua k'äijä dich hayag wa dich hädag k'äijä, "Pärau hig näm mua wai chirab mama pöd mua deeju k'abam, ya t'um Hëwandam hit'eem haawai" ha hiek'aju haai sim hanäm, dich dënnaan dau haug k'augba. ¹² Magnaa pääar hiek mag ya chi mag hiek'abarmua chan mag dich dënnaan hiwiir hääb k'äijä dau hap'äm k'ërläm hoowiajä hagag hoobamjö haju haai sim haajem hanäm, bäljräjä hagag hooba. ¹³ Jäg pääch jöoin hiigta hee námua pärau Hëwandamau nem waipi jaau simta warag hisegpäi nám k'abahab hajim hanäm hamag. Mag námpta hewagam k'äm nagjä pärau hich magta k'augpi wëtum; mama magpajä k'aba, mag tag pärau nem k'aigba jaaujem nem k'ür k'apan t'anaabahab hajim hanäm hamag.

T'ach k'ö námuapai chan maach härba haajem haajem

¹⁴ Jesuu mag hiek'awia hich haig hõor t'ärk'a haunaa hamag, —Päädë t'umaam k'ämnaau mä hiek wajap'a hürbat hajim hanäm. ¹⁵ Mag jëb gaai chadcha hõor pekaudam paraa k'it'ëem. Pari sii parhooba t'ach k'ö námuapai chan Hëwandam

na hõor härba haajem. Hēwandam na hõor härpiejemən pääach t'ääar hee nem k'aigbam k'üirjuna hiek'aawaita pääachdëupai pääach härpiejemgui hajim hanəm. [16 Magnaa hamag, Jäg hñrənnaa wajap'a hürbat hajim hanəm cha mua pärag jaaau chirəm.]

17 Jesuu hõrag mag hiek'awia hichta jürr haigmua chaaug petajim haajem. Maimua ya deg paauk'abaimaawai chi k'apeenauta deeu hich hag hiekpai hirig jëeu naajim haajem, hamachig jaaumk'üir.

18 Mag hichig jëeubaawai jaaumamua, —¿Wa mag chan päräujä hagt'a mag hiek k'augbata naab? hajim hanəm hamag. Mua k'abá pärag, "Sii t'ach k'ö nəm gaaimuapai chan pekau paarpaba haajem" ha chirəmgui hajim hanəm. 19 T'achdam k'ö nəmən sii buch heepaita s̄leimaajem, t'ääar heejä dubba. Mag buch heepai s̄lewi chëbapääiwai deeu chuk'u haadeejemgui ha jaaumajim haajem.

Hirua mag s̄ierr haiguin Hēwandamau maachig nem k'ömk'üir deetarr chan ni hähjä k'aigba k'aba s̄isidəm ha sim hajim. 20 Mag hiek'amamua p̄laba hich Jesuu hamag, —Hõor pekau paarpa nəmən t'ääar heemua k'üirjug k'aigbam höbér nəmuata pekau paarpa nəmgui hajim hanəm. 21 ¿K'an jägwia mag s̄i? T'ääar heeta magəm k'üirjugjä t'um hompaa hauwia mammuata dawag höbér t'ənaawaima hajim hanəm. Mammuata höbér t'ənəm: dich həlai k'abam dəi k'apes haju k'üirjug, nem jïgk'aju k'üirjug, maimua hõor t'ooju k'üirjug. 22 Mag tag höbér nəm: chik'am nemta dich dën'k'a haum k'ösi haju k'üirjug, deeum həlin wauju k'üirjug, parhooba nem k'aigbam nem wauju

k'īirjug, chik'am k'ūgurju k'īirjug, chik'am hāauk'a hiek'a nám, wir haig dich t'ö nám, maimua sii donjö k'īirjug chuk'u nem wau nám. ²³ Magám nem t'um t'äär heemua dawag höbördätk'a t'änamuata Hēwandam dau na hōor pekau paarpapiejem ha jaaumajim haajem hamag.

HΛΛi hāb Israelpie hΛΛi k'aba simua Jesuug chaig-patarr

(Mt 15:21-28)

²⁴ Jesuu maig hōrag jaau siewia petajim haajem, Tiro durr Sidón däi nám. Mag mawia hōor haig jēerimajim haajem. Mamá mag hich deg pabaimamjā hōrag k'augpimap'a s̄ejim hanaabá. ²⁵ Mag hich k'augpimap'a sim hāba, hΛlik'aardam t'öt'örrsöm bēnēubaarjerr hādau mag hi barbaimam hūr hat'aawai, Jesús haar mawia hi k'īirp'ee kanieu p'öbk'abaimajim hanám. ²⁶ Mag hΛli deeum durr Sirofenicia hanám durram hajim hanaabá. Hich mag hΛlirau Jesús haar mawia chaigpaimajim hanám, hich chaai mor heem t'öt'örrsöm bēn höbeerpläimk'īir. ²⁷ Magbaa, judionaan k'abam k'āan chan hagt'a monaauju k'aba chirám hawi, Jesuu hich mag hΛlirag hogt'ompai, —Hidēu nacha Hēwandam chaainta t'achdam k'öpi hat'á. Mua pua jaau simjö pΛ chaaita nacha monaauk'iin, mua hoowai dich chaainag deeju harr panta k'echeunaa saakienag deebarmjö hajugui hajim hanám hirig.

²⁸ Magbaa chi hΛlyau pΛaba, —Señor, pua jaau simán chadau. Pari hiin saakienaujā chaain juu bigaau chi pichag mes heegar k'ālimam k'oojemgui hajim hanám. Maagjeewai mΛ Israelpie hΛli k'aba

hλab mamλ, ¿pua mλ chaaijā dau haug k'augbaju k'ai? hajim hanλm hirig.

²⁹ Magbaata Jesuu hirig, —Pλch jäg hiek'a hλm gaaimua pλ chaai mor heem mepeer ya höbérbaadēm. Ya pλ pλch diig maju haai hλmgui hajim hanλm hirig.

³⁰ Mag Jesuu hichig “Pλch diig maju haai hλm” habaawai, chadcha mawia hooimaawai, hi chaai chadcha monak'a put hee werba jēer sim hooima-jim haajem, Jesuu jaautarrjö chi mepeer ya hi mor heemua höbérbaaderr haawai.

Jesuu woun hāb kach k'īsunaa meu k'λk'λaa k'itarr monaautarr

³¹ Mag chaai monaaupäitarr k'ur Jesús majim haajem, Tiromua Galilea t'λrrdöog. Mag mamua Sidón p'öbör hee dichwia Decápolis durrjā hagjö dichjim haajem. ³² Mag Galilea pabaimaawai hōrau hi haig waibēejim hanaabá, woun hāb kach k'īsunaa meu k'λk'λaa k'itλm. Mag chi waibēetarr k'λλnau Jesuug chaigpaimajim hanλm, hamach haunaandam gaai pλrbarmua monaaupäimk"ir.

³³ Magbaawai Jesuu chi woun mag kachdam k'īsunaa meu k'λk'λaa k'itλm hich hap chawag har-naa, hi kach hee jīgpriiu p'ī hoonaa, deeu hich jīgpir gaaipai hichöoujā homnaa, jūrr hi meuk"ir gaaai jārpäijim haajem. ³⁴ Maimua hāgt'aag heer-panaa, jāp'ö duraa hāinaa chi wounag, “¡Efata!” hajim hanλm. Mag sim haiguin maach meúan “¡Kach haardλbaad!” ha sim hajim hanaabá.

³⁵ Jesuu mag hiek'abarm bärre mag kach k'īsu sīerrjā warre kach haardλbaadēm dāi chi meuk"irjā hagjö nem wajaug hagua hiek'a

s̄isijim hanaabá. ³⁶ Magbaawai hōor haig narr k'ʌnag, —Mʌg mua jāg woun monaaubarm hoof chik'amnag jaaumiet hajim hanʌm hich Jesuu.

Mamʌ mag hamachig jaaupiba harr hāba, warag hamachdēu jaaum haig jaaujeejim hanaabá. ³⁷ Mag hoowia hōor t'um dauderraan nʌm hiek'au hi higwia, “Jesuuwan nem t'um wajap'ata wau narrajem. Maguata kach k'īsum k'ʌnjā kach haardʌpināa meu meraam k'ʌnjā wajap'a hiek'apimaajem” ha hiek'a naajim hanʌm.

8

Jesuu hōor cuatro mil jāhogtarr (Mt 15:32-39)

¹ Biek hāb deeu hūmaai Jesús haig hōor pöoma biirdʌbaichéjim haajem. Mag nʌm hee bʌlrigerjā t'ach k'öju chuk'u narr haawai Jesuu hich k'apeenta hich haig t'ärk'a haunaa hamagta magjim hanʌm:

² —Hōor pöm mʌg t'ʌnʌm mʌ dau hee dau hap'ʌn durrum. Ya k'ääi t'ärjup pam ham maach haigmua bʌlrigerjā hogdʌba, t'achdam k'öjujā chuk'u durrumgui hajim hanʌm. ³ Hich jāg t'achdamjā k'öpiba hamach diig pʌik'iin, k'ʌd hee wëtumua jādaúa p'ärëuju, pöd hamach di haarjā barba. Magʌm hāaur k'ʌn chará warpmua bëe nʌm haawai pöd barba k'äijā hajugui hajim hanʌm.

⁴ Mamʌ Jesuu hamachig magbaawai jūrr chi k'apeen garmuata hirig, —Mʌg maach hōor chukag hee nʌm, ¿jamaam t'ach maadēu hamag deebarju? hajierram hanʌm.

5 Magbaawaita Jesuu hamag –*¿Pārau pan dau k'arr wai nʌ? habaawai, hamachdēu, –Marau pandam sietepai wai nʌmgui hajim hanaabá.*

6 Mag pan siete wai nʌm habaawai Jesuu mag hōor pōm wējōmʌg, –*Jēk'ʌt jupk'abat hajim hanʌm.*

Magnaa mag pan siete narrdam jua hee p'ë haunaa, hag paar Hēwandalamag hāu hajim hanaa t'orreuwia, jūrr hich k'apeenag hlap̄imajim haajem, mag hōor pōm t'ʌnʌmʌg jigmamk'īir. **7** Mag dāi hīchab hāwarrdamjā daudam k'apan k'aba wai narr haawai mag paarjā Hēwandalamag hāu hajim hanaa jūrr deeu hamag hlap̄imajim haajem, hōrag jigmamk'īir. Magbaawai chadcha chi k'apeenau hichdēu jaautarrjō t'umaam k'ʌnʌnag jigḡiijerram haajem. **8** Mag jig p'ʌlrdʌdʌgmamua hagdaujō hamachdēu k'öm haig k'öwi, k'ʌd biwaau p'öbaadee t'umjā k'öp̄liba, t'ʌbʌt siete hipirk'a haujim hanaabá. **9** Mag k'öjujā chuk'u narr hee hirua jāhogtarr k'ʌnʌn chi k'apanag cuatro mil naajim haajem. Mag k'ö dichwi hamachig wētpi jaubaawai, hērēubaadee, **10** hich Jesujā deeu bote hee waaidʌjim haajem. Magbaawai chi k'apeenau deuem durr Dalmanutaag hi joo harrjierram haajem.

*Fariseonaanau hamachdēu nem hooba haajem
waupi jaautarr*

(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

11 Mag mawia ya chi Jesús barbaimam k'augp'öbaadeewai hi haig bēejierram haajem, fariseonaan. Mag bēewia hogt'om daau chadcha hi Hēwandalamau p̄itarrta jāg nʌrrʌm k'ai ha k'ap haag

hawi hirig, —Magan maar dau na hag na hõrau nem hooba haajem nem waubá haichëjierram hanám hirig, marau hoog hit'ee.

¹² Hichig magbaicheewai chadcha ham hipierr wauk'iinjä hich hiek hæk'abaju k'ap warag sii jääp'ö duraa hñinaa, —¿K'an hatchata mua pääar dakñir nem wau chitajuuta päärau mag mñrñg nem waupi jaau nñma? hajim hanám hamag. Mua chan pääar dau na bñlrjä nem waubamgui hajim hanám.

¹³ Hamag mag hiek'apäiwi hichta warag ham haigmua petajim haajem. Maimua mag mawi hich k'apeen däi bote hee waaidawíi hag kñirp'ee dñrbajim haajem, hich hag t'arrdö heepai.

Jesuu hich k'apeenag fariseonaanjö hapiba jaautarr

¹⁴ Mag wëtumjä kñir hee pab jap hee k'oogjä k'öju harrba hawi pandam dau hääpaita wai k'odjörrajim haajem. ¹⁵ Mag hérëu p'öbaadëwia k'odjörröm hee, Jesuu hich k'apeenag, —Kñir k'ap'ñ wëñrrat hajim hanám. Hoob fariseonaan bëen maimua Herodes bënjä jäg levadurajö sim pääach gaai dñrbapimiet hajim hanám.

¹⁶ Hamachig mag hiek'abaawai hamach k'oog panjä chuk'u naawaita mag hiek'a simpii hawi jürr wir haig hamach heepai mag pan haubëeba harrta hig naajim hanaabá. ¹⁷ Pari Jesuu hamachig mag hiek'abarmjä bñlrjä k'augba naajim haajem. Mag hichdëu hiek'abarmjä k'augba warag sii hich hichaaur hiyññ nñm k'aug hat'aawaita hamag magjim hanám:

—¿Pääach hödegan pääraun sii pan chuk'um gaaimuata mua päächig magjimpii naab? hajim

hanam. Mua maata pārag jaauba chiram. Jāgan jāg nām haiguin pārau chan mua nem waaujemjā hagt'a k'augbata naabma hajim hanaabá. ¹⁸ Pāar dau paraanaa kachjā wai nām; pari mag nāmta sīi dau k'īsumjönaa kachjā k'īsumjöta nām. Pārau mua nem wau chitam hoojemjā, ḡk'fir hee paba nā, ¹⁹ har pandam cincopai narrau mua hōor cinco mil narr jāhogtarr? T'umaam k'ān k'ō dichwia himie p'ōbaadeewai, ḡt'abat k'arr hipiirk'a haujī, chi sob?

Hamachig mag jēeubaa hi k'apeenau, –T'abat k'apan docen hāb hipiirk'a haujimgui hajierram hanam hirig.

²⁰ Magbaawai deeu hichdēu hamag, –Maimua hagjō har pandam sietepai narrau mua hōor cuatro mil narr jāhogtarr hedjā, ḡhamau k'ötarr sob t'abat k'arr p'ē haujīwi? hajim hanam.

Magbaawai, –T'abat siete hipiirk'a haujimgui hajierram hanam.

²¹ Magbaawaita hichdēu, –Chadma hajim hanam. Mamā pan higu hawiajā, ḡpārau chan deeu mua hompaa haujujā k'īrjubata naab? hajim hanam. Mua chan levadura chaar jaauba, fariseonaanau nem k'aigba jaaujemta jaau chiram; pari mag nāmta pārau pōd k'aug hauba nāmgui hajim hanam hamag.

Jesuu woun hāb dau k'īsu sīerr monaaupāitarr

²² Mag wētmamua Betsaida p'obör hee barimajim haajem. Mag barbaimaawai hōrau woun hāb dau k'īsu k'itam hi haig waibëewi hirig chaig-pachëjierram haajem, hi gaai p'rbaawai hi dau monaaumk'īir. ²³ Magbaa Jesuu mag chi daudam

k'īsu k'itam juu gaai pərnnaa chawag p'öbör hi-gaau harrjim hanam. Mag harrwi hi dau hichöou p'urnaa hi gaai pərnnaa hirig, —¿Pua hāu hoo chirawí? hajim hanam.

24 Magbaa chi dau k'īsu k'itamua, —Héera, mua hōor pabājō sīsidamta dərdər nərrjēem hoo chiramgui hajim hanam.

25 Magbaawai deeu Jesuu hi dau hēudam haait'Λ haait'Λnaa hirig, —Deeu dau hēe hoobá hajim hanam.

Magbaawai chadcha deeu dau hēe hoobaraau warre warp dawaa hich mag hoo sīsijim hanaabá.

26 Mag dau k'īsu sīerr monaau sīsiewai Jesuu hich diig pāyaagpamua hirig tag p'öbör hee bēepiba jaaujim haajem.

Pedroou jaauwai Jesuun warrgarwe hich Hēwandamau pāiju haajerrau ha jaautarr

(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

27 Jesús mag woun hāb dau k'īsu sīerr monaaupāitarr k'ur hich k'apeen dāi durr Cesarea de Filipo hanam heem p'öbördam nənlidamg majim haajem. Mag wētumua hich Jesuu hamag, —Hōrau mā higwia hiyāl nām hūrwai, ¿ham hiek mā k'ai haajē? ¿Pārau hūrba haajē? ha jēeujim hanam.

28 Jesuu hamachig mag jēeubaa chi k'apeenau hirig jūrram k'Λnau, —Ham hiek pā Juan chi hōor pōr choomie haajem. Deuem k'Λnau jaauwai, pālta Elías haajem, warrgar Hēwandam hi jaaujerr. Maagwai pogk'a jaauwai, pā sīi warrgar hagjō Hēwandam hi jaaujerr k'Λn heem haajemgui hajierram haajem hirig.

29 Magbaa jūrr hamachigcha, —¿Ma pāachdēujāma? ¿Pārau kīirjuawai mΛ k'ai hagá? ha jēeujim hanΛm hamag.

Magbaawai Pedroou, —PΛΛn Cristoou hajim hanΛm, warrgarwe hich Hēwandamaucha jΛr hauwia hōor peerdΛ haumkīir pāiju jaaujerr.

30 MamΛ Pedroou hichig magbaawai, —Chadcha pua hag heyaa jaaubapläim, mamΛ hoob bΛΛrgä chik'amnag jawam hajim hanΛm.

Warm k'ΛΛnagjā jaaupibajim haajem.

*Hōrau hich t'ōoju Jesuu jaautarr
(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)*

31 Maimua Jesuu wir haig hichpai jaaumamua magjim hanΛm hich k'apeenag:

—MΛch chi Hemk'ooi Hiewaa chadcha dau hap'ΛΛ haju haai chirΛm. MΛ dau hāauk'a hisegwia Jerusalenpie jöoin chi t'et'em k'ΛΛnau p'adnaan chi pōrk'a nΛm k'ΛΛnaupa Moisés hiek jawaag chi machnaan däimua mΛ t'ōomkīir pΛr deejugui hajim hanΛm. MamΛ hamau mag mΛ t'ōowiajā k'ääi t'ärjupam hee p'iidΛwi deeu mΛ hiiu chirsijugui ha jaaujim haajem hich k'apeenag.

32 Mag, hich dau haug wauju hich k'apeenag hūramkīir hajap'a jaaumajim haajem. Mag hirua hiek'abarm hūrbaawai Pedroou Jesús chawag warrwia hirig, —¿K'ant'eeta pΛ mag hiek'a sīma? Hōrau pΛ däi magju k'aba nΛmgui hajim hanΛm hirig.

33 Pedroou mag hiek'abaawai Jesuu tagam k'ΛΛn hich k'apeenag hewag p'ΛΛrba heirpanaa jūrr Pedroogta kīir masi, —Jöpk'aa mΛ haigmua chawag petā hajim hanΛm. Pua chan Hēwandamau nem waum hig simjā k'augba, sīi parhoobam k'ΛΛnjöta

k'īrju simgui hajim han_{ΛΛ}m. Meperauta p_Λr_Λg mag hiek'api sīebahab hajim hanaabá hirig.

Jāga haju haai n_Λ Jesúś d_Λi k'apeerk'aag

³⁴ Magwia Jesuu hich haig hōor t'_Λnarr k'_{ΛΛ}n d_Λi hich k'apeenpa hāba t'_Λrk'a haunaa magjim han_{ΛΛ}m:

—Chadcha pārau m_Λ hiek pāach t'_Λraucha hāk'a n_Λm k'ai, hed hēepierr magan mua nem waipi jaau chir_Λm happaita waubat hajim han_{ΛΛ}m, "M_Λchdēuta k'ap chir_Λm m_Λchdēu nem wauju" ha hiek'aba. M_Λ gaaimua chik'amnau dau hap'_{ΛΛ} pāach t'_Λoju k'īrjuwia k'āijā, mag_Λmjā higba, waragta hāk'anaat hajim han_{ΛΛ}m. ³⁵ Har chi m_Λg jēb gaai m_Λ gaaimua b_{ΛΛ}rgjā p'it'urg haumap'a wēn_Λrr_Λm k'_{ΛΛ}n chan meem hedjā hāgt'ar höbērbamgui hajim han_{ΛΛ}m. Maggarau har chi mua nem jaau chir_Λm waum k'_Λchgauta hamach nemjā k'īrjuba sīi warag m_Λ gaaimua wa m_Λg hōor peerdlajem hiek gaaimua k'āijā dau hap'_{ΛΛ} han_{ΛΛ}m k'_{ΛΛ}nan chadau hāgt'archa höbērjugui hajim han_{ΛΛ}m. ³⁶ Magnaa hamag, Pārau hoowai *¿k'an wajaug sī hajim han_{ΛΛ}m, woun hābmua m_Λg durr t'um hichdēupai jāa wai sīsim, pari mag sim meeбааде k'īmie durr petam? Hirua hich durr t'um hich d_Λi harrju haai sī?* Pōd harrbam.

³⁷ *¿K'anta m_Λg jēb gaai hatcha nem parhēpagcha sīerrá hajim han_{ΛΛ}m, hagua dich hak'aar hāgt'ar p'ag wai höbēraag?* ³⁸ Maimua hābmua k'āijā hīs m_Λg hōor pekau pōomanaa Hēwandam hiekjā t'_Λraucha hāk'aba t'_Λn_Λm heeta m_Λ gaaimua wa sīi m_Λ hiekdam jaaujupai k'āijā hōor dak'_Λir chigaa ham_{ΛΛ}n, m_Λg m_Λch chi Hemk'ooi Hiewaajā

t'umaam k'ʌʌn Pörk'anaa mʌch Haai jua t'eeg däi hägt'ar hi chognaan t'ʌnʌm k'ʌʌnpa mʌg durr chachaan bëem hedjä hīchab hich k'ñircha heerpanaa chigaa warag, "Mua bñlrjä pʌ k'augba chitʌm" ha hiek'ajugui hajim hanʌm.

9

¹ Mag hiek'amamua hīchab, 'Mʌ cha hiek'a chirʌm hiek'au häaur k'ʌʌn cha mʌ hiek hūr nʌm k'ʌʌn chan mʌchta nem jua t'eeg t'umaam k'ʌʌn Pörk'a bëeju hedamjö haadëm hoobam haigjä meebajugui ha jaaumajim hanaabá.

*Jesús Moisés däi Eliapa hiyäʌ narr
(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)*

² Mag hich k'apeen häaur k'ʌʌnag hamach daúa hich hoopiju jaautarr k'ur seis días nʌm hee Jesús durrsí pöm sim gaai majim haajem. Mag hich mam däi hōor t'ärjuppai p'ë harrjim haajem. Mak'ʌʌn Pedro hajim haajem Santiago däi, maimua Juan. Mag wëtwi ya durrsí gaai nʌmta hamau hoo nʌm dak'ñraa Jesús k'ñir chaapabaadëjim hanaabá. ³ Magbaadëmua sii hi mor gayam k'ajüa jüa sñerrpa bñlnaa p'uumjö haadëjim hanʌm hich bæpgau. K'ajüa hatcha bæp'ä magjö chan hōrau bñlrjä jä hauba haajem haajem. ⁴ Magbaadëm hee hoowai warrgarm jöoin Moisés däi Elíata hiyäʌ dʌnʌnʌihdʌ naajim haajem Jesús däi. ⁵ Hamachdëu mag hoobaawaita Pedro hiek hirua Jesuug mag chirajim hanʌm:

—Maestro, nem hajaug chi hagamjö maar mæig nʌm. Marau pääar hit'ee räichdidam t'ärjup hëu deeju: häb pʌ hit'ee, häb Elías hit'ee, maimua häb Moisés hit'ee.

6 Mam^λ Pedroou Jesuug mag di hēu deeju ha hiek'atarran, maan hamach chi k'apeenta jāp'ierr n^λam hiek'au pōd hiek'ajujā k'augba haawaita hirua mag hiek'ajim hanaabá. **7** Mag ham jāp'ierr n^λam hee, dēgölp sīi hedjā heemua j^λlant'umie baug bēewi, ham jōod^λ hat'aicheewai, sīi hag hee hierr paauk'abaadējim han^λam. Magbarm hee woun hiekjö, “Cham^λlta m^λ Hiewaa m^λchdēu jāsehne wai chit^λm^λugui” hajim han^λam, “hōor peerd^λ haumk'īir m^λchdēucha j^λr hautarr. Hirua nem jaau simta hipierra habat” hajim han^λam. **8** Maimua deeu chi j^λlant'umie chuk'u haadēm hee, hamau hoowai hi dāi mag hōor numí narr hooba, Jesús hich happaita hoo d^λn^λam hoojierram hanaabá.

9 Mag durrsīe naawia jerag wēdurumua Jesuu mag hich k'apeen t'ārjup hich dāi harrtarr k'^λl^λnag hamachdēu hootarrjā deuem k'^λl^λnag jaaupiba, sīi hamach t'^λāar heepaita k'ap'^λ hapijim haajem, hich chi Hemk'ooi Hiewaa meewia deeu hiiu p'iid^λ n^λam hora.

10 Magtarr haawai chadcha chi k'apeenau b^λl^λrjā hōrag jaauba haajeejim haajem. Pari mag n^λm^λn wir haig hamach heepain hiy^λl^λ n^λmuu, —¿Ma k'ani maachig jaau sīejimta mag hi meewia deeu hi hiiu p'iid^λju ha sīejīma? haajeejim hanaabá hamach happai.

11 Mag hamach happai mamag n^λl^λ hawi halp'in hichigcha, —¿K'an jāgwia Hēwandam hiek jawaag chi machnaanau jaauwai mag Hēwandamaau Cristo p^λiju na Eliata bēeu haajē? ha jēeuierram hanaabá.

12-13 Magbaawaita Jesuu hamag, —Chadma, chi machnaanau jaaujemjö, Eliata nacha bëema hajim hanam. Pari mag hi bëeju jaautarran, mag Hëwandamau päiju haajerr hõrag napi jaaumk'ürtä bëeju jaaujim. Pari Elian ya hudt'urjim. Mam mag hi hudt'uurwai, Hëwandam hiek p'a sim gaai jaau simjö, hõrau hi däi hamachdëu hampierr hawi warag hi t'öopäijierram. Magtarr haawai ɿpärau k'üirjuawai hõrau mä däijä hi däi hatarrjö habaju k'ai hajim haajem, hich jäg Hëwandam hiek p'a s̄isidäm gaai mäch chi Hemk'ooi Hiewaa higwia wauju ha jaau simjö?

*Jesús k'apeenau chaai mor heem mepeer pöd
jēupäiba harr*

(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

14 Mag hiyääl wëdurumua tagam hich k'apeen nueve narr haig pachënaa hoowai, hõor pöm warp'am magwe p'älr t'änäm järrta Hëwandam hi jawaag chi machnaan garmua ham däi hijejëbk'am hoochëjim haajem. **15** Mag hõor pöm t'änarr k'änau hamach dak'üir Jesúus barbaichëm hoop'öbaadee honegau hi k'üirp'ee pochag p'öbaadëwi hi däi saludaa námua, "Häuchata jäg pä barbaichëm" hajierram hanam. **16** Mag chi machnaan garmua hich k'apeen däi hijejëbk'am hoobaicheewai, —¿Päar k'an hiekta hig náma? hajim hanam hamag.

17 Magbaa mag hõor pos t'änäm heemua häbmua magjim hanam:

—Maestro, mua mäch hiewaa haibëejimgui hajim hanam, hi mor heem bënëu pöd hiek'apiiba s̄i hichäp wai s̄iewai, päräg warre jëu werbamk'üir.

18 Mag k'itam barbaadeewain sii jēk'at bājā haimaajem. Magbaadēmuā sii hisap'un bau haadēm dāi t'et k'ierrpa kūkūerr k'abaadēmuā p'it'ierrii haadeejemgui hajim hanam. Mag bar nāmuā warag nem dau haauga pabaadēmgu hajim hanam. Mua pə k'apeenag jaaujim, hamag māch chaai mor heem bēn warre jēupāimk'ir. Pari ni hābmuajā pödbajim ha jaaumajim haajem.

19 Magbaawai Jesuu hich k'apeenagta magjim hanaabá:

—Pārāu chan jāg chaai Hēwandamau monaaupāijujā k'irjubata nām. Pārāu jāg Hēwandam jua t'eeg simjā k'irjubamjō nām, ¿hich jāgta sii mua hāwat chitaju haai chirā pārāu hoowai? hajim hanam. ¿K'an hatchata pārāu mā pāach dāi chitapim hig nāma hajim hanam, hajapcha hāk'aag? Magnaa, Mag chaai mā haig haipidut hajim hanaabá hamag.

20 Magbaawai chadcha chi chaai hi haig haibējierram haajem. Mag haipierrwai, chi chaai mor hee mag chi mepeer simua Jesús k'ir heerpa hat'aawai, sii heeupemjō hich bēnēu barbaadēmuā warre jēk'at bājā haimajim hanam. Mag bājā haimaa sii parhooba bā t'at'ag k'abaadēm dāi hipēgchōo hisap'un bau haadējim hanaabá. **21** Hich dak'ir magbaadeewaita Jesuu chi hayag, —¿Pā chaai jāg bēnēu barbaaderr ya dārrā sīwi? hajim hanam.

Magbaa chi hayau, —Jāan hich bārāa k'itāwe hich jāg baarjemgui hajim hanam. **22** K'ar charā jāg barbaadēmuā chi meperau hōtdau heejā barpāinaa dō heejā barpāijemgui hajim hanam, hi t'ōopāaig. Maagjeewaita mua pārāg chaigpa

chir^{am}gui hajim han^{am}. Pua h^äu hi monaaup^äiju haai chir^{am} k[']ai, maar dau haug k[']augwi m^a chaai monaaubap^äi hajim han^{am} hirig.

²³ Magbaawai Jesuu hirig, —Jägwi mag pua m^ar^{ag} “h^äu hi monaaup^äiju haai chir^{am} k[']ai” ha sⁱwi? hajim han^{am}. Har H^ëwandam gaaita h^äk^a n^am k[']an hit'ee chan b^älrjä p[']it'urm nem chuk'um. Maagwai puajä chadcha t[']äraucha h^äk[']am^an, p^a chaaijä monaaubajup hajim han^{am} hirig.

²⁴ Magbaa chi hayau, —Muan chadcha h^äk[']a chir^{am}gui hajim han^{am}. Mam^a pua m^ach chaai monaauju k[']irjugta h^ärch^a m^ar^{ag} k[']irjupibá hajim han^{am}, warag H^ëwandamag h^äk[']aag.

²⁵ Mag n^am hee Jesuu hoowai hich haig h^öor p^öm biird^ad^ak[']am hoobaawai chi chaai mor hee mepeer sim^agta meeurrtau haadëwi, —Mepeer, p^achd^aéta m^ag chaai j^ag kach k[']isunaa meu meraa wai simgui hajim han^{am}. Magnaa, M^a hiek'au jöpai chaai mor heemua h^öbërbaad, maimua tag hi mor hee dubaag k[']abamgui hajim han^{am}.

²⁶ Mag Jesuu hichig meeurrtau haadeewai chi mepeer wiiu ha baubaadëjim hanaabá. Mag baubaadëmua chi chaai deeu hich bënëu barbaadëwi, j^ek[']at b^äjä haimawia, warre chi meemjö b^älrjä mimig chuk'u hap[']ijim han^{am}. Mag haig h^öor p^öm pos t[']änarr k[']anau hamach dak[']ir mag chi t[']omjö haadëm hoobaawai, “Chadcha ya meebaadëbahab” hanaajim hanaabá. ²⁷ Mam^a hamau mag meebaadëm han^{am} hee, Jesuu chi chaai juu gaai p^arnnaa h^ägt'aag p[']iriu hat'ajim han^{am}. Mag hich juu gaai p^arnnaa p[']iriu hat'aawai d^ai p[']iid^a warag b^äjäau d^annaisijim hanaabá. ²⁸ Mag

chaai mor heem mepeer j̄arpäiwi h̄erübaadeeu, ya hamach hap deg paauk'abaimaawai, hiyäa n̄muua Jesuug, —³²K'an jägwi jäg chaai mor hee bëen k'aigbam wai s̄ierr marau pöd höbeerpi haubaj? ha j̄eeujierram hanam chi k'apeenau.

²⁹ Mag hichig j̄eeubaawaita, —Mua p̄rag jaauk'imgui hajim hanam: Jäg mepeer k'ir h̄oor mor heemua j̄rpääigan, jääan sii t'achjä k'öba hääba H̄ewandamagpai j̄eeu n̄la haawaita j̄rpääijemgui hajim hanam.

*P̄aba Jesuu chik'amnau hich t'ðoju jaautarr
(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)*

³⁰⁻³¹ Maig naawia h̄erü p'öbaadëwia Galilea durr dichjim haajem. Mamä Jesuu mag h̄orau hich p̄ar hauwi hich t'ðoju hanamta hich k'apeenag jaaus̄ierr haawai hamach n̄amjä h̄orag k'augpimap'a s̄iejim haajem. Mag jaaumamua hamag maagjee-jim hanam:

—Mach chi Hemk'ooi Hiewaan h̄orau chi t'ierrnaanag p̄ar deeju. Mag p̄ar deebaawai hamau mä t'ðopläju. Mamä mag hamau mä t'ðojup mamä, hag k'ur k'ääi t'ärjup n̄am hee deeu hiiu p'iidjugui ha jaaumajim haajem.

³² Mamä hamachig mag jaaumamjä pöd hi hiek'a sim k'augba haajeejim hanaabá. Mag hamachdëu pöd k'augba haawai jëwaag hëk'aajeejim hanam; mamä hinagau hawi hich mag j̄eeubajierram haajem.

*Chijäata h̄arächa haju haai s̄i ha jaautarr
(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)*

³³ Mag hiyäa wënärramua p'öbör Capernaum hanam hee barimajim haajem. Mag barwia ya deg

paauk'abaimaaawai hichdëu hamag, —Maach k'ad hee daaig wëduraawai pãar ¿k'an hata hiyñ wëduraa hají? hajim hanam.

³⁴ Mamä hamachig mag jëeubaawai, chi k'apeenau ni hãbmuajä hi hiek hãk'aba, sãi k'uu nñisijim hanam, k'ad hee wëdurumua chijääta hamach heepai t'umaam k'lan k'ääi hñrñcha sãi ha chik'am hipeer hahaug wëdurarr k'ap. ³⁵ Mag hich hiek hãk'aba habaawai ham na jëk'at jupwi däi hamach t'um hich bigaau t'ñrk'a hauwia hamag magjim haajem:

—Hãbmua k'irjuawai hichta tagam k'lan k'ääijä hñrpai ham k'ösi sim k'ai, magan hichta warag t'umaam k'lan k'ääijä serbiibachanaa sãi hich k'apeen chogk'aju haai simgui hajim hanam.

³⁶ Magnaa chaaidam t'ñr hauwia, ham dak'ir chi chaaidam juu hee jiir hauwi hamag magjim hanam:

³⁷ —Mäg chaai hagt'a hich juau paba haawai serbiiba k'itamjö hõor t'lanam t'um mua k'ösi chitam. Pärau mä dënjo mäg k'it'ëem hãb k'ääijä jäsenk'awia pãach di haig haumän magan pärau mächchata k'ir jäsenk'abarmjö habarm hajim hanam. Mag pärau hädaraa pãach haig mä baarpi näm haiguin magan pärau mä Haaijä k'ösi nñmogui hajim hanam, hichdëuta mä päitarr haawai.

*Maach hichaaur k'aba simän maach higar
siewaii hajaautarr*

(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

³⁸ Mag hñrwia Juanau, —Maestro hajim hanam. Marau woun hãb hoojim, mag wounau hiek'amamua pñ t'ñr t'ñrnaa hõor mor heem

mepeenag höbeerpi jaaubaawai chadcha höbeerpäi maajeejim. Mamλ maarjö pλ däi nλrraba haajemuata mag s̄iewai marau hirig tag hōor mor heem mepeen jark'λlipiba jaaujimgui hajim hanλm.

³⁹ Magbaa Jesuu hamag, —¿K'ant'ee pārāu hirig magjierrá hajim hanλm, hidēu hōor juā pλrpiba? Mag wounau mλ t'ñr gaaita mag hōor monaau nλrrλm k'ai, magan hirua wajap'ata nem wau sim k'abahab hajim hanλm, mλ h̄egar k'aigba jaauba. ⁴⁰ Maadēu nem wau nλm hoo simjā maach hichaaurjā k'aba warag maach juapier hoo sim wounan, magan maan maach däi s̄iewai hajim hanλm. ⁴¹ Maimua hich hagjö hābmua k'āijā pāar Cristo k'apeen haawai pārag nemdam bñrλm k'āijā deebarm wounan, Hēwandamau hagjö hirig nem wajap'am deeb k'aba deeju ha chirλmgui hajim hanλm.

Nem k'aigbam wau n̄muān maach pekau hee burrpiejem

(Mt 18:6-9; Lc 17:1-2)

⁴² 'Pari magba hābmua k'āijā mλ chaai mλg mλ hiek hñk'a k'ērλmta pekau hee burrpimλn, Hēwandam däita hiekk'õr pöoma s̄isiju. Mamλ mag Hēwandam däita hiekk'õr paarpaju k'āai, hichdēupai hich hō gaai mokpör pömk'am jñnaa p'ūas hee baudλk'iin hñucha hajugui hajim hanλm. ⁴³ Maimua hagjö pλch juaupaita pλ pekau waipi sim k'ai, hag garm jua warag warre t'λapbapäi. Hidēu pλ jua bisi Hēwandam haar barwiajā hñu simgui hajim hanλm, pλch jua numwe monak'a k'īmie durr hōtdau huu t'ðojā

k'augba w j m hee maju harr k ai. [44 Mam chan mag h tdau huu t' n mj  b lrj  t' ba ni hag heem h d miej  k' chaa k'augba s err mgui hajim han m.] 45 Wa pól b lu k' ij  hagj  pól pekau hee burrpi sim k'ai, magan mag b j  warag t' ap p i. B  numwe monak'a k' mie durr maju harr k ai, H wandam haar b  bisi h b rwi j  h ucha simgui hajim han m. [46 Mam chan mag h tdau huu t' n mj  t' ba ni hag heem h d miej  k' chba hich mag s err mgui hajim han m.] 47 Wa p l da a k' ij  p l pekau waipi sim k'ai, magan mag dau warag j ub p i. P ch dau numwe monak'a k' mie durr H wandamag p ch barp ipiju k ai, dau bese k' ij  p lta H wandam d nk'a sim n h ucha simgui hajim han m. 48 Mam k' mie durr chan h d miej  k' chaa k'augba hich mag domk'a t' n m d i mag h tdau huu t' n mj  t' ba hich mag s err mgui hajim han m. Maguata muan p ragan, pekau waum augau dau chuk'um  hoob m naa mag m nem k'aig m wawaagj  juu chuk'um  habat ha chir mgui hajim han m, b lrj  wauba.

49 'Mua p rag mag chir m n, chik' mnau p ach t'um p ar wajap dau haug waupiju haawaita mag chir mgui hajim han m. Mam  H wandamau h dr aa mag p ar dau haug waupi n m n, s i p ach hich d i chadcha hub  w n rr m k'ai ha k'ap haagta magpi sim. [P ar d i mag sim haig, nemek mod h rm hugua p'  s iuj m , mag p'it'ur w n rr m gaaimua warag p arj  hagj  hich d i hajap'a w n rr m k irta p ar d i mag simgui hajim han m.] 50 T'ak'aran chadcha nem w j p am u. Mam  mag sim nak'a haad k'iin,  k' u mag m t'ak'aar higju k'ai? hajim han m. J g

t'ak'arauta nem t'um sīp'a hapiejemjö habat, pāach k'apeen dxi nem wajap'a wau n̄mua hagdaujö t'umaa k'ōinaa wēn̄rraag ha jaaumajim haajem.

10

Jesuu jaauwai pōd dich h̄l̄i p̄l̄aju k'abam haajem

(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

¹ Jesús mag Capernaum p'öbör heemua deeum durr Judeaag mawia jūrr döjā Jordán higau hedau höbeerjemag petajim haajem. Mag hamach hee pabaimam k'aug hauwi hich haig hōor pōoma pos haicheewai hichdēu hag na hōrag jaaujerrjö mag hōor pōm t'Λn̄m̄g Hēwandam hiek jaaubaadējim haajem. ² Mag n̄m hee fariseonaan hi haig bēejierram haajem. Mak'λλnau juau hogt'om Jesús himeraa p̄l̄r hawaag hawi hirig jēeumamua, —¿Chadchata pua hoowai maach hemk'ooinau dich h̄l̄i p̄l̄aju haai n̄ wa p̄l̄aju k'aba n̄? ha jēeujierram han̄m.

³ Hichig mag jēeubaawai jūrr hich Jesús garmua hamag, —Moiseeu Hēwandam hiek p'ā p̄larr gaai, ¿k'an ha jaau sīwi? hajim han̄m.

⁴ Magbaa hamachdēu, —Moiseeu jaauwain maadēu dich h̄l̄i p̄l̄aju haai n̄m ha jaau p̄l̄ajim haajem. Sīta h̄l̄i p̄lagpaawai wajap'a hēsap p'ānaa hag gaai, “Ya mua p̄l̄ p̄l̄ chir̄m” ha jaauju haai n̄mgui hajierram han̄m.

⁵ Magbaawaita Jesuu hamag, —Pāadē k'īu hūrbat hajim han̄m. ¿P̄l̄au k'ap' n̄, k'an gaaimua Moiseeu mag p'ā p̄l̄ajī? Hirua mag p'ā p̄latarran, pāach jāg t'eeg sīsid̄m gaaimuata

mag p'ā p_Λajimgui hajim han_Λm, chadcha.
 6 Pari warrgarwe hich Hēwandamau maach hompaawaijā hemk'ooi h_Λli d_Äita hompaajimgui hajim han_Λm. 7 Magtarr haawaita hemk'ooi hich h_Λli d_Äi pabaadēm_Λn hich dēnnaan k'a hogd_Λajemgui hajim han_Λm, ya hich h_Λli d_Äita hāba n_Λrraag. 8 Ya magbarm haigmuan warran hagdaujō hamach happai naajerrta hōor hābpaimjō hich mag n_Λisiejem. Ya mag n_Λisim chan ya tag hamach hāhābdō n_Λrrjēe haba, hōor hābpaimjō n_Λisiejem. 9 Mag warrgarwejā hich Hēwandamauta mag papitarr haawai pōd hiwiir hābmuajā hi hichaaur hawi dich hōor p_Λaju k'aba n_Λmgui hajim han_Λm Jesuu hamag.

10 Maimua magtarr k'ur deg paauk'awijā chi k'apeen garmuata deeu hich hag hiekpai hirig jēeu naajim han_Λm. 11 Mag hichig jēebaawaita Jesuu hamag, —Hich h_Λli p_Λawia deeum h_Λlita hau sim_Λn magan pekauta wau simgui hajim han_Λm, hich h_Λli chaar k'abam d_Äita mag s_Λewai. 12 Wa magba chi h_Λlirau k'āijā hich jaai p_Λawia deeum hemk'ooita haum_Λn magan hagjō pekauta wau simgui hajim han_Λm, hich jaai chaar k'abam d_Äita s_Λewai.

*Jesuu chaain kōit hiek'atarr
 (Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)*

13 Mag n_Λm hee hōrau Jesús haig hamach chaain waibēe t'_Λn_Λisijim haajem, ham gaai p_Λrnaa ham kōit Hēwandamag jēeumk'īir. Pari mag jūrram k'_Λnau chaain waibēbēk'am hoowi jūrr chi Jesús k'apeenauta chi haibēe n_Λm k'_Λnag meeurrau s_Λujierram haajem, tag haibēepimaaugau.

14 Mam^λ hamau mag hōrag meeuk'a hiek'a n^λm hoobaawaita Jesuu jūrr hamachigta hagjö meeurraunaa, —Hidēu hōrag hamach chaaindam m^λ haig waibëepibat hajim han^λm. ¿K'ant'ee pārau hamag bëepiba jaau n^λ? Chi jöoin hawiajā cham^λ k'^λλn chaainjö m^λ hiek hälk'ak'arrsö hälk'a n^λm k'^λλnta mag jēb gaaijā hāu wēnarrrawia hāgt'arjā honee wēnarrabajup hajim han^λm. **15** Mam^λ chi hāgt'ar höbérju k'^λirju n^λm k'^λλnaujā m^λk'^λλn chaain dēnjö hälk'abam chan pōd höbérbamgui hajim han^λm.

16 Mag hiek'apäinaa, Jesuu ham dak'^λir warag chi chaain hich jua hee jiirk'a haunaa, ham pōr hār jua hausīunaa, ham kōit wajap'a Hēwandamag jēumajim haajem.

*Woun hāb p'atk'on paraam Jesūs dāi hiyāλ
hat'urtarr*

(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

17 Maigmua Jesūs chawag maagpam hee, woun hāb hi haig k'ap'ig bëejim haajem. Mag bëewia hi k'^λirp'ee kanieu p'ōbk'achëwia hirig magchējim han^λm:

—Maestro, p^λlta chadcha maestro hajap'am haawai p^λr^λg jēwaan bëejim: ¿Mua k'ani jāgju haai chirá hāgt'ar höbéraag? M^λr^λg jaaubá hajim han^λm.

18 Magbaawai Jesuu hirig, —¿K'ant'ee pua m^λr^λg chi hajap'am ha sī? Hōor hajap'am chan chuk'um. Hajap'am^λn hāba Hēwandamta hich happai hajap'a sīerr^λmgui hajim han^λm. **19** ¿Pua k'ap'^λ sīebá hajim han^λm, Hēwandamau hich hiek Moiseeg p'āpitarr gaai: “Hoob dich hōor k'abam dāi k'apes ham; hoob hōor t'ōom; hoob nem jīgk'am; hoob

chik'am hëugarjä sëuk'a nem hïgk'am; hoob sëuk'a chik'amnaanjä k'ügurm; maimua pach dënnaanjä jäsene habá" ha sim?

20 Magbaawai chi woun mag hirig jëeuchëtarrau – Maestro, mäch bñrñwe mag pua jaaubarm t'um mua hñrk'a chitabahab hajim hanñm.

21 Mag wounau mag hiek'abaawai Jesuu hi dau hee haug k'aug paraapeerpanaa hirig, – Mamñ hagt'a pua nem k'ñir hñb wauju waaur wai sñebahab hajim hanñm. Pach diig mawia, nem t'um pachdëu wai sim përk'ññipñinaa, mag p'atk'on jñrr dau hap'ññ k'it'ëem k'ññag t'um jigbapñi hajim hanaabá. Maimuan chadau mñ hñudee pidú hajim hanñm, chadcha mñ dñi chitam k'ñsi chirñm k'ai. Pua magmñ hñgt'ar pawiajä bñlrjä haugchëba p'atk'on k'ñai nem hajap'am pömta wai chirsijugui hajim hanñm hirig.

22 Jesuu hichig mag hiek'abaawai warre hök'ñirjuu hich diig petajim hanaabá, chadcha p'atk'on paraam harr haawai. **23** Hichdëu mag nem jaaubarm hipierraa hamaaugau warag hök'ñirjuu petam hoowi, hich bigaau narr k'ññ k'ñir heerpa p'ññrdñnaa, hich dñi hogdñba wññrrarr k'ññagta, –Keena, pñadë hoobat hajim hanñm. P'atk'on paraam k'ññnta Hñwandam chi Pörk'a sim haar hñbëraagan, chadcha t'et'e simgui hajim hanñm.

24 Jesuu mag hiek'abarm hñrwia warre jñgderraal hap'öbaadëjim hanaabá. Pari magwi deeu hich Jesuupai hamag, –¡Aay, chaaina! Har p'atk'on hit'ee wñrpa haajem k'ññnta Hñwandam chi Pörk'a sim haar hñbëraagan, chadcha p'it'ur sñerrñmgui hajim hanñm. **25** P'atk'onpanta hñgt'ar

Hēwandam chi Pörk'a sim haar höbērju k'āyau, camello pōm jāg maach wounaan k'āaijā hārpai sīerrāmta p'it'urg chuk'u nobeeu kach hee t'oogar höbēr dichjugui hajim hanām.

²⁶ Jesuu mag jaaubaawai chará warag jāgderraacha nām hiek'au jūrr hamach heepai wir haig hamach k'apeenag, —Mag k'ai, magan ḡk'aita peerdālagáwa? hanaajim haajem.

²⁷ Magbaa Jesuu hamag heerpanaa, —Hōragan chadcha p'it'urgma hajim hanām, mag hūrwai. Mamā Hēwandamag chan bālrjā p'it'urg chuk'u simgui hajim hanām.

²⁸ Magbaawai Pedroou hirig, —Maraun chad maach nem wai narrjā hewag k'ūirjuba, t'um p'ēpławi pā dāi hogdāba wēnārrabma hajim hanām.

²⁹ Magbaa jūrr hich Jesuu magjim hanām:

—Pedro, mua chadcha mag chirām: Har mā gaaimua wa mā hiek jaaum k'ōchgau k'āijā hamach di, hamach heeugpeen, hamach hāp'ālin, hamach dēnnaan, hamach hāli, hamach chaain, wa hamach nemjīr k'āijā k'ūchpaim hit'ee werpārak'am k'ānnagan, ³⁰ māg jēb gaai hagt'a nāwejā hamach heeugpeen, hamach hāp'ālin, hamach hād, hamach chaain, hamach nemjīrpa t'um mā gaaimua hok'oomarr k'āyaujā hār warag hag hatcha deejugui hajim hanām. Hajap hōrau ham dau haug wauwiajā mag wēnārrāmān chadau, māg hatagjā durr hiiur gaai māch dāita hich mag wēnārramk'īir māch haarchata p'ē haujugui hajim hanām. ³¹ Pari mag hed hāaur k'ānn har māig heegar haawai hamachta chik'am k'āaijā hārācha nām haajerr k'ānnta

h̄̄gt'ar Hēwandam haar paauk'aimaawaijā jūrr serbiibacha haajerrjōo n̄isijugui hajim han̄m. Maimua jūrr har m̄ gaaimua chik'amnau serbiibag p'eejerr k'λλnta jūrr warm k'λλn k'āaijā h̄̄rλλcha n̄isijugui ha jaumajim haajem.

*Hōrau hich t'ōoju Jesuu jaautarr
(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)*

32 Maigmua p'öbör Jerusalenag k'λdau ma sim hee majim haajem, hich k'apeen d̄ai deeum k'λλnpa. Mag w̄etumua hich Jesuuta p̄ör garcha ham na maa hajim han̄m. Mam̄ mag chi h̄udee w̄etmarr k'λλnan t'āar paraata w̄enλrrajim haajem, hich Jesuucha hag nawe hōrau hich t'ōoju jaau-tarr ya k'ap'λ narr haawai. Mam̄ mag ham t'āar paraa w̄enλrrλm Jesuu k'ap'λ s̄lerr haawai, hich d̄ai hogdλba w̄enλrraajerr k'λλn doce k'īet t'ārk'a hauwia Jerusalén p'öbör heem k'λλnau hich d̄ai k'aigba haju jaumamua magjim haajem:

33 —Pārau k'ap'λ n̄m, maach Jerusalenag w̄etum; nau maach mam barbaimaawai m̄ch chi Hemk'ooi Hiewaa m̄g chirλm̄n t'et'emnaanag m̄ p̄r deejugui hajim han̄m. Magbaawai mak'λλnau jūrr maach meeun k'abam k'λλnag m̄ t'ōopi jaauwi durr chaauram k'λλn juu hee m̄ t'λs̄lepāijugui hajim haajem, mak'λλnaujā m̄ d̄ai hamachdēu hampierr hamk'īir. **34** Magbaawai mak'λλnau m̄ wau hiek'anaa, m̄ j̄gadaujā w̄nnaa, m̄ gaaijā hichö t'unaa, hamachdēu ham haig m̄ d̄ai hawia, hābmiecha paawai hamau m̄ t'ōopāijugui hajim han̄m. Pari mag hamau m̄ t'ōowiajā k'āai t'ārjup n̄m hee deeu m̄ hiiu p'iidλjugui ha jaaujim haajem.

*Santiagoou Juan däimua Jesuug hamach k'ür
jäsenk'api narr
(Mt 20:20-28)*

³⁵ Mag wëtum hee jöoi Zebedeo chaainau, hapcharan Santiagoouma Juan däimua hirig, — Maestro, marau p̄rl̄g nemdam jéeum hig naajimgui hajim hanam. ¿Pua maar k'ür jäsenk'awi maachdëu jéeubarmjö habaju k'ai? hajierram haajem.

³⁶ Magbaa Jesuu hamag, —¿Pärau jägata mua pääch däi hapim k'ösi nama? hajim hanam.

³⁷ Magbaawai hamachdëu hirig, —Marau p̄rl̄g jaaum hig namlan m̄lg hatag pachta t'umaam k'lan Pörk'a bëewi m̄lg durr t'um jabaadeewaijä maar numiim k'lan nagta pach bigaau juppibá hajierram hanam, pach däi hiek t'eeg hamk'ür: hāb pach juachaar gar, maimua hāb pach juawë gar.

³⁸ Magbaawaита hich Jesús garmua hamag, —Pärau chan sii päächdëu nem jéeu namlä k'augbata namlgui hajim hanam. ¿Pärau k'ürjuawai mag päächta warm k'lan k'äijä h̄rpai haag chik'amnau pääch dau haug wau namlä m̄ dënjo h̄watwi m̄ t'om hedjä m̄ däi t'öju haai n̄? hajim hanam hamag.

³⁹ Magbaawai chi Santiagoou Juan däimua, — Hëera, marau h̄watbajup hajierram hanam.

Mam̄ magbaawaita Jesuu hamag, —Pärau chadcha hõrau pääch dau hap'lan wau namlä h̄watwi m̄ t'obarmjö t'oma hajim hanam. ⁴⁰ Pari magbarm gaaimuapai chan mag m̄lch juachaar gar wa juawë gar k'äijä m̄lch däi hāba juppiju chan mua pöd jaauju k'aba chiramgui hajim hanam, Hëwandamauta hichdëu k'ap jaauju haawai.

41 Mam_Λ mag Santiagoou Juan dāimua hamach dak'īir Jesuug magbaawai chi k'apeen diez narr k'_{ΛΛ}nau jūrr ham dāita meeuk'a naajim hanaabá.
42 Mam_Λ magbaawai Jesuu hamach t'um hābam haig t'ārk'a hauwia hamag magjim han_Λm:

—Pārau meraajā k'aba n_Λm, chadcha sīi m_Λg jēb gaai hōor pōrk'awi hamachdēuta gobernaajem k'_{ΛΛ}naun hamachta chi pörnaan haawai hiek t'eeg n_Λm hawia hamach k'_āai jua heegpaim k'_{ΛΛ}n dāi hamachdēu hampierr haajem. **43** Pari jūrr pārau pōd ham dēnjo magju k'aba n_Λm, pāach heepai. Magju k'_āai hābmua k'_{āijā} pāach heepai hichta t'umaam k'_{ΛΛ}n k'_āai hār_{ΛΛ} ham k'_ōsi sim k'ai, magan jūrr hich garmuata hich k'apeenau nem mag habaawaijā ham hipierr n_Λn_Λlu haju haai simgui hajim han_Λm. **44** Maagwai har hichta hāgt'ar pawiajā Hēwandamau hich garcha juppi hahau hapim k'_ōsi sim k'ai, magan sīi hichta parhoobam k'_{ΛΛ}n chogk'aju haai simgui hajim han_Λm. **45** M_Λ pāar k'_āai Hemk'ooi Hiewaak'a chir_Λmjā mag sīi m_Λch garmua chik'am chogaagjā bēebajim. M_Λ bēetarran, sīi chik'amnag m_Λch chogamk'īrta bēejimgui hajim han_Λm, mag chit_Λmua chik'am jua machgau t'_ōwi mag t'_ōbarm gaaimua hōor pōm sīi hamach pekau hee preso sīsid_Λmjō n_Λm k'_{ΛΛ}n höbeerk'apāain.

*Jesuu Bartimeo dau monaaupāitarr
(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)*

46 Mag wētumua Jericó p'ōbör hee barimajierram haajem. Maig k'ūchpai naawia deeu ham hērēubaadēm dāi hōor pōm wētjim haajem. Maimua ya ham p'ōbör heemua höbērwi wētumta k'_Λd bigaau woun hāb dau k'īsu k'it_Λm Bartimeo

han_Λmta hōor hērēu dich n_Λm k'_{ΛΛ}nag nemdam jēeuwai hoo k'_{ēr}am hooimajierram haajem. Mag woundam jōoi Timeo han_Λm hiewaa hajim haajem. ⁴⁷ Mag dau k'īsu k'it_Λmua hich dak'a Jesūs Nazaretpierr dichmam k'aug hat'aawai hähäak'amua, —Jesús, p_Λlta rey David k'achitarr hag chaain hewagam k'_{ΛΛ}n Hiewaau marau n_Λ narr. M_Λ hap chit_Λm m_Λ dau hee haug k'augbahur haajeejim han_Λm, hich dau monawaan bēemk'īir.

⁴⁸ Mag chi dau k'īsu k'it_Λmua hähää k'abaadeewai Jesú s d_Λi hōor wētmarr k'_{ΛΛ}nau hirig meeurrarrou haajeejim han_Λm, k'īupamk'īir. Mam_Λ magbaawai chará warag t'et hähäak'amua, —Jesús, p_Λlta rey David k'ak'itarr hag chaain hewagam k'_{ΛΛ}n Hiewaau marau n_Λ narr. M_Λ hap chit_Λm m_Λ dau haug k'augbahur haajeejim hanaabá.

⁴⁹ Jesuu mag hähäak'am hūr hat'aawai d_{ΛΛ}isiwia chi dau k'īsu k'itarr hawaan mapijim haajem. Magbaawai chadcha hi hawaan wētwi chi wēttarr k'_{ΛΛ}nau hirig, —jK'īirdam hub_Λ p'iid_Λbaad! Jesuu p_Λ t'īr sīebahab. Hi haar marrau hajierram han_Λm.

⁵⁰ Hichig magbaawai hich hag bärre hich k'ajūa h_Λr joot'_Λ jūa sīerr barwerbpāiwi p'iid_Λ d_{ΛΛ}isinaa Jesús haar petajim haajem. ⁵¹ Mag chadcha hich haar d_{ΛΛ}ubaimaawai Jesuu hirig, —jK'ani pua m_Λrlag p_Λch d_Λi hāpim k'ōsi chirā? ha jēejim han_Λm.

Magbaa chi daudam k'īsu k'it_Λm garmua jūrr hirig, —Maestro, muan p_Λrlag m_Λch dauta mon-aaupläipim k'ōsi chir_Λmgui hajim hanaabá.

⁵² Magbaawai Jesuu hirig magjim han_Λm:

—Chadcha muata pach dau monaauju k'ap'Λ k'uirju chirarr gaaimua häu pΛ monaau chirsim. Ya pΛ pach diig maju haai chirΛmgui hajim hanΛm.

Hirua mag hiek'abarm bärre chadcha dau heerdΛ sisiwi hich bi heem daujö daujä wajaug sisiijim hanaabá. Mag hich dau monaaubapäaiwai warag hi däi petajim haajem.

11

*Jerusalén p'öbör hee Jesús dubimatarr
(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40; Jn 12:12-19)*

¹ Jesú斯 hich k'apeen däi mamua durrsī Olivo hanΛm gaaai naaimajim haajem, p'öbör numí hāba dak'a nΛm k'uirp'ee. Mag p'öbör numí hāba dak'a narr t'xr, hāb Betfagé hajim, maagwai hābak'ai Be-tania. Maig durrsī gaaai nΛmua hich k'apeen numí t'xrk'a hauwi puyaagpamua magjim haajem:

² —Cha maach k'uirp'ee p'öbördam sim hee hérëubaadët hajim hanΛm. Nau chi p'öbör hee dub nΛm haig pārau burrodam pa gaai jā k'érΛm hooimaju. Mag burrodam gaai chan hagt'a ni hābmuajä waaidΛba k'itΛm. Ma pārau hēerwia haipidut hajim hanΛm. ³ Hābmua k'āijä bëewi pāachig, “¿K'ant'ee jāg nemchaai pārau hēer harraag hēk'a nΛ?” ha jéeubaawai, sīi hit'ūu hirig, mΛ higwia, mua hig chiraawaita harrum, mama deeu hūmaai jöpcha deen bëeju ha jaaubat hajim hanΛm.

⁴ Maimua chadcha hérëu p'öbaadëwia, hamachig jaautarrjö burrodam k'Λd bigaau puertdi dub nΛm dak'a hö jā k'érΛm hoobaimaawai, sīi hēer hauwimajierram haajem. ⁵ Magbaawai haig hōor narr k'Λnau hamag, —¿Pāar k'anta jāig jāg nΛma,

jamag pārau chik'am nemchaai hēer harrú? ha-jierram hanám.

6 Magbaawai Jesuu hamachig jaaup̄itarrjö jaauubaawai h̄d̄raa warag hamag harrpijierram haajem. **7** Mag chadcha warrwi Jesús sim haar pabaimaawai chi k'apeenau hamach k'ajūa h̄r joot'Λ jūajemua chi burro p'ōpá h̄r t'eer s̄uijierram haajem. Magbaawai Jesús hag h̄r waaid̄baadējim haajem. **8** Magbaawai h̄ōor k'apan hi d̄xi wēdurarr k'λλnau hamach k'ajūa h̄r joot'Λ jūa narr hēerk'anaa, hi maju k'Λd hee t'eerk'amam d̄xi jūrr hāaur k'λλnaujā k'Λd bigaau papiujöm b̄brēunaa, hagjö hi maju hee wērp'ogk'a majierram haajem.

9 Mag hi mam d̄xi h̄ōor pōm hi na pos wētmaawai hi hēudeejā hagjö k'apaana p̄λλrt'Λmajim hanám. Mag h̄ōor pōm s̄ii wētum k'λλnau serereugmamua mag naajim hanám:

“Hāucha habarm Hēwandam, hich m̄lta p̄chdēu p̄ch jūrr p̄libarm̄u. Hijōm k'λλn chan chuk'um. **10** Pua maar Reik'amk'īir p̄liju ha jaaujerr chadcha pierrumgui” haajeejim hanám. “¡Hāucha habarm Hēwandam! Warr jōoi David reik'a s̄ierrjö hichta jūrr Reik'aju k'ap'Λ n̄lm gaaimua, p̄lr̄ag hāu habarm hanám. Hāgt'arm magwe honee haju haai n̄lmgui” haajeejim hanám, Jesús t'ö hiek'a n̄lmua.

11 Mag wētumua Jerusalén p'ōbōr hee barima-jierram haajem. Mag barimawia, Haai hi jēeujem diig mawia, hag hee dubwia, dijā t'umaa heerpa p̄λλrd̄p̄āiwia, deeu höb̄erbaadējim haajem. Mag höb̄erbaadēwia ya hedau k'eeuraa haadēm hee Be-taniaag petajim haajem, hich k'apeen doceem d̄xi.

*Jesuu higo p'uapitarr
(Mt 21:18-19)*

¹² Hag noram mag p'öbör Betania hanɻm heemua Jerusalenag wëtumua Jesúus jāsöö haadéjim haajem. ¹³ Mag hi jāsöö nɻrrɻmta warpmua pabä higo hanɻm hépõo k'ɻd bigaau dɻnɻm hoo hat'ajim hanɻm. Magbaa haar dak'a hoon majim haajem, hag gaai chi nemjõ ya chi wawam nɻmpii hawia. Pari hag chee jaar k'aba harr haawai ni pör hābjā hag gaai hoobajim haajem. ¹⁴ Mag hichdëu hag gaai pör hābjā hooba habaawai chi pabälgta wounagamjö, —Pach jāg sim gaaimua mɻg hatagjā hich jāg chëba sñerrajugui hajim hanɻm.

Hirua mag hiek'atarrjā hi k'apeenau hūrjierram haajem.

*Haai hi jëeujem degmua Jesuu hōor jark'ɻlitar
(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48; Jn 2:13-22)*

¹⁵ Maimua deeu Jerusalén p'öbör hee barchëwia, Haai hi jëeujem di haar manaa hooimaawaijāh, sñi Haai hi jëeujem degta nem peerwai hōor pöm pos sereu wëjöm hooimajim hanaabá. Magbaa Jesuu mag nem pér narr k'ɻlñ t'um dawag jark'ɻlinaa hag hee hōrag p'atk'on cambie narr k'ɻlñ mes däi dubur pér narr k'ɻlñ mespa jëk'łt sñepälimajim hanaabá. ¹⁶ Magnaa tag hiwiir hābamägjā Haai hi jëeujem deg nem hinag däi dichpibajim haajem. ¹⁷ Maimua hamag, —Pärau k'ap'ɻ naabá hajim hanɻm, Hëwandamau hich hiek p'ä pɻarr gaai, “Mɻg diin sñi durrpierram k'ɻlnau bëewi hag hee Haai hi jëeujem diiu” ha sim. Mag simta päächdëuta hag hee nem parhëpag pér nɻmua sñi chik'am

k'ūguurjem dik'a wai naabma ha hiek'ajim haajem, hich Jesuu.

18 Jesuu mag hiek'abarm p'adnaan pörnaanau Moiseeu Hēwandam hiek p'ā plarr jawaag chi machnaan däimua hūrbaawai, hamach happai bিirdwi, hiek'awi, "Jāga hak'iin maadëu jāg Jesús t'ōopäik'amgui" hanaajim haajem. Mamə hirua nem jaau sim hūrwi t'umaam k'ɻnau hi higar narr haawai hūmaai deeu häsie k'īrjuajeejim hanaabá, mag hi higar nám k'ɻnau jūrr hamach däita meeuk'aju k'īrjuwia. **19** Mamə hamau mag k'īrju nám hee, ya hedau k'ëubaadee Jesús hich k'apeen däi mag p'öbör heemua warag hamachta chawag wëtjim haajem.

*Jāga Hēwandamag jēeuju haai nə
(Mt 21:20-22)*

20 Maimua hag noram deeu Jesuu hich k'apeen däi hich hag k'nd hee wëtumua hoowai mag hirua hiek'atarr higo sīi chi k'aar haram magwe p'uhi t'ɻnaajim hanám. **21** Mag p'uhi t'ɻnám hoobaawai Pedroou, —Maestro, pädë hoobá, pua tag chëpiba jaautarr higo bëjä sīi p'ua t'ɻnámgui hajim hanám.

22 Magbaawai t'umaam k'ɻnagta Jesuu magjim haajem:

—Pääch nem wawaag hiek'aawai chadcha Hēwandamaau päächdëu jaaubarmjö hapiju k'īrjunaata hiek'abat hajim hanám. **23** Mua chadcha pärag mag chirám: Hābmua k'āijä durrsüigta wounagamjö hiek'abaawai chadcha hichdëu jaaubarmjö hich hipierraaj haju k'īrjunaata "Jāigmua mawia jūrr p'ūas heeta dñnʌubaimá" hak'iin, chadcha Hēwandamaau

hichdëu mag hiek'abarmjö hapijugui hajim han^λm, hichdëu mag hiek'abarmjö Hēwandamau chadcha magpiju k'īirjunaata hiek'a sīewai.

²⁴ Maimua hīchab, 'Pāachdëu Hēwandamag nem hig n^λm jēeuwai chadcha hirua pāachig deeju k'ap'^λnaa ya pāach jua hee wai n^λmjōta jēeum^λn, magan chadcha hirua pārag pāachdëu nem hig n^λm deeb k'aba deejugui hajim han^λm.

²⁵ Maimua pāachdëu Hēwandamag jēwaagpaawai pāach garmua wa pāach k'apeenau k'āijā pāach dāi k'aigba n^λm k'ai, hagdaujö perdón jēeuwia, tag mag^λm hiek higba warag k'īir hok'oopläiwia, magba harrjö ham dāi dau parii habat hajim han^λm. Pārau magm^λn hīchab maach Haai hāgt'ar chir^λmuajā pārau pāach pekau chugpaapi jēeubaawai hirua chugpaapläiwia tag pāach dāi mag^λm hiek bālrjā higbagugui hajim han^λm. [²⁶ Pari pārauta pāach k'apeen wir haig perdonaabam chan, maach Haai hāgt'ar chir^λmuajā hich hagjö pāar pekau chugpaabamgui ha jaaumajim haajem hamag.]

*Jesús juá t'eeg
(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)*

²⁷ Maimua deeu Jesús Jerusalén p'öbör hee barchëwia Haai hi jēeujem deg dubjim haajem. Mag dubwi hagt'a hierr simta, hi haig p'adnaan chi pörk'a n^λm k'^λnn bēejierram haajem, Hēwandam hiek Moiseeu p'ā plarr jawaag hit'ee chi mach-naan dāi judionaan Asamblea heem k'^λnnpa. ²⁸ Mak'^λnnau bēewia hirig, —¿K'ai t'öwiata jāg māig nem pēr narr k'^λnn pua dawag jār wērppäijī?

¿K'aíuta jāg pʌrʌg pʌchta nem hiek t'eeg hapijí?
Marag jaaubá haichéjierram hanʌm hirig.

²⁹ Hichig mag jéeubaicheewaita jūrr hich Jesús garmua hamag, —Magan muajā hīchab pārag jēeu hook'imgui hajim hanʌm. Mua jēeubarm pārau mʌrʌg jaaumʌn, magan muajā hich hagjö pārag jaauju, k'ai t'öwiata mua jāg nem wau chitá.
³⁰ Maimua hichdëupai, Nacha mʌrʌg jaaubat hajim hanʌm: ¿K'aíuta Juan p̄iijí hōor pör choo nʌrramk'íir; Hēwandamauta p̄iijí wa sii mʌg jēb gayam k'ʌnnau hají? hajim hanʌm.

³¹ Hamachig mag jéeubaawai sii warag jaaujujā k'augba, hamach wir haigpai hiyʌʌ nʌmua, —Maadëu hirig, “Juan hōor pör choomien Hēwandamauta p̄iijim” hak'iin, jūrr hirua maachig, “Magʌmta, ¿k'an jāgwia pārau hirua jaau nʌrrarr häk'abajierrá?” hajugui hajim hanʌm. ³² Wa magba maadëu hirig, “Juanan sii hōrau p̄iwiata jāg nʌrrajim” hak'iinjā, jūrr p̄öbörpienta maach däi meeuk'ajugui hajim hanaabá, hamau chadcha Juan hōor pör choomieu Hēwandam hiekta jaau nʌrraajerr k'ap'ʌ narr haawai.

³³ Mag hamach happai jaauju k'augba hiyʌʌ naawia warag Jesuug, —Marau pöd jaauju k'augbamgui hajierram hanʌm.

Magbaawai jūrr hich Jesús garmua hamag, —Mua pārag nem jēeutarr pārau mʌrʌg jaauba haawai muajā pārag jaaubamgui hajim hanʌm, k'ai t'öwiata mua mʌg nem wau chitá.

*K'aibag s̄̄sid̄̄mta nemj̄̄ir t'̄̄a narr
(Mt 21:33-46; Lc 20:9-19)*

1 Maimua Jesuu hich haig hōor pos t'̄̄n̄̄m k'̄̄nag m̄̄g nem hīgk'aadam jaaumamua magjim han̄̄m:

—Woun hābmua uvadö jīirjim haajem. Mag jīirwia hag higaau hajap'a t'uur p'̄̄lrd̄̄p̄̄iwi hich hagjö haig di hēu k'ērjim haajem, hag heegar chi uva chö piirj̄̄waag. Magnaa hīchab didamjä nasādjö hāgt'aa hēu d̄̄n̄̄llujim haajem, hag gaaimua warp dawaa hoo p'̄̄lrd̄̄d̄̄ haag. Mag nem t'um haaipa s̄̄iuwi, chawag mam k'ōchk'abaadeewai, chi nemj̄̄irdö deeum k'̄̄nag alquilaap̄̄iwi, hichin jūrr deeum durr warp petajim haajem. **2** Mag mam mawi s̄̄i hawia, ya uva waubaadëm k'īirjunaa, jōoirau hich chog hāb p̄̄ijim haajem, chi t'̄̄a narr k'̄̄n̄̄ haar, hich paatëm hich hit'ee deepäimk'īir. **3** Pari mag hirua hich chogdam p̄̄itarr di garm k'̄̄nnau s̄̄i hamach haar barpinaa p̄̄lp̄̄'ōbaadëwi, w̄̄ wai n̄̄ll hawia, s̄̄i deeu hich juu k'arraa j̄̄rbapääiwai, hich juadam parii barjim hanaabá. **4** Magbaawai hich mag jöoi chi uva papau dewam hich chog p̄̄ijim haajem. Mam̄̄ majä hagjö hamach haar barpinaa, warm d̄̄i hatarr k'āaijä hatcha w̄̄ wai n̄̄muua pörjä k'ōopp̄̄iwi, s̄̄i hi k'īir parhooba hiek'a t'̄̄n̄̄lluwia, hīchab j̄̄lp̄̄iijierram haajem. **5** Magbaawai jōoirau deeum p̄̄ijim haajem. Ma paawai chará hamach haar barpinaa warre t'ōopäijierram hanaabá. Magtarr k'urjä hich mag hich chognaan k'apan pääijeejim haajem, mam̄̄ mak'̄̄nnjä warm k'̄̄n̄̄ hatarrjö hīchab k'ar s̄̄i mas wauwi pääijeejim han̄̄m; magbajuun warre t'ōopäijeejim haajem.

6 'Maimua ya hābmiecha tag pāijujā chuk'u haadeewai hich hiewaa hābpai k'itaawai bāligrā chig haba haajerrta pāijim haajem. Hi k'ūirjugan hich chaai haawai hi högk'aju hawiata pājieberma.

7 Mam̄ par hich jōoi hiewaa hāba sīi hamach haar barpināa hamach wir haigpai, "Keena, cham̄lla chi hiewaa haawai māguata māg hatagjā jūrr hich haai nemjīir jāaju k'abahab" hajierram han̄m. "Jāg sīpí warre maadēu hi t'ōopāijugui" hajierram han̄m, māg uvadö jūrr maach dēnk'a hawaag. **8** Mag, chadcha k'apanaam k'ālnau rālp̄öbaadēwi, t'ōopāinaa, chi uvadö higaau hēudə deet'urjierramgui ha jaaumajim hanaabá.

9 Maimua mag nem hīgk'aadam höpāiwia hich hiek hūr narr k'ālnag magjim haajem: 'Pārau k'ūirjuawai hīsjā hagt'a mag uvadö sim hanaa chi t'ā narr k'ālnjā hich hak'ālnpai hak'iin, Ɂjāgaju k'ai hajim han̄m, maglām wounaan dāi? Par hirua hich chaai hābpai k'itām pāitarrpata mag t'ōobapāim hoobaawai, mawia warre hamach t'um k'ēchpāiwia, hich uvadö jūrr deeum k'ālnagta jaau rālabjējugui hajim han̄m hichdēupai.

10 Magnaa hamag, '¿Pārau Hēwandam hiek p'ā sim gaai t'ālrwai hooba haajē hajim han̄m, "Di hēu narr k'ālnau hisegtarr dibigta jūrr chi dihād jārramk'a sīsim" ha sim?

11 "Hēwandam maach Pöröuta mag dibig wajap'amjö hapi sīewai hōrau hoowaijā hāuuta hoo nām" ha p'ā simgui hajim han̄m. *(Sal. 118:22-23)*

12 Jesuu mag nem hīgk'aadam jaau simua hamachta jaau sim k'aug hat'aawai chi fariseonaanau maestronaan dāimua Asamblea

heem k'ɻnaupa hāba hich maigwe hi pər̥ haum hig naajim hanaabá; mamɻ mag hi pər̥ hat'aawai jūrr hōrau hamachta k'aigbaju k'īrjuwia warag hi dichba hamachta hērēujim haajem.

Reígjā deenaa Hēwandamagjā hich paat deepi jaautarr

(Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

13 Magbaawai chi pörnaanau Jesús haar fariseonaan p̥lijierram haajem rey Herodes higar narr k'ɻn d̥i, mak'ɻnau hi d̥i hiyɻmamua nem jēeumam k'āijā k'augba hipeerd̥ hiek'abapääiwai magɻm gaaimua hi pər̥ hawaag hit'ee.

14 Magbaawai mak'ɻnau hērēuwia hi haar barimawia hirig maguimajierram hanɻm:

—Maestro, marau k'ap'ɻ nɻm, pua nem hagchata jaaujem. Pua mag s̥i p̥achd̥ēu hoowai magjōo habaawai mag hawi parhoobjā nem jaauba, hante pua chadchata t'umaam k'ɻnag jaaujemgui hajim hanɻm, jāgata haju haai nɻ Hēwandamau nem jaau sim heyaa wēnɻrraag. Pua chan s̥i hōrau hamachd̥ēu nem jaaum haig nem jaau nɻmgjā p̥ach k'ūgurpiba, wa s̥i p̥achd̥ēu hoowai magjōo habaawai hag bärre s̥i magau haba haajem. Magua marau p̥ar̥ag jēeum hig nɻmgui hajierram hanɻm: ¿Chadchata maach meeun judionaanaujā durrpierram k'ɻn rey Roma s̥ejem̥gta impuesto p̥agju haai nɻ wa p̥agju k'aba nɻ? hajierram hanɻm.

15 Mamɻ mag hamau s̥i hich himeraa p̥ar̥ hawaagta mag hichig jēebaich̥em k'ap'ɻ s̥ierr haawai hamag magim hanɻm:

—¿Pārau k'ant'eeta sīi mΛ himeraa pΛr hauju hēk'a nΛma? Daaig p'atk'on chi dau daí mΛ haig haipidut; mua pārag hoopik'imgui hajim hanΛm.

16 Magbaawai chadcha hirig p'atk'on chi dau daídām deejierram hanaabá. Mag deebaawai jūrr hich Jesús garmua hamag, —Pārau chamΛg p'atk'on gaai, ¿k'ai k'īrta hoo nΛ, maimua hīchab hag gaai k'ai t'ārta p'ā sī? hajim hanΛm.

Magbaawai hamachdēu, —Romaam rey César k'īr k'abahab hich t'ār dāi hajierram hanΛm.

17 Magbaawai Jesuu hamag, —Pārau mag k'ap'Λ nΛm k'ai, magan reíg hich paat deenaa, Hēwandamagjā hagjö hich paat deebat hajim hanΛm.

Hamachig magbaawai sīi jāgderraa nΛisim hiek'au warag hamachta k'īu nΛisijim hanΛm.

Maach meebar mchadcha deeu hiiu p'iidΛju k'ai ha jēeutarr

(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

18 Biek hāb hagjö Jesús haig bējeierram haajem saduceonaan. Mak'Λnau jaauwai ya maachta meebaaradēm chan tag bālrjā maach hak'aar hiiuba haajem haajem. Hamach mag nem jaau sīerrjēem gaaimua hiyāmamua juau hogt'om hirig magjierram hanaabá:

19 —Maestro, jōoi Moisés k'ararrau Hēwandam hiek p'ā pΛarr gaai jaauwai, woun hāb hΛli paraa simta mag hΛli dāi chaaijā chuk'u meemΛn jūrr chi k'od hābam wai sim k'ai, magua hich hag hΛlipai hauju haai sim ha sim, hag dāi hich naamΛu chaain hooba harr haawai jūrr hi hit'ee hoo deeg, mag hoo deebarm hi chaaink'a nΛisimk'īir.

20 Maimua hamachdëupai warag hirig nem hǐgk'amamua magjierram hanám: 'Biek hāb hābam k'od happai hemk'ooin siete naajim haajem. Ham naam chi nacharamua h̄l̄i hauwia hich mag chaai chuk'u wēnárram hee meejim haajem, chi hemk'ooi. **21** Magbaawai jūrr chi heeumlu wir haig hich k'ojaupai hauwi mag dāijā hagjō chaai hooba, chi hemk'ooita meejim haajem. Magbaa jūrr hich mag h̄l̄ipai hag heeumlu hauwia mag dāijā chaai hooba, hagjō hich naamk'ānjo meejim haajem. **22** Hich mag hewagjā hābam h̄l̄iraupai mag siete narr t'um t'egd̄prāitarrjā ni hābam dāijā chaai hoabajim hanaabá. Maimua ya hēudeecha paawai chi h̄l̄ijā hagjō meejim haajem. **23** Magua marau p̄rl̄ag k'ap haag hit'ee jēeum hig n̄mgui hajierram haajem: K'ēchtarr k'ān̄t̄ m̄lg hatag Hēwandamau deeu p'iriutk'a hat'am hedjā mag hamach t'umaam k'ān̄nau hābam h̄l̄ipai hau-tarr haawai, ¿chijāata chi jaai k'ā chaark'ajuma? hajim hanám.

24 Magbaawaita Jesuu hamag magjim hanaabá:
—Pārau chan b̄l̄rjā Hēwandam hiek p̄ā simjā k'augba, ni hi juu t'eegjā k'augba n̄m gaaimuata sīi warag k'īrjug chaaurta k'īrju n̄mgui hajim hanám. **25** Höttarr k'ān̄t̄ deeu hiiu p'iidatk'a p'ōbaadēm chan b̄l̄rjā juu p̄l̄r habaju, ya ham h̄gt'arm Hēwandam chognaan t'ān̄m k'ān̄njo n̄lisiju haawai. **26** Mag hōor höttarr k'ān̄jā deeu hiiuju k'ap haag ¿pārau Moiseeu Hēwandam hiek p̄ā p̄l̄arr gaai t'ārba haajē? Hag gaai Hēwandamau Moiseeg, "Mālta pāar jōoin Abrán k'ararr Hēwandam hanaa h̄chab jōoi Isá k'ararr hag Hēwandamau, maimua Jacob k'ararr dēnjā

hagjö” ha sim. **27** “Hēwandam chan hoop mag sīi chi k'ēcham k'ɻɻn Hēwandam k'abam. Hēwandaman chi hiwam k'ɻɻn Hēwandamaau” ha p'ā sim. Hirigan nawe k'ēchtarr k'ɻɻn hawiajā hagt'a hiiu nāmgui hajim hanɻm. Magnaa, Pāachta chadcha sīi chaaurta k'īirju nāmgui hajim hanɻm hamag.

¿Chijāata mandamiento hajapcha hārɻačha sī?
(Mt 22:34-40)

28 Moiseeg Hēwandamaau hich hiek p'āpitarr hiek jawaag chi machnaan heem hābmua mag ham hijējbk'am hūr sīi hawi, Jesuu hich dak'īir wajap'a hag heyaa jaaubapääiwai, jūrr hi haig bēewi hirig, —¿Chijāata Hēwandam hiek p'ā p̄aarr gaai maachig nem waipi jaau sim heem chi hārɻačharam hagā? ¿K'anta hārɻačha Hēwandamaau maachig waupim k'ōsi sī? hajim hanɻm.

29 Magbaa Jesuu mag wounag, —Hēwandamaau hich hiek gaai nem waipi jaau sim chi hārɻačharaman māgta p'ā simgui hajim hanɻm: “Hūrbat'ñ keena, israelnaan: Maach Pör Hēwandaman hichta hābpai t'umaam k'ɻɻn Pörk'a sīerrām. **30** Maach Pör Hēwandam sīi par hiiupai k'aba, p̄ach t'ārauchata k'ōsinaa p̄achdēu wauju hayaampierr hichdēu k'ōsimjö habá” ha sim. Maata Hēwandamaau nem jaau sim chi hārɻačharamugui hajim hanɻm. **31** Maimua hābak'ai hag garm hich hagjöpaimaɻ sīebahab hajim hanɻm. Ma sīi, “P̄ach k'apeenjā wir haig p̄achjö daupii habá” ha simgui hajim hanɻm. Hēwandamaau nem waipi jaau sim gaai chamɻ k'ɻɻn numiim k'āai hārpaim chan chuk'umgui hajim hanaabá hirig.

32 Magbaawai mag chi machdamau jūrr hirig, —Maestro, häu pua hag heyaa jaaubapäim, jāan chadaugui hajim hanam. Maach Hēwandaman hich happaita sīerram; hijöm chan tag chuk'um.

33 Hēwandamta dich t'āraucha k'ōsinaa dich k'apeenjā daupii nāmta Haai hi jēeujem deg mawia nemchaain k'apan t'ōonaa p'aa nāmua hāgt'aag jēeu nām k'āaijā hajapcha simgui hajim hanam.

34 Jesuu hoowai mag wounau chadcha hagcha hich hiek hāk'abaawai hirig, —Pān pōm waaurba chirāmgui hajim hanam, Hēwandamta pach Pörk'apieg.

Bigaaum k'ānnau mag hoobaawai hābmuajā tag hirig jēeubajierram haajem.

*¿Mesías k'ai hiewaa hajī?
(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)*

35 Jesús Haai hi jēeujem deg Hēwandam hiek jaau sīewia jūrr hich garmua haig narr k'ānnag magjim hanam:

—¿K'an jāgwia Moiseeu Hēwandam hiek p'ā pātarr jawaag chi machnaan hiek mag Cristo rey David k'ararr hag chaain hewagam k'ān dēn haajē? hajim hanam. **36** Hich Daviuchajā Hēwandam Hak'arau hichig hiek'apibaawai hich hag Mesías higwiapai “maach Pör” habajieb. Hante hirua p'ā pārarr gaai mag simgui hajim hanam:

“Maach Pör Hēwandamau maach Pörög ‘Mach hiek t'eeg chirāmjö haag mā dāi hāba mā juachaar gar jupbá hajim, pāch hoomap'a haajem k'ān t'um mua pāch sua hee pārk'a dee nām hora.’” *(Sal. 110:1)*

37 Mag hich David k'ararrauchajā Hēwandamau pāiju haajerr higwia “maach Pör” ha hiek'atarrta, ḥjāga pāar hiek hí David chaain hewagam k'λλn dēnpai haju haajē? Mag sīi hich chaaipai haju hak'iin, hich paarmua mag “maach Pör” habak'amgui hajim hanλm hamag.

Mag hi hijējēbk'am hōor pōm haig t'λnarr k'λλnau hi hiek hūrm k'ōsi hūr naajim haajem.

*Jesuu chi machnaan higwia hiek'atarr
(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)*

38 Jesuu Hēwandam hiek jaaumamua magjim haajem:

—Moiseeu Hēwandam hiek p'ā pλatarr jawaag chi machnaan dāi k'ai, k'īir k'ap'λ habat hajim hanλm. Jāk'λλnan sīi k'ajūa bā duurg jūanaa kaaijā hee hōrau hamach saludaawaijā hamach t'ö hiek'apim k'ōsita sīerrjēem hajim hanλm.

39 Jāk'λλnan hamach Hēwandam hi jaaujem deg weetwaijā hamachta pōr garcha t'umaam k'λλnag k'īir jark'a juupjem, hamachta warm k'λλn k'āaijā wajapcha nλm hawia. Maimua hōor chaauram k'λλnau hamach haar t'ach k'ōmk'īir t'λλrwaijā, parhooba jupba, hamachdēuta k'āidu wajapcharam jāa hau sīerrjēemgui hajim hanλm.

40 K'oopaa hλlin dau hap'λλm dijā k'echt'λg haumaajerram. Mamaλ mag sīerrjēemta chadcha hamach magba chit'ēem hamk'īir, Hēwandamag jēeup'öbaadēmjā pλa chλuu hap'öbaadeejemgui hajim hanλm. Pari hamach jāg sīerrjēem paran Hēwandamaujā ham gaai jua k'λaba deejugui ha jaaumajim haajem.

*K'oopaa h_{LL}i ofrenda
(Lc 21:1-4)*

⁴¹ Biek hāb Jesús Hēwandamag jēeujem deg ham p'atk'on p'iejem k'īirp'ee hoo sīejim haajem. Mag hoo simua jūrr bēe t'_Λn_Λm k'_Λn_Λnau hag hee p'atk'on p_Λap_Λi hērēu dich t'_Λn_Λmta heirpa hoo sīejim hanaabá. Hirua hoowai riknaanaun p'atk'on pōm dee naajim han_Λm. ⁴² Mam_Λ riknaanaau mag p'atk'on dārrcha dee p_Λa n_Λm hee, k'oopaa h_{LL}i hāb hap'_Λ k'it_Λm bēejim haajem. Mag bēewi p'atk'on chi dau daídām numpai wai sīerr warre mag numwe hag hee dee p_Λap_Λijim hanaabá. ⁴³ Mag k'oopaa h_{LL}yau p'atk'on b_Λr_Λ wai k'ērarrdam t'um deebarm hoowia Jesuu hich k'apeen hich haig t'_Λrk'a hauwia, —Keena, mua pārag jaauk hajim han_Λm. Jāg k'oopaa h_{LL}i dau hap'_Λ k'it_Λmua p'atk'on b_Λr_Λ deejieb mam_Λ, Hēwandam dak'īiran tagam k'_Λn_Λn k'āaijā h_Λr_Λchata deebarmgui hajim han_Λm. ⁴⁴ Warm k'_Λn_Λaun sīi hamach dēn sobtarr heemta Hēwandamag dee naabahab. Mam_Λjāg k'oopaa h_{LL}i hap'_Λ k'it_Λmua chan magba, hich dēn hābmiecha hagua hich t'ach k'ōju harrdamta warre t'um deebarmgui ha jaaujim haajem.

13

*Haai hi jēeujem di hōrau pogueupāiju Jesuu jaattar
(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)*

¹ Mag Haai hi jēeujem deg sīewia höbérbaadeewai hi hogd_Λba wēn_Λrraajerr k'_Λn_Λn heem hābmua chi Jesuug, —Maestro, p_Λdē hoobá hajim han_Λm,

mokpör dapk'amua sii di hooimə joot'at'ənd hēu dənəm.

² Magbaawai Jesuu hirig, —Har jäg di dap dənənlidəm pua hoo chirabá; jäg t'ənəm chan mok pör hābjā hābam hār hich jäg hajap'a joot'at'ənd sīerrabam. Jäg t'ənəmən sii t'umaa hōrau pogueupräijuuta jäg dənəmgui hajim hanəm.

Hēwandamau maach hi hagk'aimə paawai nem hoomaju

(Mt 24:3-28; Lc 21:17-24; 17:22-24)

³ Maigmua hērēubaadeeu mag Haai hi jēeujem di k'iirp'ee durrsī Olivo hanəm gaai sīejmajim haajem, hich k'apeen dāi. Maimua barwi ya hi jēk'at jupbaimaawai Pedroou, Santiago, Juan maimua Andrés dāimua hamach jayapam k'ənnau hirig jēuemamua magjierram hanəm:

⁴ —Pə hiek mag jäg mokdau joot'at'ənd t'ənəm t'um hōrau pogueupräiju hanəm, ¿ma jāagwaichata magjuma? hajim hanəm. ¿K'an jäg nəm gaaimua cha pəchdēu jaau simjö Hēwandamau hijaaurjö hoopijuma hajierram hanəm, mag Haai hi jēeujem di pogueupräimə pam?

⁵ Magbaawai Jesuu hamag, —Magan mua pārag jaauk'imgui hajim hanəm. Maimua jaauubaadēwia, Keena, k'iir k'ap'ə wēnərrat'ə; hoob chik'amnag pāach hədəraa k'ūgurpimiet hajim hanəm. ⁶ Mua pārag mag chirəmən, məg hatag paawai hōor k'apank'am k'ənnau hamach hiekpai mə hiek gaai t'əwia, “Məlta hag Cristoou Hēwandamau präiju haajerr” hawia, hōor pōm k'ūgurmaju haawaita mag chirəmgui hajim hanəm. Pari mak'ənnau pāachig

magwia k'āijā hoob pārau ham hiek hök'amiet hajim hanaabá, ham wawimamua.

⁷ 'Juurhi p'iidlju t'eega jajaauk'amjā pārau hūrjugui hajim hanłm. MamŁ pāachdēu mag hūrurwai hoob jāp'ierrmiet. Hichiita jerrba chadcha hich mag haju. Magjup mamŁ ma chan hagt'a Hēwandamau pāar hi hagk'a nŁm k'abamgui hajim hanłm. ⁸ Magbaadēm dāi hīchab durr mŁg wējōm hee hamach heepai jūrr durr chaauram k'Łn dāi wērbłjurau, hamachta jūrr chik'amnaan k'āyau hārpai ham k'ōchgau. Mag nŁm dāi hīchab durrpierr hŁlur t'eega duuimam dāi jādau t'eegjā burrju. MamŁ mag nŁm Łn sii warrpem Jöoirau hőor dau haug waupi simŁugui hajim hanłm.

⁹ Pāach mordam wir haig hŁlk'abat'Ł. T'et'em k'Łn nag pāar pŁr deewi judionaan Hēwandam hiek jaaujem degjā pāar gaai hamau mas deemaju. MŁ gaaimua pāar k'aibag waumk'ir hamau pāar gobernadornaan haarjā warrwi reinaan haarjā warrmaju. MamŁ magŁm k'Łn haar pāar warrwaita warag pārau mŁ hiek jaauwimŁcha hamag jaaujugui hajim hanłm. ¹⁰ Hēwandamau mŁg durr hi hagk'aju nawe mŁg hőor peerdŁ haaujem hiek'an hichiita t'umaa durr warp'am magwe meupierr jaaudubjugui hajim hanłm hīchab. ¹¹ Mag pāach pŁr haauwai, t'et'emnaan k'irp'ee hiek'aagpaawai, hoob pārau, "¿K'an hata mŁ hiek'ajuta mŁgbaadēma?" ha k'irjumiet hajim hanłm. ¿K'an jāgwi mua mag chirā? Ya maig chan pāar pāach k'irjugdamaupai hiek'abam; magbaadēm haiguin hich Hēwandam Hak'arauta pārag hiek'amk'ir k'irjug deeju haawaita mua mag chirabahab hajim hanłm. ¹² Mag jaran

wir haig k'od hääbam k'ɻɻnjä chi hääk'aba sim garmua hää mΛ hiek hääk'a k'ërlm t'et'emnaanag jaaupäimaju, hich k'odpai wir haig t'õomk'íir. Hamach dënnaanjä mΛ gaaimua t'õomk'íir t'et'emnaanag jaaupäimaawai chi dënnaanaaujä hich hagjö hajugui hajim hanlm, hamach chaain däi wir haig. ¹³ Päächdëu mΛ hiek hääk'a durrum gaaimuajä t'umaam k'ɻɻnau päär hoomap'a haju. MamΛ magΛm gaaimua p'it'ur dau haug wau nlmjä higba mΛ däi hubΛ k'ërlmΛn hää peerdΛjugui hajim hanlm.

¹⁴ Hëwandam hi jaaumie Daniel k'ararräu jaauttarjö, Haai hi jëeujem deg hierr p'adnaank'a nlm k'ɻɻnjä dubba haajem haarta woun hää bëewia hichta maig hierr sleichëm hoobaawai, Judea durr nlm k'ɻɻn pabä hee durr dapag hee därbat hajim hanlm. (MΛg hiek p'ä sim gaai hoonaa t'lr simua wajap'a k'ap'Λ habá.) ¹⁵ Hich maagwai juu hääliwai hich dihëu här k'äijä sim k'ai, hich nem p'ë hawaan hawi hoob tag hierrag dubam. ¹⁶ Wa magba di chaaaur hich p'idag hee k'äijä sim k'ai, hoob tag degag mam, hich k'ajüajöm k'äijä jüraan. ¹⁷ MamΛ jhëh, hapdurr hajim hanlm, magbaadëm jaar har häälin jöor k'it'ëem k'ɻɻn, maimua häächab häälin har chaaindam daumeraa jüd döpi wai durrum k'ɻɻn! ¹⁸ Magju nawe pärau Hëwandamagta jëeubat hajim hanlm, heeu dëgölp magbaadëwia hedau k'õrg jaar k'äijä pääch dau hap'Λ wëñrraduk'am. ¹⁹ Mag jaarta wajapp'a hoor dau haug waujupa. Mag jaar hoor dau haug waujujö chan Hëwandamau mΛg jëb hompaaju nawejä hooba, ni hag k'urjä hagjö chan habaju hajim hanlm. ²⁰ MamΛ magbaadëm hich

Hēwandamaau bñlrljā k'āai heeg bñchdñ hauba hich mag warag hapik'iin, ni hābjā peerdñbaju. Pari har hich hiek hāk'a nñm k'ñnn daupigau, hirua k'āai k'apan deeju hatarr hñu magcha deebajugui ha jaaumajim haajem.

21 'Magbaadëm hee hñrau pñachig, "Hoobat, chamñnta warrgarwe Hēwandamaau pñiju haajerrauwai" haawai, hoob hāk'amiet. Wa magbam k'ai, "Har simta hichiuwai" haawaijā, hoob hāk'amiet hajim hanñm. **22** Mua mag chirñmñ hamach hiiupai hamta Hēwandamaau pñijim hanñm k'ñnn dñi Hēwandam hi jaaumien hanñm k'ñnnjā sñi sñuk'a chik'am k'ñgur wññrraju haawaita mag chirñmgui hajim hanñm, k'ap hamkñir. Mak'ñnaun chadcha Hēwandamauta hamach pñijim hamkñir, hag na hñrau nem hooba haajempa hñor dauderra wau wññrraju. Mag nem wau wññrramua hich Hēwandamaucha jñr hauwi hich hiek hāk'api hautarr k'ñnnpa k'ñgur hñk'ajugui hajim hanñm. **23** Magnaa hamag, Mua ya pñrag jaaubarmgui hajim hanñm, magju nawe k'ap hamkñir; maagwai pñrag mñch bñeju nawe kñir k'ap'ñ habat ha chirñmgui hajim hanñm.

*Jäga Hemk'ooi Hiewaa deeu bñeju
(Mt 24:29-35; Lc 21:25-36)*

24 'Mag hñor hajapp'a dau haug wau dictarr k'ur hñchab hñsdawam hedaujā kñwia hedaram hedau hargjā kñjugui hajim hanñm. **25** Magbaadëm dñi pñdagjā hedjā heemua k'ñibaadeewai tagam nem Hēwandamaau nem waumatarr hedjā hee sñsidñmpata sñi parhooba hamach sñsid harr chaaur haaidñ jörrjëe t'ñnlisijugui hajim hanñm.

26 Magbaawaita t'umaam k'ɻnau mɻch chi Hemk'ooi Hiewaa chadcha hedjā baug hee dau daau hurum hoojurau. Ya maig mɻg jēb gaaaim k'ɻn t'um chachbaadēm haawai mɻchta nem juu t'eeg t'umaam k'ɻn Pörk'a bēejugui hajim hanɻm. **27** Mag mɻch pierrum d̄i mua mɻch chognaan durrpierr haaidap̄ijugui hajim hanɻm, mɻchdēu mɻch hit'ee j̄r hautarr k'ɻn t'um hābam haig biirda haumk'īir.

28 Mag jajawagmamua, 'Pārag k'ap hamk'īir mua jaauk'imgui hajim hanɻm: Pārau k'ap'ɻ nɻm, mɻig Israel durr higo k'ēr k'uk'uur haadēmān t'umaam k'ɻnau ya chadcha dōch̄umie burruj dakpapak'am haajem. **29** Hich hagjöta hajugui hajim hanɻm hīchab, mɻch chi Hemk'ooi Hiewaa bēeju gaaai paawaijā. Cha mua nem jaau chirām t'um hich hag hee hōbērgmam pāach daúa hoobaawai, k'ap'ɻ habat hajim hanɻm: ya mɻch chi Hemk'ooi Hiewaajā deeu bēeimla chirām. **30** Mua pārag mag haai hi jēeujem di hōrau pogueup̄i ju ha chirāmān, cha hōor t'ɻnām k'ɻn k'ēchju nawe, cha mɻchdēu jaau chirāmjō t'umaa chadcha hajugui hajim haajem. **31** Hedaujājā mɻg jēb d̄i t'um chuk'u haadēju, mamā cha mua pārag jaau chirām chan sēuk'aawai k'abam; jāan t'umaa hich hag hee hōbērgmajugui hajim hanɻm.

32 'Mama mag mɻ bēeju hed chan ni hābmuajā k'augbamgui hajim hanɻm. Hēwandam chognaan hāgt'ar t'ɻnām k'ɻnaujā k'augba, ni mɻchdēujā k'augba, hāba hich mɻ Hayaupaita mag mɻ bēeju horajā k'ap'ɻ simgui hajim hanɻm.

33 'Mag pāachdēu mɻ bēeju horajā k'augba naawai muan pāragan, nem parhoobam nem

wauba Hēwandamagpaita jëeu nʌʌ jëeu nʌʌ habat ha chirʌmgui hajim hanʌm. ³⁴ Mag mʌ bëejuun, woun hāb deeum durr maagpaawai hich chognaanag chi mork'ʌ dënjö hich di t'ʌamk'īir jaaunaa, hamachpierr p'idagjā jaauk'awi, chi puertdi t'ʌajemʌgjā hajap'a hoopaarjaau plawi petarrijöta simgui hajim hanʌm. Maagwai pāar chi di gar nem t'ʌa nlisierrijoyta nʌmgui hajim hanʌm hich k'apeenag. ³⁵ Mamʌ pārau ni hābmuajā mag mʌ bëeju k'augba naawai sīi wajap'ata k'īir k'aug nlisit hajim hanʌm, mʌ bëewaim hit'ee. Pārau k'augbam, k'an horata mʌ bëeju: k'eeuraa haadäm hee, hedachanaa, hāspa hurumua hāt'ārr bīebaadäm hee, wa hedp'erre k'āijā, ni hābmuajā k'augbamgui hajim hanʌm. ³⁶ Heeu sīi dēgölp mʌ dʌnʌʌubaicheewai mʌ dāi wëtaag pāar hagt'a k'īir k'augba k'āi nʌmjö nʌm k'āijā hoochēduk'am. ³⁷ Cha mua pārag mag jaau chirʌm chan sīi pāragpajā k'abam; maan t'umaam k'ʌʌn hit'eeta mag jaau chirʌmgui hajim hanʌm. Maguata muan plaba, k'īir k'augbat'ʌ ha chirʌmgui hajim hanʌm, mʌ bëewaim hit'ee.

14

*Jesús par hawaag hibëptarr
(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2; Jn 11:45-53)*

¹ Jesuu mag hich k'apeenag hich mawia deeu bëeju jaauwai nemk'oo pömaam burraag k'āaidam numpai waaur s̄ejim haajem. Mag p'iesta hīchab Pascua ha t'ʌʌrjem; hajapcharan maar meeun judionaanau pan sīi hich jāg levadura chuk'u wauwia seman hënter k'oojem hag semanma. Mag p'iesta burruj k'āai k'apan k'aba waaur nʌm

hee, p'adnaan chi pörnaanau Moiseeu Hēwandam hiek p'ā p̄atarr jawaag chi machnaan dāimua hāba biirdawí k'īrjug j̄ar naajim hanaabá, nem-dam b̄l̄r habarm gaaimua Jesús himeraa p̄ar hauwi t'ōop̄yaag. ² Hamach hödegpain mag hi t'ōop̄aiju k'īrju naajieb mam̄, jūrr tagam k'ālnau, “Keena, mag nemk'oo hee maadēu hi t'ōoba s̄iūju. Magba hak'iin hōor pōm mag wējōm maach dāita meeuk'aju” haajeejim hanam.

*Hālirau Jesús pōr hee jāgdeeu chootarr
(Mt 26:6-13; Jn 12:1-8)*

³ Mag nām hee Jesús Betania p'öbördam hee mawi woun Simón hanam deg t'ach k'ö s̄iejim haajem. Hich mag Simón hibl̄r wauwi “p̄ie paraa k'itarr” ha t'ālrjeejim haajem. Maig hi t'ach k'ö simta, hāl̄i hāb jāgdee didam durrk'udau alabastro hanam dēn boteedidam wau k'itam dāi dubchējim haajem. Mag hee jāgdee narrdo hanam dēn t'ūpaaga sim hipir haibēejim haajem. Mag jāgdee k'īr nem parhēpag s̄ierram. Mag sim dāi jua hee dubchēwi, chi boteedidam hō k'ōorpnaa, hōor dak'īr Jesús pōr hee choop̄aijim hanaabá. ⁴ Mes gaai hi dāi hāba t'ach k'ö narr k'ālnau hamach daúa mag jāgdee parhēpagk'amtā s̄i hi pōr hee choobap̄im hoobaawai hāaur k'ālnau wir haigpai hamach k'apeenag, —Keena, ḥk'ant'eeta jāg jāgdee parhēpag simta s̄i jāg hār choobarma? hajierram hanam, ⁵ jāg s̄i par hār chouju k'āai, parhēp̄ pērp̄iwiag hag p'atk'onau hāu dau hap̄ālm k'āln k'īrdam jāsenk'aju haai s̄ierrtā.

6 Mag bigaaum k'ʌnau magbaawaita jūrr hich Jesuu hamag, –¿K'ant'eeta pārau mag hʌli k'īir naau hiek'a nʌma? hajim hanaabá. Jāgbarmua hirua mʌ dāi hāu habarm k'abahab; hidēu hi sīi k'ajap'a sīubat hajim hanʌm. **7** Dau hap'ʌm k'ʌndaman pārau pāach hee hich jāg hoo wai wēnʌrrajugui hajim hanʌm. Maagwai pāachdēu nemdam deem k'ōsim haig pārau hamag deeju haai naabahab; pari mʌ chan pārau pāach hee hich mag mʌ hoo wai wēnʌrrabaju. **8** Mag hʌlirau hichdēu k'īrjuawai hajapcha simjöta habarbahab mʌ dāi. Mag mʌ pōr hār jāgdeeu choobarmua mʌ meebaadeewai hauk'eraan harrju nawe ya hirua mʌ k'a p'uur sim k'abahab hajim hanʌm. **9** Magnaa, Hīs mua chadcha pārag mag chirʌmgui hajim hanʌm: Mag hatag pawiajā durrpierr Hēwandamau hōor peerdʌ haaujem hiek jaau wēnʌrrʌm dāi hīchab mag hʌlirau mʌ dāi mʌgbarmjā jaaub k'aba jaauju. Mag, hooba harr k'ʌnaujā hīchab hi hiigjeejugui hajim hanʌm.

*Judaau Jesús pērpāitarr
(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)*

10 Mag p'adnaan chi pōrnaanau Moiseeu Hēwandam hiek p'ā pʌatarr jawaag chi machnaan dāimua hich Jesús dak'āu wai nʌm hee, hich dāi doce wēnʌrraajerr heem hāb Judas Iscariote ha t'ār sīerrau p'adnaan chi pōrk'a nʌm k'ʌn dāi hiek'aan majim haajem, jāga hichdēu hamag Jesús p'rdeeju ha jawaag. **11** Maimua mawia chadcha Judaau hamachig Jesús p'rdeeju ha hūrbaawai chi p'adnaan pōrk'a nʌm k'ʌn honeeu p'ōbaadēwia chi Judaag p'atk'onpa deeju hajierram hanaabá.

Hichig mag p'atk'onpa deeju habaawai chará hāba
hi himeraa p̄lr hauwia warre hamag hamach juá
hee deeju k'īirjugpaita wai sīsijim hanaabá.

*Jesús hābmiecha hich k'apeen dāi t'ach k'ötarr
(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23; Jn 13:21-30; 1 Co 11:23-
26)*

¹² Pan levadura chuk'u wauwia warrpem
p'iesta burr nám hedcha judionaanau nemk'oo
jaram hit'ee ovejadam t'ōowia hedau k'ēubaadeewai
k'oojem. Magua hich mag hedcha Jesúz k'apeenau
hirig, —¿Jampaita marau p̄na p'iejāb wauwimaju
haai nám? hajierram hanám.

¹³ Mag hichig jēeubaawai hich k'apeen heem
numí hich haig t'ārk'a hauwi pāyaagpamua
hamag, —Pāar maar na Jerusalén p'ōbōrōg
hērēubaadét hajim hanám. Nau pāar ya p'ōbōr
hee paauk'abaimaawai pārau woun hāb dōt'ūr
hee dō jōi harrum hooimajugui hajim hanám.
Mag woun dōt'ūr dāi mam hoobaawai hi hēudee
wētwi, ¹⁴ hi dubbaimam deg dāi dubwia, chi
dik'āg mā himeerba, “Maestroou p̄lrāg jēeupijim,
¿jamta hí hich k'apeen dāi hāba nemk'oo jaram
t'ach k'ōju haai chirá?” ha jēeubat hajim hanám.
¹⁵ Magbaawai mag wounau pāar hāgt'aa warrwia
dijā pōoma sīi wajapp'a jar sim pārag jaauju.
Maigta p'iejāb wauwia sīi maar na wajap'a nem
k'īir k'aug sīubat hajim hanám, mag hich k'apeen
hichdēu pāiju k'ānag.

¹⁶ Jesuu hamachig magbaawai, chadcha hi
hipierr Jerusalén p'ōbōrōg hērēuwia hooimaawai,
chadcha hamachig jaautarrjō hooimajierram
hanaabá. Mag hoobaimaawai maig mag nemk'oo

jaram ovejadam wai narr wauwia sīi hi baraata hoo naisijim haajem.

17 Mag hich na numí pāitarr haawai ya k'eeuraa haadēm hee, tagam k'ʌn dāi barjim haajem, warm k'ʌnau p'iejāb wau wai narr haar. **18** Mag barbaimaawai t'ach t'öik'awia ya hāba mes gaai k'ö nʌmua Jesuu hamag, —Keena, mua warre pārag jaauk'imgui hajim hanʌm: Mʌ cha hiek'a chirʌm hiek'au maach k'apeer mʌig maach dāi hāba t'ach k'ö simuapai t'et'em k'ʌnag mʌ par deejugui hajim hanʌm.

19 Jesuu hamachig mag hiek'abarm hūrwia warre hök'firjuu naisijim hanaabá. Mag hök'firjuu nʌm hiek'au jūrram k'ʌnau hirig jējēeu haajeejm hanʌm, chijāguata magju k'ap haag hawi. **20** Mamʌ par mag hichig jējēuk'amjā hamag chi t'ʌrjā jaauba, sīi, —Pāach mʌg doce nʌm heem hāb mʌ k'ö chirʌm t'ep hee hich panau sīk'ö sim wounauta mʌ k'aibag waujugui hajim hanʌm. **21** Mʌ dāi magbarmua Hemk'ooi Hiewaan Hēwandam hiek p'ā sim gaai jaau simjō hich hag heyataa höbēbērgmam. Mamʌ jhēh, hapk'iitl chi mag mʌ pērpāi sim woun! Hante magju k'apnaa t'aababa harr hamuan hāucha hak'amgui hajim hanʌm.

22 Maimua mag hiyʌl t'ach k'ö nʌmua Jesuu pan juu hee hauwia, Hēwandamag häu hajim hanaa k'ōreunaa hamag hlapłinaa, —Mag pan k'obat. Mʌ mʌ morougui hajim hanʌm.

23 Maimua hich hagjö jarrdamjā juu hee hauwia, hag paar Hēwandamag häu hajim hanaa, deeu hamag hlapłijim haajem. Magbaawai t'umaam k'ʌnau hag heem dōjierram haajem. Mag hlapłiwia hich Jesuupai magjim hanʌm:

²⁴ —Jāg döbarmən mə bagau, warrgarwe Hēwandamau hōor dāi hiek deedu haajerr. Mamə məg hiek'an hiek hiiuriugui hajim hanəm. Məg pāar hit'ee mə bag məg vinojō k'itəm hārbarmuata Hēwandamau, hīsmua hatagan chadau pāar peerdə wēnərraju haai nəm ha jaau simgui hajim hanəm.
²⁵ Maimua, Mua warre pārag jaauk'imgui hajim hanəm: Məg vino döbarm haigmua mua chan tag döba, hāba Hēwandamta t'umaam k'ən Pörk'a sīsim hedta deeu hag k'āyaujā hajapcharamta döjugui hajim hanəm.

Jesuu jaauwai Pedroou bələrjā hi k'augbam haju jaautarr

(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34; Jn 13:36-38)

²⁶ Jesús mag hich k'apeen dāi hāba mes gaai hiyāt t'ach k'ö naawia, meuk'aarjā Hēwandam hiek Salmos hanəm gaaim hauwia, Olivo durrsīig hērēujim haajem. ²⁷ Mag wētwia mam pabaimaawai hich Jesuu hamag magjim hanəm:

—Nau pāach t'umaam k'ən nau mə məch happai barpəaju. ¿Jāgwi mag chirā? Hich warrgarwe Hēwandam hi jaaumienau Hēwandam hiek p'ā pəlarr gaai hich mag haju ha sīewaima. Mag hamau p'ā pəlarr gaai jaauwai, Hēwandamau hədəraa chi nemchaain pap hōrag t'ōopiju ha sim, mə higwia. Mag mə t'ōopāyaag pər hat'aawai pāar sīi nemchaainjō parhoob pāach papjā k'augba, chawag haaidəju ha p'ā simgui hajim hanəm. ²⁸ Pari mag mə t'ōopāiwiabajā deeu hiiu p'iidəwia məchta pāar na majugui hajim hanəm, Galileaag. Mamta deeu pāar dāi hoojugui hajim hanəm hich k'apeenag.

29 Jesuu mag hiek'abaawai Pedroou hirig magjim han^{am}:

—M^a k'apeenau p^a hogd^awia chawag haaid^atk'awiajā m^a chan b^allrjā p^a haigmua chawag hogd^abamgui hajim han^{am}.

30 Pedroou hichig magbaawai Jesuu hirig, —P^a mag hiek'a chirab mam^a, cha m^a hiek'a chir^am hiek'au nau hāspajuag hāt'ārr biek numí b^ajeu nawe hōrau p^achig jēebaawai pua biek t'ārjup m^a k'augba chit^am hajugui hajim han^{am} hichigcha.

31 Magbaa Pedroou jūrr hirig, —P^a t'ōbaimam haar t'ōimaju hawiajā mua chan p^a k'a hogd^abajugui hajim han^{am}.

Pedroou mag hijējēb k'aawai tagam k'^allnaujā hich hagjō, “Maraujā p^a k'a hogd^abaju” ha hiek'a naajim haajem.

*Nemjīirdö Getsemaní han^{am} hee Jesús oraatarr
(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)*

32 Jesuu hich k'apeen hich d^ai p'^ë harrwia nemjīirdö Getsemaní han^{am} hee barwia hamag, —M^a chum Hēwandamag jēwaan mamich, p^aar m^aig n^aisit hajim han^{am} tagam k'^allnag.

33 Magpet hawi t'ārjuppai hich d^ai p'^ë harrjim haajem: Pedro, Santiago maimua Juan. Maimua hamach happai hap'ōbaad^am haig, Jesús nem hök'^üirjuuga haad^amuu gaai machaaga haad^ajim haajem. **34** Hich magbaadeewai hichd^aeu hamag magjim han^{am}:

—M^alln d^aögölp gaai machgau hök'^üirjuuga haad^aem; hāba m^ach t'ōjuuta k'^üirju chir^amgui hajim han^{am}. P^aar m^aig n^aisit, mam^a dauk'ana habat. Hoob k'^äimiet hajim han^{am} hamag.

³⁵ Magpet hawi hichin hag hatgajärpai kanieu p'õbk'anaa, jēb gaai dagau dərnnaa, Hēwandalamag jēeumamua hi gaai machag hāwatpibaju hak'iin hāu hak'am ha jēeumajim haajem. Magnaa, ³⁶—Tata, pə hit'ee chan bālərjā p'it'urm nem chuk'um. Pua k'ōs chirəm k'ai mə peerdəl hat'á hajim hanəm, mə dau hap'əl haju nawe. Pərləg mua jēeu chirəm, mamə məchdēu k'ōsi chirəmjö k'aba pəchdēu k'ōsimjöta habá mə dəi ha jēeumajim haajem.

³⁷ Mag jēeu sīewi ham haig bēewi hoocheewai ham k'āi nəmta hoochējim hanaabá. Magbaawai jūrr Simonagta, —Pəllən sīita k'āi chirabma. Pə chan horadam hābjā pōd dauk'ana haju k'abahab hajim hanəm. ³⁸ Sīi jāg k'āi nəl haju k'āai Hēwandalamagta jēeubat hajim hanaabá, dōsātag hādəlr pāach t'ə haupim hugua. Mua hoowai pāach hödiwan chadcha pārau jēeum k'ōsi durrumta pari dap'ōkgauta pōdba nəmgui hajim hanəm.

³⁹ Mag hiek'a pəlawi deeu ham haigmua petajim haajem. Maimua Hēwandalamag hichdēu nacha jēeu sīerrjö hich hag hiekpai hiek'amamua deeu jēeumajim haajem. ⁴⁰ Mag jēeu sīi hawia deeu hoon bēewaijāh, hi k'apeen dap'ōkgau pōdjā dau hēeba, sīi k'āidətk'a t'ənəmta hoochējim hanaabá. Mag dap'ōkgau pōdjā dau hēepiba t'ənaawai Jesuu hamachig hiek'abaichēmjā pōd hi hiek hāk'aju k'augba naajim hanəm. ⁴¹ Mag biek t'ārjupam gaaijā hagt'a k'āidətk'a t'ənəm hoobaicheewaita deeu hamag, —¿Hagt'a pāar sīi k'āai gaaita nə? K'āigap nem pəabat hajim hanəm. Pekau pōm sīsidəm k'ənag məch chi Hemk'ooi Hiewaa pər deedu hora pabaichēbab. ⁴² P'iidətk'abat,

maimua maach k'apeen haar wëttarau hajim hanam. Ma hoomap'am k'lanag ma par deeju wounan ya dakpa hurumgui hajim hanam.

Jesús par harrtarr

(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53; Jn 18:2-11)

43 Jesús hagt'a mag hiek'a danam hee, hich k'apeenpai mag doce narr heem hāb Judas hanamta hōor pochag hurajim hanam. Mag wēdurum k'lanan hāaur k'lan sīi espaar juu panhap'a bēe t'anaawai tagam k'lan sīi pa dāijā bēe t'anaajim haajem. Mak'lan p'adnaan chi pōrk'a nām k'lanau Hēwandam hiek jawaag chi machnaanau tagam k'lan jōoin chi pörnaan dāimua pāitarr k'lan hajim haajem. **44** Mag chadcha hōor pochag bēewi ya chi Judaau hag nawe, "Nau mua mawia pāach dak'ir k'ir hāl hat'amta par hauwia hat'aadēt" ha jaau wai sierr haawai, **45** chadcha hich dāi wēnrram k'lan dak'raa hichdēu jaautarrjö Jesús dāi hāba dānluuwimawia hirig, "Maestro, ¿jāgpai chirā?" hanaa hi k'ir hāl hat'ajim hanaabá.

46 Magbarm bärre chi soldaaunau Jesús p'lar t'uur hauwia hi parp'ōbaadējim haajem.

47 Mam chi k'apeen hi dāi wēnrrarr k'lanau hamach dak'ir mag hamach k'apeer parp'ōbaadēm hoobaawai hābmua hich espaar chi baindegam sārr ha jēu haunaa waa p'adnaan t'umaam k'lan pōr hag chog kachta bis habarmān hoort'u werbpāijim hanaabá. **48** Mag hich parp'ōbaadeewai Jesuu hamag, —¿Pārāu hoowain mān sīi hōor nem jīg'anāa hōor t'ōomiejōta chirab hajim hanam, jāg pārāu sīi mā haig juu hee jierrnem panhappai bēeg

hit'ee? ⁴⁹ Hag na hed hëepierr pãrag mua Haai hi jëeujem deg Hëwandam hi jaaujeewai bñlrjä pãrau mλ pλr hauba harrta hïsta chadcha pãrau mλ pλr hauju hed hajimgui hajim hanλm. Pari pãrau mλ däi mλgbarmλn, jääan mλ higwia hich Hëwandam hiek p'ä sim gaai jaau sim t'umaa hich hag hee höbëberg mamk'ürrta chadcha mλgbarmgui hajim hanλm hamag.

⁵⁰ Chi k'apeenau mag hamach dak'üir hamach Pör pλrp'öbaadëm hoobaawai tag hirigjä hooba, sñi warag k'ap'ig p'öbaadëwia hich happai barpλajim hanaabá. ⁵¹ Mamλ mag hamau hich happai hi werplawia hat'aadëm hee, hëwan hãb sñerrauta sñi börrjöoupai höpλrnaa däi hi hëudee maa hajim haajem. Mamλ chi soldaaunau mag woun däi mam hoo hat'aawai hi pλr hawaag hëk'a naajim hanλm. ⁵² Pari mag hich gaai pλrbaihee sñi warag ham jua hee chi börrjö jëu pλawi hich jäg mor k'arr k'ap'igbaadëjim hanaabá.

*Jesús judionaan Asamblea hee warrtarr
(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55,63-71; Jn 18:12-14,19-24)*

⁵³ Soldaaunau mag Jesús pλr hauwia hãb mag p'adnaan t'um t'λnλm k'λλn pörk'a sim haar warrjierram haajem. Mag mam hi wai dubp'öbaadeewai haig pos haimajierram hanaabá: tagam k'λλn chi p'adnaan pörk'a nλm k'λλn, judionaan Asamblea heem chi pörnaan, maimua hagjö Moiseeu Hëwandam hiek p'ä pλarr jawaag chi machnaanpa t'um hãba. ⁵⁴ Mag hi pλr hat'aadëm hëudee hñchab Pedroou sñi warppaimua hoopläig mawia p'adnaan pör sñejem hag di

hūjārr dāi dubwi jupimajim haajem, guardianaan Haai hi jēeujem di t'laejem k'lan bigaau. Mag jupimawi hi hiek hōt huu t'anam bigaau dāi chi guardianaanpa hāba hōt k'āai hoo chirsijim haajem.

⁵⁵ Maagwai p'adnaan chi pörnaanaau judionaan Asamblea heem k'lan dāimua chi Jesuu nem wauba harrta sēuk'a hi gaai t'lapļiju hēk'aajeejim hanaabá, magam gaaimua hi t'ōopäaig. Mamā chadcha hirua bālrgā nem k'aigba wauba sīerr haawai ⁵⁶ parii hi k'aibag waupi jaau nām k'lanaujā sēuk'a nem hīgk'am k'ōchgau hamach hiekpai parhoob jaaubaadēp'āmjā pōd hi par hauba haajeejim haajem, mag hihābajā k'aba sīi haaip'ur nem jaaup'ōbaadēp haawai. ⁵⁷ Warm k'lanau mamagk'am hee, jūrr deeum k'lan bājāau paauk'abaadēwi chi t'et'emnaanag hich k'īrcha, ⁵⁸ —Marau maachdēucha hi hiek'a sim hūrwain, hirua māg Haai hi jēeujem di hōrau da hēu hauba harrjā sīi t'um pogueuplāwia, hōor juajā higba, k'āai t'ārjuppaaim hee deeu hēu dānlluju ha hiek'a sim hūrjimgui haajeejim hanaabá jūrram k'lanau.

⁵⁹ Mamā par jūrram k'lanau mamagk'amjā hihābajā deeba, sīi warag maadēujā k'augbata jaaup'ōbaadējim hanam.

⁶⁰ Magbaa chi p'adnaan pörōu sīi mag hōor pos t'anam hee p'iidbaadēwi Jesuug, —¿Pua ham hiek hūr chir? ¿K'an jāgwi jāg pā hiek'amap'a sī? hajim hanam. ¿Pua chadcha mag hiek'ajī wa hiek'abajī? Jaaubá hajim hanam.

⁶¹ Mamā magamjā Jesuu bālrgā jāljā haba, sīi warag k'īuu sīsijim hanaabá. Mag hich hiek hāk'aba habaawaita deeu chi p'adēu p̄laba

j  eumamua hirig, —  P  lta chadcha H  wandam Hiewaa hichd  ucha j  r hauwi p  iju jaaujerr  ? Marag jaaub   hajim han  m hirig.

62 Magbaa Jesuu, —H  era, chadcha m  lugui hajim han  m. M  g hatag p  rau m   H  wandam t'umaam k'  n k'  aij   juu t'eeg h  rpai s  err  m bigaau hi juachaar garcha jup chir  mj   hoowi h  gt'armua hedj   baug hee hurumj   p  ach da  acha deeu m   hoobajup hajim han  m.

63 Jesuu hich dak'  ir mag hiek'abarm h  rbaawai chi p'adnaan p  r  u hich k'aj  a mor gaai j  a s  erra s  rr habarm  n warre j  bp  ijim hanaabá, k'  ir machgau. Magwia hich k'apeenag, —Keena,   k'an hatchata maad  u deeum k'  naujaau n  mta h  rm hig n  ma? hajim han  m. **64** Ya hirua hich hi-iucha jaau s  ebahab hajim han  m. P  rau t'umaam k'  nau hi hiek'abarm h  rbarm, chadcha hirua H  wandam dau na k'aigba hiek'abarm.   P  rau m  g woun d  i j  ga haju k'  irju n   keena? hajim han  m hich k'apeenag.

Magbaawai t'umaam k'  nau hih  ba, —J  an hiekk'  r p  m s  ewai hichiita t  op  ijugui hajierram haajem.

65 Magp'  baad  wi h  aur k'  nau warag hi k'  ir gaai hich  ouj   t'unaa, putiuj   hi dau p'  arj  naa, hi gaai mas waunaa, juaj  auj   k'  idadcha deejeejim han  m. Magnaa hogt'om hirig, —  K'  a  uta p   gaai mas deej  ? Magan jaaubá haajeejim han  m.

Mag j  rram k'  nau hi mag wai naawai chi Haai hi j  ejem di t'  ajem guardianaanauj   d  i hi k'  idadcha deejeejim haajem.

*Pedroou bñarjā Jesús k'augba chitam ha hiek'atarr
(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62; Jn 18:15-18,25-29)*

66 Mam hierr Jesús däi mamag k'aawai Pedro hiek hi di hūjärr chirajim haajem, daaugajär. Maig hi chiramta hi haig hñli hñb bëejim haajem, p'adnaan t'umaam k'ññn pörk'a sim hag chog. **67** Mag hñlirau Pedro hõt k'ääi sim hoobaicheewai hi k'ñir heerpa wai dñnñl hawia hirig, —Pñjä hñchab Jesús Nazaretpierr däi nñrraajem k'abahab hajim hanñm.

68 Hichig magbaawai hi hiek hirua, —Mñ k'abam, mua k'augbam pua k'aita jaau sim k'ai ha chirajim hanñm.

Magwia warag dawag mawia puertdi daaugajärm haar hi hoot'ëu chiirbaimamta, hñt'ärrta kekerekee haadëjim haajem. **69** Maimua deeu hñmaai chi hñlirau hichdëu hi hoobaawai haig hñor t'ñnarr k'ññnag, —Chamñg woun chadcha Jesús däi nñrraajerr k'abahab hajim hanñm.

70 Mag, biek numiim gaaijäa Pedroou hirua magam Jesús k'augba chitam hajim hanñm. Mam hag k'ur nñapai hawia deeu hñwaai haig narr k'ññnau, —Chadcha pññn hñchab Jesús k'aperau. Pñ Galileapierr k'abahab hajim hanñm. Maguata pñ hiek'a sim hñurwaijä pñ hiek gaai merag chuk'u sñsim k'ap'öbaadëjim hanñm hirig jñrram k'ññnau.

71 Pari hichig mag nññ paawai Pedro hiek warag hirua chi Jesús higwia, —Chadcha mua magam woun k'augab chitamta mñrñg mag naab. Mñ sëuk'a chiram k'ai, Hñwandamau mñ gaai sua k'ñaba deedu haai simgui ha chirajim hanaabá.

72 Pedroou mag hirua chan bñarjä Jesùs k'augba chitam ha hiek'abarm hee, deeu hñmaai chi hñarrta kekerekee hajim hanaabá. Mag hñarr biek numí bñe dichdimaawaita Pedroou warre Jesuu hichig hiek'amatarr k'ir heyaa haadëjim hanam, "Hñarr biek numí bñeju nawe pua biek t'ärjup hñrag bñarjä mñ k'augba chitam ha hiek'aju" hichig Jesuu jaautarr. Hichig magtarr t'umaa k'irju hat'aawaita warre hök'irjug machag haadëmua hicharaucha hö jñehne bñe chirñ hajim hanaabá.

15

Jesùs Pilato haar harrtarr

(Mt 27:1-2,11-14; Lc 23:1-5; Jn 18:28-38)

1 Maimua hag hñspau hedp'erre t'um chi t'et'emnaan hñbam haig podpajierram haajem, k'irjug jñrwi Pilato haar paawai Jesùs k'aibag waupiju jaau k'ap'ñ jawaag. Maig naajim haajem: p'adnaan chi pörk'a nñm k'ññn, Moiseeu Hñwandum hiek p'ñ plarr jawaag chi machnaan, judionaan heem jöoin chi t'ierrnaan maimua tagam k'ññn hagjö chi Asamblea heem k'ññnpa t'ñnaajim haajem. Mak'ññnauta hamach t'umaam k'ññnau Jesùs jua jñk'anaa Pilato haar harrjierram hanaabá. **2** Mag hich haar wai barbaimaawai Pilatoou hich Jesuug –¿Chadcha plata judionaan Rei? ha jëeujim hanam.

Magbaawai Jesuu hirig, –Pua k'abá k'ap'ñ jaaubapñim hajim hanam.

3 Mag warag chi p'adnaan pörk'a nñm k'ññnau hich k'ircha hiek póm hamachdëu jaaum haig sëuk'a hiek'amatarr higwia **4** deeu hñmaai Pilatoou

hirig, —¿K'an jāgwi pΛ hiek'amap'amjö sī? hajim hanΛm. ¿Pua hūrbahab, jūrram k'ΛΛnau pΛch k'īircha pΛch k'aibag waipi jaau nΛm?

⁵ MamΛ parii Pilatoou hichig mag jēeu ha-hauk'amjā sī warag k'īuu habaawai hich hödegpai, "Wounaan mag hoohba chitΛm" hajim hanΛm.

*Warre Jesús t'ōopi jaautarr
(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25; Jn 18:38-19:6)*

⁶ Pilatoou hag nawejā añopierr mag p'iesta Pascua hanΛm burrwai presonaan heem hāb parhoobam chi p'öbörpienau jēeubarm höbeerpääjiejim. ⁷ Maagjerr haawai hich mag jaar woun hāb Barrabás hanΛmta deeum k'ΛΛn dāi cárcel deg preso sñejim, hichdēu gobierno dāi hōor meeuk'apiwia hag meeuk'aa hee hōor t'ōotarr gaaimua. ⁸ Mag nemk'oopierr preso hāb sīi höbeerpääjerr haawai chi p'öbörpien hābam haig biirdΛwia hag na Pilatoou hichdēu haajerrjö preso hāb höbeerpäimk'īir hirig jajaau haajeejim hanΛm. ⁹ Hichig magbaawaita Pilatoou hamag, —¿Pārau judionaan Rey Jesuuta mΛrg höbeerpäipi nΛ? ha jēejim hanaabá jūrr hamag.

¹⁰ Hirua mag Jesuuta höbeerpäim k'ōsi sīerran, p'adnaan chi pörk'a nΛm k'ΛΛnau sīi hamachdēu Jesuu nem wau nΛrrarrjö pōd nem waubam gaaimua hiekk'ōr wau nΛm hiek'auta mag hi pΛr dee wai nΛm k'ap'Λ sīerr haawaita mag hiek'ajim haajem. ¹¹ ¡Hih! MamΛ Pilatoou mag hiek'abaawai chará chi p'adnaan pörk'a nΛm k'ΛΛnau sīi warag hōor wawik'a t'ΛnΛujim hanΛm, t'umaam k'ΛΛnau hāba Barrabaata sīi hich jāg weeupäipi jajaau hamk'īir.

12 Mag Barrabaata sīi höbeerpäipim k'ōchk'a nām hürbaawai deeu Pilatoou, —¿Mag judionaan Rey hanām dāi mua jāgajuma? hajim hanām.

13 Magbaawai warag serereuk'amua Jesús warre pakuls gaaita meerp'ëpi jajaau haajeejim hanaabá.

14 Magbaa jūrr Pilatoou hamag, —¿Pari k'an nemta hirua k'aigba waujīma hajim hanām, pārau mag warre hi t'ōopi jaau nām?

Mamā hirua magbaawai chará warag hich mag pakuls gaaita meerp'ëpi jajaau haajeejim hanām.

15 Mag warag serereuk'amjā p̄aba haawai, hōor pōm mag t'ānām jūrr hich dāita meeuk'am hugua, chadcha ham hipierr Barrabaata weeupäipi jaajim hanaabá. Maimua chi Jesús jūrr wāpi jaaunaa pakuls gaai meerp'ēpäimk'īir warre hamach ju hee deepäijim haajem.

16 Magbaawai chi soldaaunau Pilato s̄ejem hag di hūjārr chi Jesús warrwia soldaaun t'um hābam haig t'ärk'a haujierram haajem. **17** Mag warrnaa, hirig k'ajūa k'ichp'ë k'īir jūapinaa, hich hagjö miu dēn wērjūch p'ārt'ā waunaa, pōr gaai pōrsirk'a jūapipäijierram haajem. **18** Mag jūapipäinnaa juau hogt'om chi soldaaunaupai hi wau hiek'amamua, —¿Jāgpai chirá judionaan Rey? haajeejim hanām.

19 Mag wai nāmuu hi pōrchajā paau wānaa, k'īirchajā hichöou t'unaa, sīi hi wau nām hiek'au hi k'īirp'eejā kanieu p'ōbk'ak'a haajeejim hanām, hamach rey hanāmuu. **20** Mag hi dau hap'āā wau wai nāā hawia, hamachdēu hirig k'ajūa k'ichp'ë k'īir jūapitarr deeu hēer hauwia, hich k'ajūa chaardamta deeu jūapipäinnaa, pakuls gaai meerp'ēpäain hat'aadējierram haajem.

*Jesús pakuls gaai meerp'ëpäitarr
(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43; Jn 19:17-27)*

21 Mag Jesús pakuls gaai meerp'ëpäain harrum hee, ham k'ëirp'ee woun hāb Simón hanam hich p'idag heemua hich diig hurajim haajem. Mag woun Cirenepierr hajim haajem, Alejandro dāi Rufo hanam ham haai. Chi soldaaunau mag Simón hoobaawai jūrr hajués hirigta Jesuu pakuls harrmaa hatarr harrpijerram haajem.

22 Mag hērēu p'öbaadëwi buchagdam Gólgota hanamag harrjierram haajem. Maach meúan mag Gólgota hanamán Pörpá Durrsī ha simlu.

23 Maig Jesuug vino mirra hee waaurēu sim döpiju hēk'ajierram hanaabá, k'aparr haadëmua gaai machag t'ñam hāwatamk'fir. Mamə Jesuu bñlrija döbjim haajem. **24** Mag dee nəmjā döba habaawai hich mag pakuls gaai meerp'ëpäijierram hanaabá. Mag meerp'ëpäiwia, k'aiuta hi k'ajúa wai sīsiju k'ai hawi, chi soldaaunau hi k'ajúa jūajerr hār p'atk'on bar jemk'a nəmuu hamachpierr hagdaujö gan haumajierram haajem.

25 Mag hamau hi pakuls gaai meerp'ëpäaiwai ya hedaup'err garm las nueve t'ñnaajim haajem.

26 Mag hi meerp'ë wai narr pakuls gaai hi pōr hār hēsapdau p'ā sīejim hanaabá. Mamə mag nem k'aigbam wautarr jaauju chuk'u harr haawai sīi "Judionaan Rey" ha p'ā sīejim. **27** Mag hi meerp'ëbapäim dāi hīchab hagjö nem jīgk'aajem k'ññn numí hamach k'ik'ietdö hi bigaau pakuls gaai meerp'ëgk'apäijierram haajem: hāb hi juachaar gar, maagwai hābak'ai hi juawē gar. [**28** Mag nəm haiguin warrgarwe Hēwandam hi

jaaumienau p'ã pʌarr gaai, “Chi k'aigbam k'ʌʌn jārr wai naaju” ha hiek'atarrjā t'um chadcha hag heyataa höber sim.]

²⁹ Mag hi pakuls gaai meerp'ë wai nʌm haig dich nʌm k'ʌʌnaujā hi wau nʌm hiek'au hirig heerpaa, h̄ip'ʌʌrp'ʌʌrnaa, “Wa jāgʌm k'abá, puan mag Haai hi jēeujem dijā t'um pogueupʌinaa deeu k'ääi t'ärjuppaim hee hēu dʌnʌʌuju haajer-
ta, ³⁰ jāg pua wir haig pʌchpai peerdʌ hauwia jāg pakuls gaaimua heeg hʌʌrbabáma” haajeejim hanʌm, dich nʌm k'ʌʌnau.

³¹ Sii dich nʌm k'ʌʌnaujā hirig mag hiek'a hērēu dich t'ʌnaawai hich hagjö p'adnaan chi pörnaanaujā Moiseeu Hēwandam hiek p'ã pʌarr jawaag chi machnaan d̄imua hamach hee wir haigpai, “Bigaaum k'ʌʌnan peerdʌ hautarrta jūrr wir haig hichpai chan pöd peerdʌ hauba sim” ha hiek'a naajim hanaabá, hi waauwai. ³² Magnaa hichigcha hiek'amamua, —Israelem Rey, ¿pʌch k'abá hōor peerdʌ haumk'ir Hēwandamau p̄itarr? Magan pakuls gaaimua heeg hʌʌrbabaad hanaajim haajem. Pʌ chadcha maar dak'ir heeg hʌʌrbamʌn, maach daúacha hoobaawai marau pʌ hiek h̄ök'aju hanaajim hanʌm hirig.

Hich d̄icha mag h̄aba hōor numí hagjö pakuls gaai narr k'ʌʌnaujā hirig hiek k'aigba hiek'a naajim haajem.

Jesús meetarr

(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49; Jn 19:28-30)

³³ Hich mag hed hedaus̄e t'ʌnʌm hee d̄ögölp hedau k'ibaadəm habarmʌn sii warre hedaramjöta jöisijim hanaabá. Mag k'i t'ʌnʌn

hawia hedau p'ΛΛibaajér las tres naata deeu hedau haardΛbaadëjim haajem. ³⁴ Hich mag hedau k'ībaadëm hee Jesuu t'et häa ha k'itawia, “Eloi, Eloi, ζlema sabactani?” hajim hanΛm. Mag sim haig maach meúan: “Aay Hēwandam, ζk'ant'eeta pua mΛ mΛg dau hap'ΛΛ chirΛmjā mΛrΛg hoobamjöö haadëma?” ha simΛu. ³⁵ Magbaawai haig hōor narr k'ΛΛnau Jesuu mag hiek'abarm hūrbaawai jūrr hamach k'apeenag, —Keena, pāadë hūrbat. Maguan warrgarm Hēwandam hi jaaumie Elías k'ararrta hich haig t'xr simwai hajierram haajem.

³⁶ Magbaawai hābmua k'ap'igbaadëwia, putjö hūhūpp'ë k'itΛm gaai vino hadchuchúhu simta dorrdΛnaa haibëewi, pa gaai bΛlrnaa, hi hi haig hΛa haujim haajem, hag gaaaim bereu dōmk'īir. Magnaa hichdëupai warm k'ΛΛnag, —Jägnaan chad hidëu sīi hootarraugui hajim hanΛm, daau chadcha Eliaau bëewi hi heeg jiirbapäichëju.

³⁷ Pari mag nΛm hee deeu Jesuu t'et häa ha k'itawia warre chaupabaadëjim hanaabá. ³⁸ Magbarm bärre hīchab Haai hi jëeujem deg hierr dijä garcha put nem parrg sim hēu wëjorrta sīi hāgt'aamua heeg sΛrr habarmΛn warre jārrcha t'oop'em numí jijirar jōisijim hanΛm. ³⁹ Mag Jesús häa hawia meebaaradëm hoobaawai chi soldaaun ham capitán chi Jesús jiir wëjöm k'īirp'ee hoo dΛnarrau, —Chadchata jägan mΛg wounan Hēwandam Hiewaaugui hajim hanaabá.

⁴⁰ Maig hīchab hΛΛinjā naajim haajem. Mak'ΛΛn hΛΛinau sīi warppaimua heerpa durruu hajim hanΛm. Chi maig narr k'ΛΛn, María Magdalena hajim haajem, häb hagjö María ha t'xr sīerrpa.

Mag María Santiago hād hanaa hīchab José hād hajim haajem. Maig deeum hāli Salomé hanlāmjā dāi sīejim haajem. ⁴¹ Hich mak'ān hālinauta hi Galilea hee nārraawaijā hi dāi wēnlārramua hirua nemdam hiigwaijā t'umaa hirig hau dedee haajeejim haajem. Maagjerr haawai Jerusalenagjā hi dāi bēewia dāi haig naajim hanaabá. Pari mak'ān happaijā k'aba, mag tag hālin k'apan ham dāi bēetarr k'ānjā hīchab haig naajim haajem.

Jesús hauk'ērtarr

(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56; Jn 19:38-42)

⁴² Hamau mag hi dau hap'ā wai k'ēumaa harran sīi nem t'um k'īir k'aug sīuijem hed hajim, juu hāi k'eeujem noram. ⁴³ Mag ya k'eeuraa haadēm hee, woun hāb judionaan Asamblea heem José Arimateapierr majim haajem, Pilato haar. Mag woun hīchab chi t'et'em hajim hanaabá. Mag wounaujā hīchab Hēwandamau maach peerdā haumk'īir pāiju jaaujerr bēju hanlāmta nāajeejim haajem. Hich mag wounauta Pilato haar mawia ⁴⁴ hirig jēeuwimajim haajem, chi meemdam harrwi hauk'ēraan maag. Mag Jesús meebaaradēm ha hūrbaawai Pilato warre jāgderraahaadējim hanlām, hirua k'īirjuawain Jesús meebara hagt'a hiiu sīeju haai simta mag meebaaradēm ha hūrbaawai. Magbaa Pilatoou chi capitán mag dāi meerp'ē nām haar sīerrjā t'ārpāijim haajem, magag k'ap jēeu hoog. ⁴⁵ Maimua chi capitán bēewia chadcha meebaaradēm ha jaubaawai Pilatoou Joseeg harrmk'īir jaaujim haajem. ⁴⁶ Magbaawai Joseeu dīesdam pēr hauwia, mawia, mag Jesús chi meemdam pakuls gaaim heeg jiir haunaa hagua hajap'a pārēupāijim

haajem. Magnaa hag nawe jēbdi durrbä k'ōpag hee chi k'örm sīerr hee hauk'ērwia chi jēbdi hi hee hajap'a mok pör pōm simua joot'Λ plajim haajem. **47** Mag chi binaandam jēbdeg hauk'ērbarm hllin numiim k'λλnau warppaimua hoo naajim haajem. Mak'λλn hllin hāb María Magdalena hajim hanam, maimua hābk'ai José hād hagjö María hāt'λλrjerr hajim haajem.

16

*Jesús hiiu p'iidatarr
(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12; Jn 20:1-10)*

1 Mag t'umaam k'λλn juu hñi k'eeujem hed k'ëubaadeewai María Magdalena, hābak'ai María Santiago hād maimua Salomé däi hamach t'ärjupam k'λλnau jāgdee pérk'a sīuijerram haajem, hagua Jesús k'a p'uraan maag. **2** Maimua hag noram domighed hāspa hëebaadeewai hedaup'erre hōor mor dawaa haadäm hee, hi hauk'ërtarr jēbdi haar hoon wëtjierram haajem, mag jāgdeeu hi k'a p'uraag. **3** Mag wëtwi hamach happai k'äd hee, —Keena ḥk'aíuta chi jēbdi hñräm mok maachig chawag plrēu deeduuta mag wëtúma? ha hiyäλ wënλrrajim haajem.

4 Mamä mag hiyäλ wëtmamua barimanaa hooimaawai, chi jēbdi hi hee mok pör pōm simua joot'Λ sīerr jūrr chawag plrēupäi t'λnäm hooimajierram hanaabá. **5** Magbaawai warag hierr dubwi hooimaa, woun hāb hēwanaa k'itämäta sīi k'ajüa bæpp'ä k'ajüa bñ het'err jūa simta mag jēbdeg juachaar gar jup hoo sim hooimajierram haajem. Hamachdëu mag hoobaawai warre

jāp'ierr p'öbaadëjim haajem. ⁶ Mag hʌlin jāp'ierr p'öbaadëm hoowi chi woun k'ajüa bæpp'ä jüa sïerrau hamag, –Hoob jāp'ierrmiet hajim hanʌm. Mua k'ap'ʌ chirʌm, pārau Jesús Nazaretpierr har pakuls gaaí meerp'ë t'ōotarrta jär wēnʌrrʌm. Pari hi m̄aig k'aba s̄iebahab hajim hanʌm, ya hiiu p'iidʌwi petarr haawai. Pāadë hoobat hi hauk'ërtarr hee s̄i k'äidu parii simgui hajim hanʌm. ⁷ Maimua hamag, Hērëubaadëwi hi k'apeen tagam k'ʌnagjä jaauwi Pedroogjä jaaubat hajim hanʌm: “Hichin ya pāar nawe Galileaag petam. Nau jamta hi hooimaju” ha jaaubat hajim hanʌm, hichdëu hamachigcha hag nawe jaautarrjö.

⁸ Hamachig magbaawai jāp'ierr nʌm hiek'au bā duui durrumta heerpamjö dawag höbërdʌtk'awi k'ap'ig p'öbaadëjim haajem. Maimua chi Jesús k'apeen haar bardʌtk'aimaawaijä, hagt'a jāp'ierr narr haawai, bʌlrjä hiwiir hābam k'ʌnagjä jaaubajierram haajem.

*Jesuu María Magdalenaag hich hoopitarr
(Jn 20:11-18)*

[⁹ Maimua mag domighed hāspaaú Jesús hiiu p'iidʌwia María Magdalenaagta nacha hich hoopijim haajem, hi haig höbërchëwia. Hich mag hʌli mor heem hajim haajem, hag nawe hich Jesuu meepen k'aigbam k'ʌn siete dau daau järk'ʌn ipäitarr. ¹⁰ Hichdëu mag hoobaawai chi Jesús d̄äi wēnʌrraajerr k'ʌn gaai machgau b̄ie durrum haar mawia hamag jaauwimajim hanaabá. ¹¹ Mamʌ mag hamachig hich daúacha Jesús hiiu p'iidʌwi nem moná narrʌm hoojim ha jajaauk'amjä hi hiek hæk'abajierram haajem.

*Jesús hōor numí k'ʌd hee wëtmarr k'ʌn haig
höbërchëtarr
(Lc 24:13-35)*

¹² Magtarr k'ur deeu hūwaai deeum k'īir t'egnaa hich k'apeen numí p'öbör heemua k'ʌd ma sim hee wëtmarr k'ʌnagjā hich hoopijim haajem. ¹³ Mag hamachig hich hoopibaawai mak'ʌnaujā hagjō deeu hewag wëtwi hich hagjō chi hi däicha hogdʌba wënʌrraajerr k'ʌnag jaauwimajierram haajem. Pari mak'ʌn hiekjā bʌlrgjā hæk'abajim hanaabá.

*Jesuu hich k'apeen once narr haig bëewia hich
hoopitarr*

(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49; Jn 20:19-23)

¹⁴ Maimua hābmiecharam gaai paawai Jesuu hich k'apeen once hābam haig t'ach k'ö narr haig bëewia hich hoopijim haajem. Maimua hiyʌmamua hamag meeurraru sñujim hanaabá. Mag meeurraru sñutarran, maan hich hiiu p'iidʌwi nʌrram hootarr k'ʌnau jaau nñmjā hamach jæg t'eegau bʌlrgjā hæk'aba harr gaaimuata mag meeurraru sñujim haajem. ¹⁵ Maimua hich Jesuu magjim hanʌm hamag:

—Jäämu hérēu p'öbaadëwi Hēwandamaau hōor peerdʌ haaujem hiekta durrierram magwe t'umaam k'ʌnag jaaupetat hajim hanʌm. ¹⁶ Chi mʌ hiek hæk'awi hich pör choopi sim k'ʌ hñu peerdʌju. Mama chi mʌ hiek jaau nʌm hñr simjā hæk'aba sim chan Hēwandamaau hi peerdʌ hauba warag hi hisegpłijugui hajim hanʌm. ¹⁷ Chi mʌ hiek t'ärasha hæk'a nʌm k'ʌnau mʌchdëu haajerrjö, mua mʌch juapá deebarmua hōor mor heem mepeerjā höbeerpi jaaubaawai chadcha dau

daau höbeerplimajugui hajim hanam. Magnaa hīchab deeum meu hich meu k'abamta hag nawe hiek'aajerrjö hiek'aju. ¹⁸ Nemk'ōr benen paraam gaai juau p̄lrbawai k'aak'iinjā bālrjā chig habaju. Hōor t'ōojem pak'er k'āijā hōrau dōpīpliwiājā bālrjā chig habaju; mag nām dāi hīchab hōor mor masim k'ān kōit Hēwandamag jēunaa ham gaai juadamau p̄lrbarmuapai monaauplīmaju ha jaaujim haajem. Mua pārag mag nem waupi chirāmān, mag pāachdēu wau nām gaaimua hōraujā mā hiekta pārau jaau nām k'ap hamk'īraugui hajim haajem.

*Jesús hāgt'ar matarr
(Lc 24:50-53)*

¹⁹ Jesuu hich bā hogdāba haajerr k'ān nag mag jaau haaipabaadeewai hich Hēwandamaucha maach Pōr Jesús hich haar haujim hanaabá, hāgt'ar. Mag Jesús hāgt'ar pabaimaawai warre hich Hēwandam bigaau hi juachaar garta jupimajim haajem, hag nawe hichdēu hamag jaaujerrjö. ²⁰ Magbaawai hi k'apeenau wētwi chadcha hamachig jaautarrijō durrpierram magwe maach peerdāajem hiek hōrag jaau wēnārrāmpierr hīchab hich Jesuu ham juag hoojeejim hanaabá, hag na hōrau hooba haajem nempa hamag waupi sim gaaimua. Magām gaaimuata hōrau chadcha k'ap'ā haajeejim haajem, hamau hi hiekta jaau nām.]

Hēwandam Hiek New Testament in Woun Meu

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Woun Meu

Dialect: standard spelling

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Woun Meu

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

**PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022**

f93ebb7a-0e54-5698-b564-14e525ed9c9f